

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLV

ГРУДЕНЬ – 1994 – DECEMBER

No. 537

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney
Business & Advertising manager:
A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Асіаномією - \$60.00

diasporiana.org.ua

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksutenko
28 Algona Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England

Засновник і редактор 1950-1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний - головний редактор

Адміністратор і Оголошення - Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Анатолій Мироненко — ЗА МНОЮ ВСЯ ПРИЙДЕШНЯ УКРАЇНА ..	1
Левко Різник — РОЗПЛАТА	3
Володимир Лановий, М. Григорів — "ЯКЩО НАРЕШТІ ВІЗЬМЕМОСЯ..."	9
Іван Бабенко — ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКОВІ У ПЕТЕРБУРЗІ	12
Г. Китастих — НЕСТОР ГОРОДОВЕНКО	14
Олександра Костюк — ОСТАННЄ ПОБАЧЕННЯ	15
Антін Кущинський — "МИ, УКРАЇНЦІ, ЖИВІ І ТВОРЧІ ЛЮДИ" ..	17
Юрій Мошинський — РАДЯНСЬКЕ МИСТЕЦТВО	20
Анна Войнарович, В. Стратуца — ВСТАВАЙ УКРАЇНО	21
Ірина Р. Носик — СЛОВО НА ВІДКРИТТІ ВИСТАВКИ ІВАНА ТОПЕЛКА	22
Осип Зінкевич — ОЛЬЖИЧ І НАШ ЧАС	23
Марія Гарасевич — ВАСИЛЬ СТУС	25
Олег Коцюба — ЗА ТЕБЕ ДУШУ ПОГУБЛЮ!	29
Юхим Красноштан — ДОБРОТНЕ СВІТЛО ВЧЕНОГО	31
Сергій Сегеда — ШЛЯХ КРИЗЬ ТЕРНИ ДО ЗІРОК	34
Лев Яцкевич — ЗА ШИРМОЮ РОЗПОДІЛУ НОБЕЛІВСЬКИХ НАГОРОД	35
Богдан Чепурко — ІРОНІЗМИ-АФЕРИЗМИ-ЕПІТАФІІ	37
Ред. — ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	38, 40
Лідія Вудвуд, Д.Г. Струк, Веніамин Еппель і інші — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	39

На першій стор. обкладинки: Президент України, достойний Леонід Кучма під час тріумфальної державної візити в Канаді. До цієї візити цим разом обидві сторони дуже добре підготувалися, тому всім їм належить наша щира подяка. Про численні бенкети, зустрічі та домовлення широко писала преса і нам нічого тут її повторяти. Тільки побажаємо Президентові успіхів у тому, що він говорив і обіцяв та активної підтримки в Верховній Раді і серед своїх підвладних. Фото виконав І. Корець у Торонто, 24 жовтня 1994 р.

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Анатолій МИРОНЕНКО

ЗА МНОЮ ВСЯ ПРИЙДЕШНЯ УКРАЇНА

Україно, мачухо моя,
непрístupна і байдужа нене!
Хай твоє освятиться ім'я!
І нема на нього зла у мене.
Ані зла,
ні гніву,
ні образ —
і сльоза моя прозора й тепла.
Я вставав і встану ще не раз,
проти раю, встану й проти пекла,
проти владолюбів,
холуїв,
і нікчем,
яких ти щедро родиш.
І мене за подвиги мої
ти напевно що не нагородиш.
То —
твоя страшна і зла сім'я,
і мені на ласку не судилось,
поки рідна матінка моя,
Україна,
ще не народилась.

Анатолію Мірошніченку

Ой, чи день, чи ніч —
все тече—мина.
Ой, що друг, що враг —
все нікчемина!

Чи громи гримлять,
чи метелиця —
богатирський шлях
в ноги стелиться.

Богатирський шлях,
неторований,
на живе життя
подарований.

На живе життя,
на жагу очей...
Лиш один є враг
гідний пошестей.

Лиш один є друг,
щоб розважити,
щоб вселенський біль
врівноважити.

А є підземні ручаї і ріки —
первісна суть звичайної води.
Крізь товщі надр, немов цілющі ліки,
вони течуть незвідано куди.

Їм невідомі хвилі щоденні оди —
тут вічний морок, вічний прес глибин,
і відчайдушний потяг до свободи,
і боротьби невидимої плин.

Вони течуть під квітом і під прахом,
долаючи заслони й рубежі,
і жадібно, немов саму наснагу,
їх споконвіку п'ють колодязі.

ПЛАКУЧА ВЕРБА

Я плакучу вербу посаджу біля хати
і поїду в далекі—далекі краї.
І мене з далини виглядатиме мати,
об тривоги ламаючи руки свої.

Тільки що я зроблю, як розлуки дорожні
не коротшають нині?! Матусю, прости!...
І летітимуть мимо, неначе порожні,
пасажирські гучні поїзди, поїзди.

Певно, мій коли—небудь зупиниться потяг,
і збіжу я в долину з крутого горба!
Тільки стріне мене у скрипучих ворогах
замість рідної неньки плакуча верба.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Гримлять у древнім Києві концерти,
линають вірші і дзвенять пісні.
А нам, отут, дозволено лиш вмерти —
хоч восени,
хоч рано навесні.

Нас не сприйма і не прийма столиця —
ні наших дум,
ні душ,
ні навіть тіл —
і йде під ніж, немов дурна телиця,
аби лягти на чийсь кухонний стіл.

Але добра ніколи не побачить
ні людям,
ні деревам,
ні траві,
якщо мерці на цій землі гопачать,
а під землею корчаться живі.

ТРОГЛОДИТ

Доісторичний троглодит,
низький, некондиційний череп...
У дику рань мене з печери
жене звірячий апетит.
Переганяє в ніздрі кров —
і кожна хвиля кров'ю пахне.
Я підстеріг і поборов —
і світ в чужих зінцях чахне.
Але який тісний цей світ!
Я відчуваю біль і втому,
а мій натоптаний живіт
вже не вміщається у ньому.
Серед густої темноти,
що зла недоля накопила,
аби себе собі знайти,
всю ніч розвішую світила —
окремі зорі,
грона зір.
Розвішую і кріпну духом:
який я звір?...
Який я звір!
Яка немислима задуха!
І вперше у страхітнім сні
я кістякам чужим вжахуюсь
і десь в тривожній глибині
чи то біжу кудись,
чи каюсь.
Та ще не вирізьбилась грань
мого людського існування —
і в зголюднілу дику рань
я знов спішу на полювання.
Я знов стою на тому зломі,
де ми давно-давно колись,
спіткнувшись на лихому слові,
навіки-вічні розійшлись.
Чогось нема вже,
щось забуто,
а решту виїла роса.
І тільки смуток,
тихий смуток
між нами щемно провисає.
І тільки дика і безплідна
через усе життя межа.
І тільки ти така ще рідна!
І ти — така уже чужа!

ТОБІ

Торуючи шляхи регресу,
бредуть віки у майбуття.
І жаль мадонну нетверезу,
і жаль мале її дитя.
І річку,
що конає тихо,
і ліс,
що рано порудів,
і яблуню,
що важко диха
без тягаря своїх плодів...
Біда в цім світі неозорім,
поки над ним стоїш не ти,
поки над ним марксистські зорі
чи і ісусівські хрести.

ШМАТОК ОПТИМІЗМУ МОЇМ НЕНАДРУКОВАНИМ ВІРШАМ

З усіх усяд штамповані відмови
повзуть, слизькі й холодні, як вужі.
На них лежить печаття тупої змови
проти моєї світлої душі.

А пісня щемом груди роздирає,
якщо талант — не міра талану.
І відлітають буйним листограєм
мої надії в дальню далину.

І час летить. І доля — як руїна.
Та їй, причинній, я не покорюсь —
за мною вся прийдешня Україна,
за мною вся невиспівана Русь!

34233 Україна,
Донецька область
м. Слов'яногірськ
вул. Островського, 55, кв. 10
Мироненко Анатолій Антонович

Автобіографічна довідка:

Мироненко Анатолій Антонович народився 25 квітня 1937 року в селі Росава Миронівського району Київської області.

У 1959 році закінчив Горлівський державний педагогічний інститут іноземних мов — факультети французької мови і української мови і літератури. Працював вчителем, вихователем, військовим перекладачем, журналістом, різьбарем по дереву, займався творчою працею.

З 1959 по 1967 рік служив у Радянській Армії. Служив механіком-водієм БТР, старшим писарем, військовим перекладачем.

У 1971 році разом з сім'єю переїхав на постійне місце проживання в м. Слов'яногорськ Донецької області. Працював старшим вихователем турбази "Слов'яногорська", директором Слов'яногорської філії Краматорського бюро подорожей та екскурсій, вихователем Слов'яногорської санаторної школи-інтернату.

У 1974 році почав боротьбу з житловою мафією, яка займалася спекуляцією державним житлом і знищила мої документи на отримання квартири. Наслідком цієї боротьби стали трирічне безробіття, травля і переслідування, розпад сім'ї і подальша трагічна загибель дружини, яка кинулась під поїзд. Двох своїх онуків ще не бачив, оскільки дочка вирішила ніколи більше не повертатися у проклятий нею Слов'яногорськ.

Займаюсь філософією і поезією. Мені підкорилось теоретичне рішення основного питання філософії, котре має більш ніж двохтисячолітню бороду. Автор фундаментальної праці "Філософія життя і кінця основного питання філософії", яка чекає свого обнародування.

(Закінчення на стор. 20.)

РОЗПЛАТА

Коротка повість

А вже так здалека заходила, так делікатно зачинала про те весілля!... Бо тепер, до речі, ніяк не вто-ропаєш, на яку ногу стати біля нього, коли треба його за щось підігнати. Злості повні кості! Перше стіл накрила, обід подали...

І все одно — лиш заїкнулася, а він як зірветься на рівні ноги й криком кричати:

— Весілля!... Весілля!... Мені нема коли в зад пошкробатися, а їй — весілля! весілля!... Шляк би то трафив...

Бо ж просять! Свого директора школи запрошує уся околиця. Хоч і колишнього...

Що ж, тоді — було часто, нині — зрідка; треба розуміти — пенсіонер! Але до Савківа — сам Бог велів; Савків, можна сказати, ближчий тепер, ніж рідний брат.

— Зрештою, Петро в нас... як Оля виходила заміж, був за старосту...

— Але... але я не годен дивитися, як він зараз водиться... як він родичається, як він... шляк би то трафив... з тим гоноровим... гоноровим... — Та з натуги, щоб не вимовити—таки, хто цей "гоноровий", аж зас-тогнав... наче поранений, та з якоюсь глибокою скор-ботою. Ледве ковтнув слюну. Чоло раптово зрослося краплинами поту.

— І не треба — не говори, не мучся, дорогий. Жінка розуміє свого чоловіка з півслова. Муж і жона, Павлу-шо, одна сатана!

А через те й відступила...

Раніше в таких випадках мала безвідмовний спосіб: тут же, в нього на очах, знесилено, забуто опускалася на стілець і починала плакати — невтішно, тихо, по-сиріськи. Мовляв, тато з мамою далеко, а мене, пол-тавку нещасну, тут, у Галичині, принижують — і ніхто не обстане... Чужі люди! Нікого рідного й у цьому домі. Через якийсь час Павло здушено крестав, ніби з чимсь боровся. Скоро чула його руки на плечах. З'їждувалася, ніби хотіла їх скинути. Але в душі вже тепліло — знала-бо, що за цим послідує.

А зараз — інакше: по його запалих у якісь без-мірній скорботі очах, по витягнутому обличчі було видно, що він дуже далекий від своєї Зоеньки, від хати, блукає душею не тут... Зараз він з нею не заплаче, — бо в тих місцях, де в людини сльози, в нього сухо, темні ями позападали.

Мовчки відійшла на кухню — мити посуд. Плакати нема сенсу. Лиш тяженько зітхнула й задумалася.

Про "гонорового"...

Але ж він, Павлушо, зовсім не гоноровий... ні, не гоноровий! І як тобі Павлушо, таке могло видатись? Це ж зовсім не так.

Навпаки — чи знайдеться у Сухобродах людина привітніша від нього; часом тільки й чути баритональ-ний голосище сусіда — той голос розлягається на цілу

вулицю: "Як ся маєш?" — "Дай Боже здоров'я!" — "Дай Боже щастя!" — "А дякую, дай Боже й тобі!" — "Авдуюду!" Кажуть, вгощає курином і того, хто не про-сить (за нинішніх цін на ци-гарки!); питає, що нового,

що чувати, а сам нарозповідає стільки, що й у вухах не вміщається. Бо сьогодні є про що! Він, здається, сте-жить не лише за кожним словом на Верховній Раді України, а й за всьєми подіями цілісного світу.

Ні, не гоноровий! Це з тобою, голубчику, щось коїться — і не від сьогодні... Ба!

А що?! Що, мій дорогий мужу? Що, котику?...

І покапали сльози, покапали рясно... Бо часто і серце з цієї причини озветься — заболить так, що й треба хутко вдаватися до аптечки. А як очі змокріють — трішки легше...

Бо чому... чому, Павлушо, я вже років... аякже, років шість!... не годна тебе розуміти? До кінця. Як то раніше. Загадка... якась загадка, — коли б не таємниця та й страшна, не доведи Господи, пролягла між нами — і нема ради!...

Попервах гадала, що вся причина в тій кривді... Бо скривджено Павла, гірко скривджено на роботі! Як тільки сповнилася шістдесятка, його відрзу турнули на пенсію, ані дня довше! Марш! — і нікому не по-скаржишся. У той же рік, треба, розуміти, закрутилося і з "перестройкою", пак "перебудовою", щоб вона зго-ріла... Треба розміти: людина живе лише до пенсії. Ну... жінці трохи інакше, вона має дві роботи, і як зостанеть-ся тільки одна — не страшно, і ця одна — на весь день; гірше чоловічій...

Але треба віддати належне Павлуші — у відчай Павлушенька не впав, а хутко знайшов себе на госпо-дарці. Насамперед поставив гарний пам'ятничок на мо-гилі батька й матері, перекинув хату червоною дахівкою з Коломиї, і з городом завівся. То бур'янів було!... Вовки вили. А зараз ні травинки. Аж якось незручно... Бо раніше директорів школи на правду не було коли й пошкробатися...

І вже якось, бідненький, ніби заспокоювався... Так збентежив його Пришляк... оцей-о "гоноровий"... Іван Пришляк. Бандерівець! Вернувся з Сибіру — і купив по сусідству каменицю. Недобийко... Оповідали, що по-пався енкаведистам зі зброєю в руках, поранений, десь аж у Рогатинських лісах. І вижив, ба... Дістав строк — на всю катушку. За Хрущова звільнили. За Брежнєва через довгий язик знову запакували туди, де, як гуцули кажуть, ведмідь рогачку ставить, а світ забитий дош-ками. Та нічого йому не сталося. Вернувся здоровий і з повною мошною грошей, каменицю торгував... та та-ку, що не кожного в селі вистачить на неї.

А як же, збентежив! — це треба пам'ятати; від жіничного ока чоловік нічого не втаїть. Покійна мати не раз повторювала: нема вірнішого приятеля, як добра жінка. Зоя Сидорівна тобі не чарівниця, але екстрасенсом бути могла б, — через свої полтавські чорні очі. Їй одразу підмітила, що з Павлушою знову негаразд... І якраз із того часу, коли до Сухобродів наднесло Пришляка. Бо треба розуміти: Павло Кривула чесно відмучив свої роки на тій Богом проклятій учительській каторзі й нічого не доробився, крім жебрацької пенсії, а вертається недобийко, сибіряка — і сторгує каменицю, розумієте... Одні казали за вісімдесят тисяч, інші — за вісімсот. (Як на нині — то ціна їй і весь мільйон.) Кому в такому разі не було б гірко на душі?!

Хоча... коли Павлуші про це натякалося, мовляв: дороженький мій, не бери собі до серця... не мучся тим, — він скакав до очей і репетував: "Чого б то я!? Що мені нема чим гризтися?! Не мели дурниць! А шляк би то..." Ось!...

І ось... одного разу таки вздріла... вздріла, як Павлуша поглядає на Пришляка. Вздріла — і щось тьохнуло біля серця, щось тьохнуло — і відчула, що "хвороба" його прогресує не лише на синдромі... як то кажуть, на синдромі пенсіонерства. Не лише!... Від жіничного ока ніщо не сховається! Бачила, бачила — як Павлуша пасе очима за Пришляком, а в тих очах скорботних очах таке робиться!... Таке...

Пробувала якось заглаїти... Принаймні викликати Павлушу на відвертість, — коли людина виговориться — їй полегшає. Казала: "Бідний він, Пришлячок, з тим своїм націоналізмом! Скільки по тюрмах натерпівся, по Сибірах, скільки зазнав тортур через ті переконання — один Бог знає! І це, здається, не пропаде безслідно... Десь воно записане... Га? Як ти, Павлушечку, на..." А він тут же чорно хмурнів, стискав кулаками і хрипко відкашлювався, за першої нагоди щезав з-перед очей. І чого? Він же, Павло, місцевий, мав би навіть якесь більше співчуття, ніж "східнячка"... до бандерівця, ба!

Пришляк, щоправда, спершу не дуже й показувався на людях. Вилизував свою каменицю. Днював на городі.

А так, так — було враження, що Павлуша з Пришляком мовчазно змагалися: хто ліпші ворота поставить, хто яскравіше хату розмалює, хто старанніше городець обійде, хто... Різнилися вони на той час лише ставленням до політики. Павло ще й годинами висиджував біля телевізора — дуже інтересували його всілякі партійні пленуми та конференції, чергові та позачергові. Ну, це ж треба розуміти... А в Пришляка вечорами всі вікна чорніли. Ніякою політикою він тоді не цікавився, ні з ким на вулиці не заговорював. Це потім... (Але — брехня, звичайно; Савків одного разу видав його... ну, як видав? — своїм добрим друзям обмовився... каже: "Іван о п'ятій ранку, як ви всі ще дрихнете, переслухає "Свободу", "Бі-бі-сі", "Голос Америки" — і має спокій на цілий день.)

Проте ця сусідова стриманість чи й замкнутість будила в наївній душі народної вчительки почуття вини — оте правічне почуття інтелігента перед простою людиною, треба розуміти... Милий добродію, Іване,

будьте ласкаві, не соромтеся, бо ми вчителі... та й колишній директор... такі ж смертні, як ви! Подаймо собі руки! Ще здалеку привітно всміхалася йому, заговорювала першою. "Сусідонько!" "Іване Батьковичу!" "Милий чоловіче!" І він, між іншим, не противився. Радо йшов назустріч, не випереджуючи подій, звичайно. І вже наближалось до справжньої сусідської приязні — та грім луснув! Знову...

Знову Павлуша чорно хмурився, затискав кулаки, що вони аж синіли, й хрипко вичавлював: "Що... що ти там загубила? Він мені... він мені он... он грушку посадив на самій..."

А соромно стало — соромно таке слухати! Павлушо, та невже ж ти якоюсь бабою Палажкою зробився?! Боже! Нема чоловіка — з тою чортовою господаркою!...

Та дійшло наче й до нього — і він тут же поправився: "Проклятий бандера! Він мені... мені... А-а-а!" — та махнув рукою і вискочив з хати.

Нарешті прояснилося! Голубчику ти мій... О, тут вже мусимо все з'ясувати до кінця.

Полягали спати — а не спиться! Йому теж, хоч він і до самого вечора порався на городі. Раз перевернулися, другий... і: "Павле, голубе, а я тебе не розумію... та невже ж ти досі стоїш на офіційній позиції... — так і кажу, — на офіційній позиції щодо бандерівців і бандерівщини?!" Отако... ніби на допиті, сохрани Боже! (З тою політикою нині ми всі трохи ненормальні.)

А бо й справді... ми, "східняки" в Галичині вже давно дійшли до тям, що бандерівці... що той національний рух, сказати б, який тут був, — не зло для України... це, зрештою, було добром і для всього Союзу! Ось! Коли цілісний "Союз нерушимий" "від молдаванина до фіна" стогнав під юхтовим сталінським чоботом, коли всі троцькісти, есери, меншовики, старі більшовики й так далі, як барани, мовчки, без опору йшли на заріз, у табори на "превоспитание", йшли мільйонами, то в маленькій Західній Україні сотні стали гордо зі зброєю в руках, треба розуміти, проти Сталіна. Не проти "москалів", не проти "совітів", як подавала пропаганда... Я ж тут з сорок сьомого... На стінах міськради бандерівці ночами виводили дьогтем: "Смерть Сталіну і його посіпакам!" Ось! А мій чоловік, місцевий, галичанин з діда-прадіда, вогнем дихає на бандерівця, що, може, один з тисячі вижив у пеклі. Сором!

І згодом таки з'ясовується, що Павлик теж нічого не має проти... і йому б хотілося, аби Україна врешті-решт зайняла в світі своє законне місце. Запевнив! Ба, розговорився...

На якусь мить, Богу дякувати, став тим самим, що й був до пенсії, — з ким і побесідуєш душевно, кому й пожалієшся. Чоловіком став!

І розповів навіть таке, чого й не доводилося чути від нього раніше. Каже: "Бо вона, Україна, Зоєнько, цього вартує. Бо вона, Зоєнько, споконвіку відіграє свою велику роль, незалежно від того чи є державою чи ні. Чимсь великим і окремим наша Україна була завжди... і буде... Бо велика земля! Бо велика кількість населення! Бо велика історія! А тому—то через Україну

не одна велика держава поламала собі зуби. Ще монголи... Ще Річ Посполита польська... Та й Гітлер... Ой-ой! Коли б з Гітлером рушила на схід мільйонна українська армія... Якби українці не пішли в УПА, не пішли в партизанку... А Сталін? Хіба не поламав собі зуби на Галичині? Те ж насамперед звідси йшло в світи, що він кат... Звідси! А все тому, що Україною нехтували. Мовляв, колонія, етнографічна маса... хохли, бидло... І ламали зуби! І буде ще Україна, буде, Зоєнько...! Та скреготав зубами, стримуючи сльози.

І собі поплакалося — на пару. Від зворушення над долею України, треба розуміти... Так здавалось.

А серед ночі він здригався, ніби його кусала гадюка. Бабуся в такому разі хрестила й приказувала: "Дух святий з тобою!"

Дух святий з тобою, Павлику! Тепер зрозуміло, чого ти вогнем дихаєш на бандерівця. "Бо він, Зоєнько, дивиться на мене так, ніби дорікає, що я в чомусь винен, що ми з тобою винні... що не сиділи по тюрмах разом з ним. Не суддя він нам! Не суддя! Бог... якщо він є, суддю нам! Тільки один Господь! Бо він тим усім керував — кому скільки, за що!" І схлипував, — що треба було заспокоювати, як малу дитину.

Ага, он де собака заритий!

Отоді й прикро стало за Павлушу... Ба, отоді й помітила, що Пришляк теж водить за Павлушею поглядом не з тим духом... сохрани Боже!...

Бо виглядало так, що Іван при цьому виразно ставив Павла на одну дошку з тою минувиною, у якій він, Пришляк, стільки наумчився. На одну дошку з сталінізмом, треба розуміти... А то ж був час, коли вже вся радянська преса не лишила зі сталінізму каменя на камені. Ось!

Але яке він мав право?! Чи ж Павлуша як директор української школи за Сталіна теж не був в'язнем?! Всі були в'язнями... хто намагався хоч що-небудь зробити для України, для мови... Чуєш, Іване? Гляди ж мені!

Аякже, неприязнь мого чоловіка — мій неприязнь!

А сльози — кап, кап... чисті, прозорі краплі — і в брудні помії.

На жаль, як не старалась настроїти себе проти Пришляка, не виходило. Бо таки щось тут не теє...

Чого ж тоді Пришляк зі Савківим — нерозлий-вода, коли цей же Савків двадцять літ прокантувався у кріслі завуча при Павлуші?!

Щось не теє... Але життя є життя! За всяким буденним дрібязком і не все важливе береш до уваги. А тут — ще й навала подій! Одна за одною, майже щодня. Не годна людина від телевізора одірватися...

Аж якось отямилася — і що помітила?!

А це було після того, як у Львові вперше підняли синьо-жовтий прапор на мітингу — і міліція не відібрала. Після двадцять шостого квітня, треба розуміти... Люди чудуються, радіють!

І помітила — що? Радіє і Пришляк, а Павлуша мовчить... висиджує зранку до вечора на городі, — ніби й нічого не трапилося. Пришляк все більше оживає: уже сміється, уже ходить з синьо-жовтим прапорцем

(чи, як він казав, — фаною) на віча в Сухобородах, і вже його баритон часом потрясає стіни сусідніх будинків, — а Павлуша як води в рот набрав, ніщо його не тішить...

Лиш гляну на нього — серце заходиться, жаль стискає за горло — шкода чоловіка, нема ради! Павлушо, голубе, ну... ну, що з тобою, котусику мій?!

А ще ж — як ото парламент нам у Києві розбалакався на всю Україну. "Первий мікрохвон!" — "Вторий мікрохвон!" Люди, цирк на дроті! Сконати можна!... Як покійні баба казали: "Тринди-ринди, з маком борщ". Петро Савків щохвилі прибігав, допитувався, де Павло Томкович, а сам на всі охання та ахання відповідав: "Нічого, Зоєчко Сидорівно, вигавкаються... Голівне — що почали, та гласно-согласно!" (Теж великий філософ!) А самій кортіло до того чортого ящика, як дівці на музики! Отож... Павлуша все на городі та й на городі! А Зоєнька все... Поки з кухні смаленим чи пригореним не потягне. Вже й страва не страва, борщ не борщ, а щось спартолене наспіх. "Голівне" — як виступив депутат-демократ, а як депутат-партократ? І що на це Пришляк? Бо в цього теж тепер телевізор — аж шкварчить! І баритон — нема-нема — й розлягається: "Петре Левковичу, пане Петре... а чули-сте, га?! Як йому дав наш..." Перекрикуються, аж вікна деренчать...

Давно посуд вимитий, насухо витертий, складений у миснику. А ноги мов приросли до підлоги. Якась розпачлива нехить скувала тіло. Нічого не хочеться — і жити не хочеться...

Що ж воно далі буде? Чим то скінчиться?

Не піти на весілля до Савківа — про це вже й цілі Сухобороди заговорять...

А Пришляк... зовсім на гонорового не виглядає. Навіть коли одягне той свій стрілецький мундир.

Не виглядав... і тоді, як перший раз одягнув і стояв у почесній варті, коли було посвячення могили січових стрільців та полеглих за Україну героїв. За це, Павлушо, твоя Зоєнька може ручатись. Бо вистояла всю відправу, вислухала всі промови до кінця.

Ти лиш показався на хвилинку... Незручно було оглядатися за тобою чи зникати разом... Треба було продемонструвати перед людьми, що Кривули цього заходу не дураються. "Полтавка" — тут! Це Павлові щось сталося — може, його живіт заболів... "Голівне", як мовить Савків, аби Зоя Сидорівна була!

До речі, люди й не дуже примічають Павла: є він на вічу чи нема, бере участь у "ланцюгу" чи не бере... Примічають Зою Сидорівну! "О, славно, славно! Вітаємо нашу вчительку, нашу "полтавку!" "О, будь ласка, ближче до президії!" А то й норовлять у президію заманити: "Може, скажете слово від уродженців східної України".

Навпаки — як Іван Пришляк стояв у почесній варті, то хотілося плакати-плакати...

Він, щоправда, шпанувався, робив горду міну; обличчя його випромінювало високу відповідальність... Разом із такими ж недобитими, недокатованими вояками.

Але плач підкочувався до горла, коли очі спинилися на його руці, яку він тримав під козирок, на пальцях—культьяпках без нігтів, — енкаведисти—бо по-виривали нігті щипцями, вибиваючи з нього зізнання; коли очі спинилися на мізинці, який дивився під кутом униз, — що навіки окривів на сибірських лісорозробках, а тут тремтить—силкується ще стати в стрій; коли очі спинилися на лицях, поораних глибокими зморшками, — а в тих зморшках, може, досі засів пил... і пил боїв, здавалось, безнадійних, і пил далеких сибірських етапів... Боже, Боже! Треба розуміти...

Що там казати! Аж почала критися з де—чим від Павлуші — від власного чоловіка!

А чому? Бо Пришляк був замішаний...

А що, Павлику, голубчику мій... що тебе гризе? Ну... котику?

Та ж добра, чесна людина, українець, на посаді директора школи не раз відстоював права рідної мови... української, не раз ризикував посадою... як ото вже брежнєвсько—сусловські посіпаки—ідеологи занесли було меч над нею. (Правда, райком тебе завше слухався, — що й багатьом невтямки...) Злиття, злиття мов! Неперспективна мова! Єдиний радянський народ! Не доведи Господи!

А тепер, коли проголошено державу нашу незалежною, ти й сумуєш, тобі нічого не миле...

Так, голубе, так — особливо було прикро дивитися на тебе, як у день проголошення України самостійною державою ти чистив гриби, готував маринад і випарював банки з таким виглядом, ніби це найголовніше в житті... а в Пришляка грала музика, співали стрілецьких пісень, він приймав гостей, вітав кожного, хто йшов біля його хати, жартував і стрясов повітря своїм звучним баритоном.

І "гоноровим" не виглядав... ні, виглядав щасливим!

Позаду рипнула підлога — аж в грудях позимніло. Боже, ми обоє, здається, уже ненормальні, психи...

А буде кричати! Зайшов на кухню, аби нарепетувати: "Кинула кістку — і в куші! — Ти, чоловіче, морочся з кісткою, а я на кухні відсиджуся".

О, коли б то так...

Ой... і руками торкнувся, як перше...

Лиш не обняв. А пальці — холодні—холодні!

— Підемо, Зоєнько, підемо... — тихо промовив. — Куди діватися...

Рвучко повернулася до нього. Бо в голосі — така тоска!... зажура така безнадійна, що схотілося і самій кричати — і просити його: "Ні, не треба, не підемо, хай буде прокляте це весілля, якщо воно тобі, мужу мій, голубе, Павлику, котику... котусику... якщо воно завжди тобі стільки болю!"

А на весіллі — що: сів собі за стіл, а перед тобою і печене й варене, горілки — залийся! Їж, пий, веселися! Пришляк десь далеко, не видно, лиш характерний баритон видає, що він уже там є душею компанії.

Павлуша ніби й не чує, але сам ні з ким не говорить, не співає, лише їсть та їсть, аж за вухами лящить, наче прибув з голодного краю. Аж незручно... Ходімо, Па—

влушо, розіньмо ноги; слухай—но, як гарно музика витинає коломийки! Ні, їсть... сохрани Боже!

Лишила самого — їж на здоров'я. Бо Петрова Мотря підійшла, попросила якоїсь поради... Борщ подавати — в тарілках чи в горнятках?...

Спакнула нишком — та й до роботи. Хто ж Мотрі допоможе, як не близька подруга, сусіда?

Аж глянь... ненароком... що таке? Чи не привиділося? Ще ж до маразу не дожилася... Павлуша стоїть біля куша бозу під літньою кухнею... із Пришляком! І вже кудись наставилися... Пішли, пішли... ніби гуляючи, або, як тут кажуть, спацирком. Ану, ну... Серце тьохнуло, стиснулося — дало тривожний сигнал: обидва ж якісь дуже серйозні... Підпили собі, бач, — і хто його знає, що мужикам до п'яної голови вистрелить?!

Назирці, назирці...

Павло веде Івана через хвіртку до себе... О! Та й напавду не можна цього так лишати...

Поза коморою — і до кухні. Як щось — забігла... по друшляк. Вхопила його в руки — і до віконця в дверях, що ведуть з кухні просто до світлиці, або, як тут кажуть, до покою. (Винахід Павлуші — для вигоди, коли гості в хаті.) Лець прихилила фіранку — сидять... Власне, Павлуша вмовився біля столу, поклав поперед себе руки, а Іван ходить і покурює. Мовчать... Видно, готуються до якоїсь серйозної розмови. Бо Пришляк, затягуючись, поглядає на Павлушу тим своїм пильним—пильним зором, а Павлуша стискає руки в кулаки, що вони аж синіють — і до темно—сізого кольору й загнано водить по хаті скорбними очима, що глибоко позападали в чорні ями.

Що робити? Чи вже вбігати до них і розводити...

Аж Павлуша озивається перший:

— Іване... добий мене... добийте мене! — І справді — якась смертельна тоска світиться у тих його чорних дєбрах.

А тут... в моїх очах... потемніло, ноги задеревіли — і як ти побіжиш, коли й рукою не годна за клямку взятися.

Аж Іван відповідає:

— Я що — кат? — І ховається у хмарі диму.

Мовчать далі.

Врешті — баритон... і якомсь збадьорено, ніби один з цих двох страшних мужчин почав оживати, ніби один з них вже наворачтається до нормального стану. Каже:

— Ну, розповідайте ж... як то було?

— Як було! — тут же вступає Павлуша. — Дуже просто! Зібрали нас опівночі в "енкаведе", в підвалі, роздали одєжу та зброю і... (Що, що?! Яке "енкаведе"? До чого він це...) Глебов і наказує: підете в Усте і в такого—то заберете ялівку, в такого — заб'єте свиню... і щоб квічала на цілу вулицю... В оприска сконфікуєте на користь Степана Бнадери все м'ясо, всі ковбаси — він готується до весілля... Мається на увазі — Оприск... Олію, смалець — теж туди... Нехай має свадьбу! Пришлякові всипте двадцять п'ять буків — буде з нього, аби мав чим хвалитися! Наробите шороху — і гайда по домах! Нічого страшного... (Боженьку! Про що ж це він розповідає?! Чи, може, тут щось пропущено... Глебов, Глебов... знайоме прізвище! Але

це відколи! У сорок восьмому році в Сухобродах був... як то їх називали?... здається, оперуповноважений "енкаведе"... А чого раптом Павлуша нині...)

— А як же ви, учитель, опинилися в цій компанії? Сексотів до таких операцій вони не брали... щоб не засвічувати.

("Сексот?!" А про кого ж це ти... що ти собі, Пришляку, дозволяєш?! Гадаєш, як відсидів... як пошив собі стрілецький "мундур", то маєш право нині порядних людей обзивати сексотами?!) За малим не вискочила до світлиці чи пак, до покою, та не впалила йому цього межи очі. Павлуша випередив:

— Знаєте, сусідо... — І — чи то покашлявся чи застогнав. — ...якби я ще й сексотом був, то вже, мабуть, повісився б...

— Я не слідчий "енкаведе" — і не збираюся загнати вам під нігті цвяхи, — каже Пришляк і показує свої кульгупки. У голосі, однак, ні погрози, ні дорікання. — Не ображайтеся, розповідайте... докладніше, бо цікаво, як...

— Докладніше?! Хе... Минуло півстоліття — каже Павло. — Щоправда, — каже, — деякі деталі з цього кошмарного випадку позабавано в душу, як ті енкаведистські цвяхи, — назавжди! І сняться і ввижаються, коли найде якесь запаморочення... чоловік ніби сам не свій. Уночі кидаюся, мов опечений. Зоєнька бідна вже не знає, що й думати... як ходити біля мене... мучиться, бідна! І я не годен нічого з собою зробити! Але щастя велике! — що не здогадується вона в чому справа. Бо нині... зненавиділа б, як останню скотиняку!... Хе! — каже Павло. — Деталі! Та все виглядало дуже бридко. У підвалі... Глебов показує на купу лахів, й каже: "Обмундируйтеся в нове... аби й рідна мама не впізнала. Щоб — як справжні бандьори!" — Вже не пам'ятаю, мені, здається, випала німецька шинеля. Але добре пам'ятаю, як одягав... натягував на себе... а воно зашкурлавіло, зім'яте, з іржавими плямами, пробите кулями... Дотепер шкіра терпне. Як приснитися — таке враження, що на мені труп лежить. Господи милосердний!...

— Ге-ге... який чистоплюй! — каже Пришляк. — А в той час і нічого в душі не заперестувало?

Пауза. Тягуча, тривала. Наче Павло старанно перебирає в пам'яті — що могло... а що не могло заперестувати. Опускає свої скорбні очі й ледве ворухить устами:

— А що... що мало в мені бунтувати?... як усе було мертве. Я рухався автоматично. Розумієте, сусідо, — каже Павлуша згорйовано. — Я одеревів... коли серед ночі нас привели в підвал "енкаведе". Що вам розтлумачувати — сорок восьмий рік! Якби я писнув там щось, то з підвалу вже б не вийшов живий. Ми рухалися, як тіні. Пам'ятаю: із "заготскота" — Шамлій, лисий, гіпертонік, ледве ногами переставляв... скоро помер. А донедавна жив такий Погорілець, інструктор райкому комсомолу. До того ми були з ним добрими приятелями. Опісля — не признавалися один до одного. Сторонилися... як прокажені. А були тоді в одній групі. Він мені й "шмайсера" повісив на плече. Бо я натягнув тоте на себе, а про зброю забув і вже йду.

Погорілець і поміг... А зі зброєю — ще одна деталь... Як розвиднілося, глядь: що то в мене в руках? Біля замка — іржаві затьоки... Теж, мабуть, кров. Мене знудило. Здається, що й у всіх "бандерівців" була така зброя... Кілька енкаведистів між нами — ці мали свої автомати. А йшли ми лісом, лісом... Та куди, якими дорогами — не скажу... Бо рухався, як сновида. Якесь село... а вже під вечір, тихо, темно, ніде не світиться. Мов би вимерло. Навіть собаки не гавкають. Ми групами розбрелися по кутках. Незабаром — там крик, звідти лемент...

— Мовляв, пам'ятайте, устани, ту ніч, як загошували до вас герої... — перебиває Пришляк з прикрістю в голосі. — А хто бив мого тата? — ось що мене гризе ціле життя! Не ви... знаю...

— Мені пхали кия в руки, але я не міг тримати, — каже Павлуша, — весь трусився, як....

— Аякже, переодягнені в "шкурлаві шинелі" енкаведисти не одну невинну сім'ю кинули в колодязь під маркою бандерівців, аби вбити клин... Бо інакше не могли б собі з нами дати раду, — говорить Пришляк голосно, як на вічу, ще й притупує ногою. У голосі — наче й хвалюватість. І ще більша — коли він, притупивши знову, каже: — А я відразу зрозумів, що то не наші! Хоч ви світили тільки ліхтариками. Вас я впізнав... коли ви взялися за перину... виносити надвір. Якось дуже незграбно. І ваш командир крикнув рухайся! — та освітив з ніг до голови.

— А мені також запало в душу... Впізнали! Хоч був ніби й непритомний. Впізнали мене ви й ваша мама... Бо стояли якраз переді мною, впритул, ніс у ніс. Перед тим я з уповноваженим був у вашому селі — збирали на позику, й у вашій хаті випало обідати. Мама ще, пам'ятаю, казала: я вас знаю, ви — син Томка Кривули з Сухобродів, колись ми йому корову продали...

— Ну й чого ж?... Було диркнути по нас з іржавого шмайсера — і було би по всьому!... — каже Пришляк і посміхається.

Павлуші не до сміху.

— Дайте спокій... таке й до голови не приходило. Що я?... Навпаки — подумав: може б, чимсь і допомогти цим людям... повірте!

Воно так якось само мислилося. Перини-бо чому виносили? Старшому здалося: мало двадцять п'ять буків вашому батькові... А зачіпка — яка? "Твій старший син, блядь, зрадив нас — лісових героїв! Перекинувся до енкаведистів! Кажи, блядь, де він ховається?!" А вже знали, що його вбито... на тижні. Батько не признався. Ну, тоді черга материна... Отже, виносьте перини надвір — і чиніть, хлопці, з нею, що хочете! Я тихо підійшов до Погорільця й шепчу: робім щось... скажи хлопцеві нехай благає старшого лишити маму в спокої...

— Так було... хтось мені підказав... І я благав, на колінах. Йому цього, видно, було досить. Та й ви, здається, вже поспішали... — Ба, не хочеться Пришлякові визнавати якихось заслуг за Павлушею. — А чого ж ви... як такі... не зникли по дорозі, не відстали від цієї банди?

— Як це?! І лишити Зою?! А ви знаєте, що я через неї готовий був не тільки душу продати, — каже Павло.

— У другій школі в Сухобродах були ми, пам'ятаю, всі з тих альярмових курсів учительських, що проходили в Ходорові, і раптом присилають нам на підмогу випускників педучилища з Чернігівщини чи то з Полтавщини, а серед них — Зоя... глянеш — і очі на ній забув! Моя!... І нема ради! Гм... А, може, в "енкаведе" й порахували мене за свого — що я був прилип до "східнячки"... Якби ви були її бачили молодію!...

— А бачив... — каже Пришляк і затягується димом. — Бачив... Пантрував я на вас одного разу біля вашої хати з гранатами в кишенях... Коли ми довідались, що мій брат загинув, я вже довго вдома непопасаю, хоч мав ще лиш шістнадцять літ. Пантрував я на вас... Але, мабуть, через Зою Сидорівну і не... Бо вона весь час крутилася коло вас у хаті...

Павлуша хоче підняти на нього погляд — і не може. Мучиться — а не годен!

— А хіба ви не тішилися, як моїх вивозили на Сибір... як мене підстрелили в Рогатинських лісах? — відає Пришляк.

— Не було чого тішитись... — каже Павлуша йому в тон. — Була певність, що той випадок канув у минувшину назавжди, ніхто ніколи про нього й не писне, навіть якщо й усі будуть на місці. Не відважиться... А про вас мені згодом сказали, що ви загинули. Не думав я, не думав... Тепер — ваше право. Що хочете, то й робіть! Мені вже все одно! Я готовий на... Досить!

— А що робити? — озивається крізь дим Пришляк. Наче й справді — проблема: яким-то чином відімстити Павлуші? Обидва стурбовані...

— Ось... цікавить мене така річ, — каже Павлуша, — чому ви досі мовчите про це перед людьми?

— Чому? — перепитує Пришляк і хитро посміхається. — А щоб ви не шкодували.. Не шкодували за тим, що не застрелили мене тоді, як відчули наче я вас впізнав. Га-га! — І притупив чоботом, аж підлога загула.

— Так... так... — пробурмотів Павлуша і якось виразно подивився на Пришляка.

Пришляк ще раз весело притупив.

— Так що... не сушіть собі пустим голови, — сказав бадьоро. — Нехай вам не здається, що хтось буде за це робити збитка... Живіть собі, пануйте... і... — Та різко

махнув головою. — ...і повідайте... повідайте про ту ніч... всім, кого заподаете, всім розповідайте, як то було! Згадуйте подробиці, деталі, як ви кажете, згадуйте їх більше... І дітям, онукам повідайте... знайомим, сусідам повідайте... нічого не втаюючи. Ніхто вас не осудить, не скаже прикрого слова! Якщо ви повісте правду...

Павлуша понурився, ніби подих затамував, і так мовчить, довго, довго, а далі й каже:

— А я не мовчав і дотепер. Я вже виговорився!

— Щось ніхто не чув...

— Я... я... я... — стогнав... стогнав ціле життя! Розумієте?!

— Не дуже... Бо знаю, як то стогнеться, коли тобі нігті виривають чи копають під ребра... Оце стогін! Лиш у тюрмі дуже грубі мури й, на жаль, нікому не чути.

— А в мене, брате, в душі були мури... в душі тюрма... Але що там балакати!... — махає рукою, а в очах така страшна жура, що й боязно на них дивитися! — Ви — герой! А я... я... я... — І губи затремтіли від напруження, бо ніяк не видобувається те паскудне слово. — Я... кричав! Кричав!...

— Щось дуже тихонько...

— Не "тихонько". Це вам — "тихонько". Бо ви — герой! А я — скотина, що покійно йшла на забій. Мене повели — і я пішов, як на шнурку... Бо...

— Цитьте, цитьте, — каже Іван. І починає ходити по хаті. Хмуристь брови, ворухить устами — то випне трубочкою, то втягне, ніби хоче щось сказати й передує.

А Павлуша впер свої темні, скорбні очі в підлогу й чекає, чекає...

І ось підходить Іван до нього й кладе руку на плече, злегенька поплескує. Злегенька...

А тут ноги — як приросли до підлоги! І сльози — кап, кап, дзюр-р-р-р... двома струмочками! Люди добрі!

Я вже нікого більше не бачила. Опустилася на стільчик і плачу... так плачу — нема стриму! Й не знати чого... Усіх мені жаль!... Господи! І що то за життя таке?!

м. Львів

(сконденсовано з "Дзвону" — "Нові Дні")

SIPCO
FUTURE FUELS

Доставка Оливи

Повна 24 годинна обслу́га печей

ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX

Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

232-2262 • 233-4820

83 SIX POINT ROAD

TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK
OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ з УКРАЇНИ

Поліровані в Канаді

Гуртові ціни

Телефонуйте та заходьте

232-1250

90 Advance Road • Toronto, Ontario

з кожного проданого пам'ятника

даруємо \$100

на Фонд Дітей Чорнобиля

Division of Sipco Oil Ltd.

ВОЛОДИМИР ЛАНОВИЙ: "ЯКЩО, НАРЕШТІ, ВІЗЬМЕМОСЯ ЗМІНЮВАТИ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ, ТО ПРОСТО НЕГАЙНО ПОВИННІ "ВИЛУЩИТИ" ПІДПРИЄМСТВА З БЮДЖЕТУ ДЕРЖАВИ"

— Пане Володимире, отже виходить, що віз, як говорять на Україні, і нині там — залишилися порожніми словами розмови про приватизацію і структурну перебудову економіки...

— Звичайно, як це не прикро, але й іншого було марно чекати. Колишня партноменклатура, яка в 1991 році вбралася в "овечу шкуру" номенклатури національно-державної, навіть проголосила незалежність, здобулася на зовнішні атрибути державности, все ж була нездатною розпочати реальні політичні та економічні реформи. Відтоді Україна спромоглася лише на шанс для реформ, але сьогодні, коли відбувся черговий перерозподіл влади, вона, на мій погляд, і його втратила.

— Але ж наш президент обіцяє видати на "гора" нові конструктивні підходи в питаннях реформування економіки. Щось я не зовсім Вас розумію...

— Справа в тому, що я не вірю, нібито Кучма сьогоднішній піде проти Кучми вчорашнього — часів його прем'єрства, скажімо. Саме тоді задля підтримки збиткових підприємств, він санкціонував грошову емісію. Таким чином, було перекреслено тенденцію, що вела до значного зменшення інфляції. При ньому боротьба з інфляцією, що важливо знати читачьому загалу, перетворилася на свою протилежність — боротьбу певного крила можновладних промисловців за надання емісійних кредитів. Він прийняв стоси декретів, які розламували накопичену законодавчу базу — економічно-правовий простір для розвитку ринкової економіки, демократизації суспільства, реформи. Але в своїй роботі виявляв і кучмінську послідовність та наполегливість, особливо в питаннях централізації управління, посилення адміністративних важелів впливу на економіку, себто в питаннях, які унеможливлювали перехід на шляхи ринкових реформ. Подібний "підприємливості" найвлучнішу характеристику дали західні спеціалісти, сказавши, що в Україні "вдалося утворити економічну систему, яка більш збиткова і неефективна, ніж система планової економіки". Як то кажуть, коментарі зайві. Отже, чекати чогось нового чи конструктивного, як нас у цьому запевняє президент, не варто; свого часу у прем'єр-міністра Кучми було значно більше повноважень, ніж у Кучми-президента сьогодні. Якщо говорити більш конкретно, то вважаю, що разом з Олександром Морозом — спікером парламенту і Віталієм Масолом — головою уряду, вони, загалом, складають трійку високих посадових осіб, яка, на превеликий жаль, не здатна відчувати всю свою історичну відповідальність за глибинність тих змін, на які сподівається народ України.

— В картині, намальованій Вами, доволі песимізму, але вона є частиною загальнонародської біографії і що важливо, зі штрихами до портрета нинішнього президента. Отже, і його команда нібито не повинна викликати особливого ентузіазму, відомо — яблуко від яблуні далеко не котиться...

— Гадаю, що у час повної кризи, колапсу, якщо хочете, воно не встигає дозріти, не те, що впасти і кудись там котиться... Але, якщо без жартів, то в тенденції підходу до новопризначених, прочитується бажання президента об'єднати навколо себе певне коло фахівців. Такий підхід цілком зрозумілий, сприйнятливий, зрештою, але... не обнадіює. У чім причина? На моє переконання, команда президента повинна була б об'єднуватися під одним знаменником у сфері національних, суспільних, державних та класових інтересів. Життя показує, що в апарат уряду та президента прикликані люди різних переконань та досвіду. Для одних, що очевидно, маловажливим є питання української культури, мови, національної самодостатності, для інших — проекти створення української боєздатної армії, треті — просто й надалі "розстрілюватимуть" новітньонові проблеми обмежень, скажімо, грошової емісії, приватизації, питання прозорого кордону з "прозорими" прикордонниками, як це є на сьогодні, і так, на жаль, до безконечності. Не прикликано туди особистостей, які б об'єднували людей, захоплювали їх власною волею, переконаннями, непоступливістю чи послідовною принциповістю. Отже, суперечностей поміж новоприбульцями в апарат влади вистачить на ціле покоління. Одним, уже видно зараз, видаються важливими питання біжучої політики дня, іншим — зв'язки зовнішні, а потрібного потягу до реформування єдиного політико-стратегічного підходу до вирішення долі ринкових стосунків — майбутнього обличчя держави — немає. Гірко, але вони далекі від того, щоб здійснювати однорідні реформи однонаправлено. Втім, чого дивуватися, команда, вочевидь, підбиралася за принципом її здатності підкорятися, а не за здатністю формувати суспільно-політичне обличчя держави. Схоже, цих людей навіть важко переоцінити, а їх життєва практика, на мій погляд, зводиться до певного, до того ж не надто широкого набору стереотипів. Вельми показовою, зрештою, є відставка з посади міністра культури України, відомого правозахисника, академіка Івана Дзюби.

— Добре, але зараз маємо ту владу, яку маємо...

— Зрозумійте, у мене немає якогось упередженого ставлення до тих чи інших персоналій апарату нової влади — я кажу про загальну тенденцію, доцільність запровадження тієї чи іншої економічної доктрини, якщо хоче. Особисто я сприймаю людей згідно їх

вчинків, не приналежністю до блоків чи партій. При цьому не виходжу з того, чи бували вони членами ЦК КПУ, як Кучма, чи просто рядовими бійцями комуністичних лав. Будь ласка, як писав Іван Франко, "лупайте сю скалу", — творіть во славу людей і народу. Та дії нинішнього президента у минулому, його перші кроки на олімпі сьогоднішньому покищо не дають жодних підстав для оптимізму.

— Ви ужили надзвичайно містке слово "доцільність", то як гадаєте, були підстави для Леоніда Кучми заявляти про президентський намір "завести" російську мову у ранг офіційної? Відношу подібну заяву до тих же перших кроків президента...

— Я певен того, що подібні питання повинні поставати на тлі проблем, якими можуть бути перейняті більше ста національностей, що проживають на Україні. Отже, воно чи інше має розглядатися як одне із питань національно-культурних запитів того чи іншого етносу і в жодному разі не як виняткове. На Україні росіяни серед етнічних груп складають найчисельніший масив — близько десяти мільйонів — але у чому вони обмежені? Водночас зазначу: подібна "кавалерійська атака" цілком у стилі Кучми — аби шум! Тут нічого дивного — він завжди "ходив" без будь-якої конструктивної, направленої, опрацьованої "на завтра" програми. Тому приклад з економіки — сьогодні вирвано з комплексу проблем питання валютного регулювання і товчуть його, як воду у ступі. Ні, питання важливе, тому що йдеться про справжню вартість грошей. Але вартість складається не тільки з її виміру, вона — сукупність питань фінансової системи у країні, політики у цій сфері. Я про це завжди говорю. А виходить, що проведе він політику гнучкого курсу — є у нас реформи, не проведе — немає. Уведе у ранг офіційної російську мову, догодить якомусь московському прошарку, не проведе, то заскочить у іншу сферу. Атака є атака. Кавалерійська, зрозуміло.

— Під таким кутом зору можемо розглядати і повернення зовнішньополітичного "обличчя" на схід...

— Багато чого можна розглядати, скажімо, дізнаємося, під яким кутом зору призначалися та звільнялися ті чи інші люди.

— Зможемо, власне, розшифрувати саму тезу про пріоритет політики над економікою...

— Таке враження, що ми тільки й того, що навчилися запрягати коня позаду воза... Економічні стосунки, на моє глибоке переконання, мають підкріплюватися напрямами політичними — з країною недружною важко досягати практичного паритету чи сприятливих умов. Отже, це два боки одної медалі, хоч я завжди дотримувався того, що спочатку поміж партнерами виникають доцільні економічні стосунки. Потім, як звичайно, формуються зв'язки інші, що попервах викликані самим життям, але вони мають закорінюватися у практику стосунків без уярмлення будь-якої із сторін. Так працює увесь цивілізований світ — над "проблемою велосипеда" вечорів не просиджує та й не протирає своїх політичних штанів у нетрях,

зрештою, простої аксіоми. От зараз, наприклад, з кавалерійським завзяттям кинулися напрацьовувати політичні умови для співпраці з Росією, і це добре, але хіба маємо мало укладених угод протягом 1991–1993 років? Отже, питання в іншому: чому вони не спрацювали? Нагадаю, у той час Леонід Кучма, будучи прем'єром, стверджував: програма саме уряду сьогодні не потрібна, оскільки виконуємо програму президента Кравчука "Основи національної економічної політики". Для людей, які зацікавлені у буквальному розвитку подій, зазначу, план президента відводив Україну на скрижалі багатьох можливих зовнішньополітичних зв'язків із багатьма країнами, у тому ж із Росією. Можливо, що тільки новизна переорієнтації (як це без російського центру?) породила сьогодні тенденції, що, мовляв, без Росії нам не вижити...

— Вибачаюся, але зараз саме під цим кутом зору ведеться атака на свідомість населення України...

— Давайте будемо чесними. Давайте візьмемо до рук лише факти, річ, як відомо, уперту. Нас переконують в тому, що фантастичне зростання цін, усе загальна інфляція витікають з тих чи інших причин розірваного економічного простору, розірваних зв'язків з Росією, іншими колишніми республіками, тощо. Отже, йдеться про фактор зовнішній, який нібито разуче впливає на матеріальне зuboжіння людей, пов'язуючи останнє з надвисокими цінами на нафтопродукти. Що стосується інфляції, то її першопричиною, її головним джерелом виступає саме внутрішня фінансова структура чи політика, якщо хочете. Вона затратна й інерційна, оскільки підтримує архаїчний стиль виробництва, далекого від політики ринкових потреб на той чи інший товар. Ось розривка поміж виробником та дійсними потребами ринку на випущену продукцію і примушує державу фінансувати абсурдність існування такого зужитого виробництва. Воно, якщо піти за Йонеску, може роками чекати на свого споживача, адже потрібну для виживання ін'єкцію отримує щохвилино. У чому вона себе виражає? Урядове забезпечення сировиною та енергоносіями, кредитами і ринками збуту. Таким чином, йдеться про збереження прижитої колишньою радянською структурою системи економіки. Кому це вигідно? Звикло, для керівництва індустриальних флагманів, оскільки, під гаслом "спільного економічного простору", вони злеліяли усеціль затратне виробництво і надалі продовжують збагачувати лише самі себе, але — коштом усього суспільства. Ось вони певні причини нашої з вами бідності, ім'я їй — затратна економіка, відсутність будь-якої ринкової політики, навіть потягу до неї.

Щодо зовнішнього фактору (розрив зв'язків з Росією, нестача нафтопродуктів і т.ін.), то й він мало чим впливає на той же ріст цін чи інфляцію. Погляньмо, з 1991 року за одну тону нафти ми платили 3–4 долляри США, напочатку 1992 року — 10–12 доларів, отже, до приходу в апарат влади Леоніда Кучми ціни на нафту зросли в п'ять–шість разів. Цікаво, що тоді прогресуючу інфляцію не пов'язували із залежністю від російських поставок нафти. За часів "умілого" керівництва економікою прем'єром Кучмою відбувся стократ-

ний зріст цін, з'явився і винуватець — розрив зв'язків. Уже за одну тону нафти ми стали платити 75–80 доларів. Отже, внутрішнє стократно виростання цін було викликано лише... вісімдесятикратним зовнішнім фактором. Ось вам і правда про нашу катастрофічну "залежність". Але правда, як бачимо, в іншому — відсутності політики реформ, тієї ж внутрішньої цінової тактики, точніше — у її розбалансованості. Чому, скажімо, не купуємо ту ж нафту у межах зворотного експорту? Чому беремо її у борг, який повертаємо за фактом сьогоднішньої інфляції? Таким чином виходить, що вчорашнє постачання нафти виступає фактором інфляції сьогоденної, сьогоднішнє постачання породжує інфляцію завтрашню і т.д. Тобто, все у нас в економіці безпросвітньо, все кручено–перекручено, гарантом чого виступає практика внутрішньої політики, а не той же розрив зв'язків, у чім так настирливо нас переконують.

— Схоже, що це комусь вигідно? Щойно ми говорили про доскіпливе, як запевняв Кучма, виконання його урядом президентської програми "Основи національної економічної політики". Власної, отже, не було. Та не минуло й дня після його звільнення з прем'єрського крісла, як з трибуни другої конференції міжрегіонального блоку реформ, що проходила у Дніпропетровську, Леонід Данилович уперто проводив думку про доцільність (ще раз вибачте, що підкреслюю саме це ваше слово) загальноукраїнського повороту на злуку з Росією. Працював, отже, під одним гаслом, у нього, як виходить, не вірив, і займався лише тим, що демонстрував заклопотаність справами, руйнуючи, насправді, підпалу цілісності української економіки. Чого тут більше — людського чи політичного цинізму? Гаразд, пане Володимире, питання, як говорять "під пах", але, його, вибачте, не можемо минути. Друге. То була заява, як мені здається, розрахована на представників "радянської субкультури", у переконаннях яких яріє своє розуміння причин української кризи, викликаної, а в цьому запевняв нинішній президент, руйнацією усталеного способу життя, падінням вишколеної совітської системи, появою кордонів, тенденціями ізоляціоналізму, що прикро, звинуваченнями кожного із народів п'ятнадцяти республік у їх раптовому націоналізмі і жодного слова — про шовінізм російський. При цьому сьогоднішній кумир — президент України — у Дніпропетровську не вдався і до натяку про істотні причини чи то інфляції, чи занепаду економіки, чи, а це важливо, про свою власну участь у становленні малозворотних процесів прижитого колапсу в українській економіці. Виходить, що можемо і знову повертатися до того питання про цинізм. Чи не так? Та полишимо, бо цікавить інше: у своєму слові Леонід Кучма репрезентував погляди, які найповніше відповідали уподобанням щиро москвофільської суспільності. На землях колишньої імперії її звично називають "російськомовним населенням". Зрозуміло, то був розрахунок на виборчий голос комуністів чи безпартійних, які в часи

доволі "суворої для них держави", домагалися відносно стабільного і, врешті–решт, життя заможного. Ностальгійний мотив "за тою державою" свої результати дав: у президентській гонці Кучма переміг. Втім, у цьому питанні перемоги є свої питання — а коли Москва не дасть того, про що ви, людоньки, мрієте? Відповідь готова: хотіли до Москви — я їй дав. Хотіли ковбасу по 2.20 — не заперечую, але ж Москва не дає. Хіба я у тому винен? Отже, знову для влади є свій вихід? Жодного винного? Але, можливо, подібних питань не постане, бо хто і про що питав у Союзі? Звісно, хто питав — ішли шляхами Петра Григоренка, Олександра Солженіцина, Василя Стуса... Чи ще потрібні імена? А саме життя складається таким чином, що дніпропетровські обіцянки обертаються для народів України наступним чином: більше третини населення буквально щодня бореться за своє фізичне виживання...

— Більше того — у купівельній спроможності ми знизилися нижче рівня воюючих держав — Грузії та Туркменістану і для мене — це найболючіше питання. Здавалося б, проведи реформи, уже, вірю, через два роки ми можемо перегнати у розвитку ту ж Росію — державу малокомпактну. Натомість Україна, будучи державою монолітною, питання своїх реформ, життя конкретної людини вирішить, упевнений, успішніше. Але — потрібна приватизація, звичайно, усіх форм власності. Якщо, нарешті, візьмемося змінювати форми власності, то просто негайно повинні "вилуштити" підприємства з бюджету держави. Таким чином, будуть створені умови для виникнення в Україні відносин ринкового типу і законодавчої адекватності — відійде у минуле патерналістська система державного фінансування збиткових підприємств, і не тільки їх, загалом, усієї збандкрутілої системи економіки. Вихід, як Ви бачите, є, але крок до нього потребує відваги, політичної мудрости, врешті–решт, осмислення звичайної аксіоми — без виникнення, скажімо, об'єднань приватних власників, які асоціативно впливатимуть на ті, чи інші економічні процеси — від старої системи економіки нам не відійти. Чи стане відваги піти на таку реформу у наших перших посадових осіб, їх політичної мудрости, зрозуміло, покаже завтрашній день. Сьогодні чогось подібного не убагацься...

— То що, сподіватися на краще марно?

— Сподіватися, кажете? Хм, звичайно, треба, адже народ у всьому і завжди розбирається сам — уміє своєчасно і назавжди поставити крапки над "і".

— А тепер, гадаєте, людям апарату влади не соромно працювати погано?

— Можливо, але то справа їх совісті.

— Звісно. А зараз дякую Вам за інтерв'ю.

Розмову вів Михайло ГРИГОРІВ

В наступному числі читайте інтерв'ю д-ра Анатолія Лисого з Митрополитом Української Православної Церкви Київського Патріархату ФІЛАРЕТОМ.

ПАМ'ЯТНИК ШЕВЧЕНКОВІ У ПЕТЕРБУРЗІ

Всесвітньовідомий скульптор українського походження Леонід Молодожанин (Лео Мол) на власний кошт створив пам'ятник Тарасу Шевченкові, який має бути встановлений 22 травня 1995 року у Санкт-Петербурзі. З цієї нагоди у товаристві "Україна" відбулася зустріч Леоніда Молодожанина з представниками української преси, радіо, телебачення, української служби радіо "Свобода", з громадськістю Києва.

"Після тривалих переговорів, — сказав на початку зустрічі голова секретаріату товариства "Україна" Станіслав Лазебник, — з адміністрацією Санкт-Петербурга, безпосередньо з мером міста Анатолієм Собчаком уклали угоду про те, що у Санкт-Петербурзі на решті після багатьох-багатьох літ, після того, як там побувала не одна делегація письменників, представників громадськості України, у цьому місті на Неві буде встановлено пам'ятник Тарасові Шевченку. Леонід Молодожанин, як справжній український патріот, вирішив виготовити пам'ятник власним коштом. Варіант пам'ятника, виконаний у гіпсі, уже готовий і перебуває нині у Мюнхені. Залишається лише переправити його до Санкт-Петербурга." Потім Станіслав Лазебник зачитав уривок із розпорядження мера міста Анатолія Собчака від 9 березня 1994 року про встановлення пам'ятника Шевченкові. У ньому, зокрема, говориться: "Встановити у Санкт-Петербурзі 1995 року на Василівському острові перед південним фасадом бібліотеки Академії наук Російської Федерації пам'ятник Шевченку, переданий у дар дійсним членом Королівської Академії мистецтв Канади, почесним членом кількох університетів Канади, доктором мистецтвознавства, скульптором Лео Молом".

За словами Станіслава Лазебника, керівництво міста обіцяло, що пам'ятник буде встановлено без жодних перешкод. Лео Мол, до речі, навчався у Санкт-Петербурзькій Академії мистецтв (як і Тарас Шев-

ченко), і це імпонувало адміністрації міста. Вони погодилися, що саме випускник Академії, українець із Канади, походженням із Поділля, стане автором пам'ятника Тарасу Шевченкові. Лео Мол відомий у світі як один із авторів скульптурної, монументальної Шевченкіани. Пам'ятники Шевченкові роботи Лео Мола зведені у Вашингтоні (недавно минуло 30 років із часу його встановлення), столиці Аргентини Буенос-Айресі. Він портретував багатьох видатних діячів культури, політики, духовних осіб: Миколу Лисенка, Патріарха і Кардинала Йосифа Сліпого, виконав скульптурні портрети Папи Іоана XXIII, Павла VI, Іоана Павла II, митрополита Іларіона (Івана Огієнка).

Не кожен скульптор має власний парк, де виставлено його роботи. Колекція скульптурних творів Леоніда Молодожанина — у Вінніпезькому парку; це говорить про визнання таланту українського скульптора.

Леонід Молодожанин розповідає про себе, про творчий шлях: "Народився я в місті Полонному на Хмельниччині, — каже він. — Тато мій був гончарем, працював на порцеляновій фабриці. Якось приїхав у Полонне фабрикант із-під Іркутська, аби найняти на роботу кількох майстрів. Цей фабрикант обіцяв добру плату, заохочував їхати з ним, позаяк тут тривала війна. Отож немовлям я поїхав із батьками в Сибір, подалі від війни, у пошуках кращої долі. Під Іркутськом також був порцеляновий завод, де тато працював. Згодом ми переїхали до Краснодару, на Північний Кавказ. З Кабарди я поїхав до Ленінграда — вступати до Академії мистецтв. Конкурс витримав успішно, отож був зарахований. Навчався на п'ятому курсі, коли в часах війни мене вивезли німці до Берліна. Але й у Німеччині я також працював скульптором — німцям сподобалися мої портретні скульптури.

Під кінець війни я переїхав до Голландії, додому не мав бажання повертатися, бо знав, що буду утискуваний за моє перебування у Німеччині. Прожив кілька літ у Голландії, мав там керамічне підприємство. В той час між США і СРСР були дуже складні стосунки, у Європі пахло новою війною. Тому переїхав за океан — до Канади, де й мешкаю вже понад 40 літ. Із Голландії я привіз до Канади низку своїх творів. Можна сказати, що я відразу включився у мистецьке життя Канади, познайомився з тамтешніми архітекторами, скульпторами. Я й досьогодні знаю добре гончарну справу, тому у Канаді я не мав проблем з роботою. Правда, мені довелося змінити традиційне гончарство на місцеве. Робив уже речі на канадські теми. Займався я не лише скульптурою, а й вітражами для храмів. Їх я виконав близько 80. Завжди мав зацікавленість у малярстві, тому інколи і маюю. Загалом я одержую чимало задоволення. Усе це давало мені матеріальні засоби для життя. Однак, я робив багато речей не лише на замовлення, а й для себе. Коли я роблю якусь річ, то обо-

І. Леонід Молодожанин розповідає відомим українським поетам і громадським діячам Д. Павличкові та І. Драчеві про пам'ятник Тарасу Шевченкові у Санкт-Петербурзі.

в'язково виконую її копію. Таким чином у мене зібралась колекція усіх моїх робіт. Чимало моїх творів забрано до державних колекцій Канади. Понад 200 робіт я маю у бронзі, є також з мармуру, гіпсу тощо, робив і кераміку. У Канаді ставлення до митців трохи інакше, як тут, в Україні. Там вельми прихильно ставляться до творчих людей. У Канаді, коли ви матимете визнання, то у вас не буде проблем з реалізацією своїх творів. Отож на мою пропозицію створити у Вінніпегу парк заможні канадійці відгукнулися відразу. Влада у місті також не стояла осторонь і призначила для цієї мети півтора мільйона доларів. Таким чином питання було вирішено. Відтоді моя колекція експонується у парку. Тут створили зоологічний, квітковий парк, ігрові майданчики тощо. Тепер людям є де гарно проводити час".

Роботи видатного українського скульптора є пам'ятниками архітектури і високого скульптурного мистецтва. Є вони у багатьох країнах світу. Але в Україні, на жаль, їх немає. Правда, у студентські роки Леонід Молодожанин працював помічником у відомого архітектора Матвія Манізера, коли той споруджував пам'ятник Тарасу Шевченкові у Києві, який стоїть у парку навпроти університету. Втім, будемо сподіватися, що український скульптор створить і на своїй Батьківщині пам'ятники, а не лише за кордоном. Нині ж Леонід Молодожанин готується до встановлення пам'ятника Тарасу Шевченку у місті своєї юности — Санкт-Петербурзі. Висота скульптури молодого Шевченка 3 метри 20 сантиметрів, разом з постаментом — 6 метрів. Встановлення цього пам'ятника у центрі

Санкт-Петербурга стане знаменною подією не лише для українців цього міста, а й усього українства.

Іван БАБЕНКО

Д-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

ДЕНТИСТ
Д-р ІГОР БАБИЧ

Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

**297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5**

Тел. 451-0227 або 453-0004

So-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE

Our unique STUDENT SERVICE* no-fee banking package provides Ukrainian post-secondary students with worry-free financial assistance, including:

\$100 in So-Use Credit Union shares
Daily interest, No-charge chequing account
So-Use automated banking Membercard
with Interac and Direct Payment access
\$500 Line of Credit
So-Use Mastercard
So-Use Voice - Bank by phone
Scholarships

Call our Member Service Officers for details
of the So-USE STUDENT SERVICE*

*Some conditions apply.

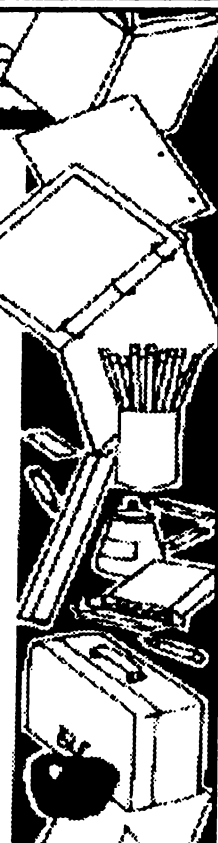

TORONTO
OSHAWA
MISSISSAUGA
So-USE VOICE

So-USE CREDIT UNION BRANCHES

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE.

(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

НЕСТОР ГОРОДОВЕНКО

Невимовний сум охоплює душу, коли смерть відбирає у нас видатних діячів української культури й мистецтва, а за останні роки їх чимало відійшло у вічність і на рідних землях і на чужині. Вони не вагалися від самої юності своєї, в найтяжчих умовах для життя й діяльності, віддати свої сили й таланти Матері України.

До плеяди великих мистців і патріотів українців належав і Нестор Городовенко, який 21 серпня 1964 р. ліг у домовину в канадській землі.

Ім'я Нестора Городовенка, як диригента українського республіканського хору "Думка" почало набирати ваги й розголосу після 20-х років, а вже 1924–25 рр. слава його гриміла по всіх закутках України.

1926 р. Уряд Української Радянської Республіки нагородив Нестора, як одного з перших мистців — званням "заслуженого артиста Республіки", а в 1936 р. він був нагороджений "знаком пошани".

На одному з розкішних будинків у Києві, на Прорізній вул. (точніше, на Великій Підвальній — Ред.) виразно красувалася офіційна назва хору "Думка". Там провадилася лябораторна праця хору, там же жив і Нестор Городовенко.

Не одному співакові мліло серце, коли він уперше відчиняв двері до хору "Думка" з надією стати членом хору. Та не всі співаки знаходили собі щастя. Як завжди, мали перевагу ті, хто "мав голос з пахощами рідної землі", як говорив Нестор.

Гордо, з піднятою головою появлявся Нестор на сцену, на проби хору, "опанцерований" у зовнішню непривітність. Він умів брати людську волю в свої руки і вести за собою — цим він створював дисципліну, що була основою успіху його творчої праці.

У відношеннях до хору, його симпатії були явно скеровані до басової партії, навіть і в звичайному житті він ставився до басів з певною пошаною. Не раз, бувало, закінчивши пробу з хором, звертався він до басів: "А-ну, хлопці, заспівайте ще "Ой, з-за гори та вилітали орли" — в тій пісні заспів басів ділиться на три голоси...

Натомість, сопранова партія завжди чомусь дратувала його і найменша причина могла привести до сварки, здавалось, часто безпідставно. Любив фундаментальних альтів і мав певне задоволення від "канторів", як він жартома називав тенорів.

За кілька років пильної праці під рукою Нестора Городовенка, хор "Думка" досяг високої досконалості і слава про цей хор лавою котилася по всій Україні і поза її межами та за кордоном. Париж був захоплений виконанням "Дев'ятої Симфонії Бетговена", як рівнож і творами Леонтовича, Стеценка й народними примітивами українського фольклору. Московський критик Георгій Поляновський писав за "Думку" таке (подаємо в українському перекладі):

"Одно з найглибших вражень музичного сезону викликав виступ знаменитого Українського хору

"Думка" під орудою заслуженого артиста Республіки Нестора Городовенка.

Найперше вражає широченний репертуар "Думки", від примітивів української та білоруської пісні до найскладніших п'єс світового хорового репертуару (хор з 9-ї Симфонії Бетговена, хори Равеля, Дебюссі, Танєєва і т.д.). Така амплітуда репертуарних можливостей хорового колективу не відбивається на досконалості виконання.

Основною рисою "Думки" в трактуванні всіх п'єс, що ми почули, вважаємо надзвичайно тонкий і чуткий підхід до самого задуму пісні, до її основного зерна. Найменші вказівки диригента виконуються миттю. Стрій Капелі — бездоганний: жодної ноти підвищення чи зниження. При відносній нечисельності (50 співаків), звучність хору насечина і скрайньо динамічна. Громові рокоти і шепітне піянісімо — однаково досконали нюанси Капелі.

Ленінградська Капеля своєю звучністю наближається до органу, інструментально-оркестрового тембру. "Думка" ж при абсолютній рівності звуку ніколи не дає забути, що вона — живий і саме вокальний колектив. Окремі голоси в усіх партіях чудово вирівняні, вони звучать природно, артикуляція свободна, дикція чітка. "Думка" — це зразкове мистецтво" ("Музыка и Революция", апрель 1926, Н. 16, Госиздат, Москва).

Як відомо, доба "Українського Ренесансу" саме в ці роки стала на шлях свого розвитку, у всіх галузях мистецтва. Буйним цвітом укрили українську землю висококваліфіковані співочі й театральні колективи. Творчому летові, здавалось, не було меж.

Це та доба, коли диригенти, режисери, письменники могли творити "від душі", незалежно, творити мистецькі речі викликані натхненням. Та ба, прийшли зміни — повіяли "східні вітри". З'явилася "габу", летворчости був приборканий.

Після 30-х років і під Нестором захитався ґрунт. Приписовий репертуар почав знижувати мистецький рівень "Думки" до звичайного пропагандивного. Хоч Городовенко формально й не був під арештом, проте моральний гніт відчував постійно. Було помітно, що Городовенкові "хребет" зламано — урядовим указом його було знято з "Думки" і призначено до новоствореного ансамблю пісні й танку.

На початку II-ої світової війни, його, як і інших визначних осіб, було евакуйовано, але Нестор знайшов засоби вернутися до Києва, як сам говорив, щоб знову створити "Думку" такої сили, як була вона до 30-х років. Та на жаль, Київ у той час не був сприятливим до здійснення його мрії. Зате Львів ще мав у собі силу і Нестор там уззявся знову до створення хору.

Тріумф Нестора Городовенка! (Перший Концерт хору ім. М. Леонтовича у Львові.) Під таким заголовком писав Микола Кульчицький у 1943 році.

"На сцену виходить Нестор Городовенко. Виходить серйозно і певно. Це ж йому не перший раз. Скільки то разів його вітали по Україні і в Московщині, а навіть у Франції. Він знає собі ціну, знає що так було скрізь, і що тут, у Львові, не може бути інакше."

Львівський виконавчий склад хору ім. М. Леонтовича, по своїй силі хоч і не дорівнював "Думці", зате сам Нестор лишався завжди вдумливим, творчо окрилений майстром хорової справи. Не було сумніву, що хор цей міг би вирости, убрався б у творчу силу і заспівав би душею Нестора, душею цілого українського народу. Та так не сталося. Фронтowa лаянина грізно наближалася до Львова. Люди в безладді ринули на Захід. Праця хору ім. М. Леонтовича обірвалася і Нестора, з недоспіваюю піснею, підхопив стихійний людський вир.

Але Нестор не згубився. Прибувши до Баварії з частиною хористів зі складу хору Леонтовича, він заходився збирати новий хор, під назвою "Україна". Працював він з великою настирливістю й завзяттям.

Стиль його буденної праці з хором дехто вважає "неможливим" і тяжким. Кажуть, що він сам горів і інших палив, міг одним поглядом "пришпилити свою жертву" на місці... Справді, таким його знали думчани, таким він був завжди у праці. Але ж... тільки люди з "неможливим" характером можуть підкоряти собі волю виконавців і через комплекс мистецьких засобів впливати на слухача. Безхарактерна людина не здібна підкоряти людей і скеровувати їхні почуття на виконання своїх творчих задумів та передати хвилювання власної душі тим виконанням; не здібна й тримати в жмені тисячі слухачів концертів, як те вмів Нестор.

Хористи бачили його "грізним", але вони так само бачили його часом на пробах, або й на сцені, з вогкими очима. "Ой, горе тій чайці", була улюблена Несторова пісня. У виконання її він вкладав увесь свій хист і любов. В образі чайки він бачив горем прибиту Матір-Україну. Взагалі пісні, де оспівувано образ матері-вдови, робили з Нестора глибокого лірика. Він перечулено любив пісню, хорове мистецтво і свій нарід, якому свіdomo присвятив усе своє життя.

Здавалося б, що Городовенкові, заслуженому артистові Республіки, орденоносцеві, не було потреби

вирушати з рідної йому землі і шукати в чужому світі притулку для себе. Але він вродився з орлиним летом, з любов'ю до простору, до свободи. Він не міг жити в "золотій клітці" хоч би й на рідній землі. На еміграції умови були не цілком сприятливі для нього, але він ніколи не нарікав на долю.

Хор "Україна" він довів до професійного мистецького рівня, з яким можна вже було виступати перед західно-європейськими народами. Хто пам'ятає "Тижень Української Культури" в Мюнхені та Франкфурті (Німеччина), той був свідком великого захоплення в чужинецьких колах українським хоровим мистецтвом. Працею з хором "Україна" Нестор ще раз засвідчив свою велику майстерність, як диригента.

Для нас радісним явищем є той факт, що сьогодні на рідних землях вже можна знайти прихильні статті про О. А. Кошиця. Є чутки, що пишуть більшу працю про нього, отже визнано його великої ваги працю і заслуги, як диригента і композитора.

Вірно, що прийде час, коли й Нестор перестане бути "політичним втікачем" і на Україні його буде визнано, як великого майстра хорового мистецтва.

Олександра КОСТЮК

ОСТАННЄ ПОБАЧЕННЯ

На порозі річниці від дня смерті видатного диригента Нестора Городовенка стало находить спогад про цю талановиту й самобутню особистість. Дозволю й собі поділитися спогадом з недавнього минулого.

Мимо його "грізности" й вимогливості із завжди підбитою дотепним народним прислів'ям і тому може найбільш уразливою іронією, Нестор був скромною людиною. Він постійно працював над своєю диригентською вмілістю, подавав хористам глибоко продуману і емоційно обгрунтовану аналізу пісні перед вивченням і перед генеральною пробою, але сам ніколи не дозволив собі "корегувати" твори композиторів і не брався ні компонувати, ані аранжувати пісень, хоч і мав для того відповідні знання.

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE

ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА
ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-2291

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

На те він мав свій власний погляд, сповнений пієтизму до творців музики й пісні: "Ліпше Лисенка й Леонтовича я не напишу, то нема чого й братися до композиції, а особливо до аранжування. Досить, те що зробили майстри, передати так, щоб слухача за серце взяло..."

Мавши доручення від "Вістей" добути матеріали про діяльність хору "Думка" під рукою Городовенка, я відвідала Нестора в Монтреалі, влітку 1964 р. і на мій превеликий жаль, застала його вже на дорозі до вічності у шпиталі. Змучений тяжкою хворобою, слабкий до тієї міри, що ледве ворухив устами, Нестор радий був зустрічі "з минулим" і говорив, говорив з перервами, змахуючи час від часу непрохану сльозу з очей; говорив про пісню, як про неоцінений дар Божий людям, про пісню як про спів самої природи, і безсмертного свідка величчя нашого нескоримого народу.

Розповідаючи йому про працю нашого Літ-клубу зокрема про вечір з темою "Молоді поети в Україні", подарувала йому збірку віршів Ліни Костенко; він просив дещо прочитати йому вголос, а потім з притиском спитав: "А скажіть, дорога сестро, звідки походять оті молоді сили, з якого шару нашої людності?" І коли я відповіла — трудящій інтелігенції, переважно сільського кореня — він з полегшенням зітхнув і побожно промовив: "Я так і думав. Можу спокійно вмирати — молодь виношує засіяні нами зерна." Узав свою фотокартку і написав на ній вже неслухняною рукою: "Пісня не вмирає, не вмере й наша робота з рідною піснею, дорога Олесью Федоровно! З великою пошаною до Вас Нестор Городовенко."

Рух виснажив його і він після перепочинку показав мені пальцем: "Отут поставте 24 липня 1964 р. — я не напишу вже більше."

Місія моя, щодо розвідки не вдалася, бо ні розказати, ні написати Нестор вже не міг. Пригадав, як ще в Німеччині обіцяв мені написати про "Думку", казав, що кожний мій лист про це змушував його знову подумати, але завжди він приходив до того самого висновку: "Не можна писати правду про обставини і про тих жертвних співаків, бо не хочу стягти біду на них, а писати поверхово або неправду — не варт і руки мастити." Так і поніс Нестор у інший світ усе, що знав про "Думку" і що пережив з тим хором.

У вужчому колі Нестор умів бути милим, товариським, любив природу. Не маючи змоги вийти з Монтреалу за місто, він виходив з дружиною у парк і лягав на пагорку спиною до міста, щоб не бачити його. Він міг годинами спостерігати працю мурашок та інших комах, відчував або й "чув" ріст трави, шепіт листя.

Найулюбленишим його спортом було рибалення — куди б він не приїхав з концертом, аби була річка в околицях, він ішов рибалити. Він знав норови риб, як ніхто і вмів приманити кожну з них. Приману тримав у тайні, рибалити ходив завжди сам, на ніч, щоб на першому світанку "піймати найкращу", а справді, щоб послухати пташиний хор у природі і то відмінний, чи то на сонячний день чи на дощовитий. Рибу завжди приносив велику, малої не брав — це для приятелів. "Хіба мені риба потрібна, — чоловік з природою рідня на світанку, аби хто не перешкодив."

Як і багато мистців, він був поривний і екзальтований, але перше своє глибоке почуття до дружини Анастасії Степанівни, він зберігав у серці недоторканим. Вона, своєю ніжною душею і опікою була моїм янголом охоронителем і лишилася вірною до останнього дня — казав Нестор. Це теж Божий дар людині — подружжя, шкода тільки, що люди не вміють вчасно відчутися цього і часом занедбують його."

Через ціле життя від дитинства проніс він палку синовню любов до матері. Гордовито казав: "Вона була красуня... а в мене тільки очі такі, — сині..."

Нестор бачив і пережив багато, хоч багатьом здавалося, що його минула всяка турбота. А найперше — він мав глибоку травму з дитинства, в якій і корениться його просто безоглядна любов до народу "до простого українського народу, до народу Т. Шевченка, з якого виходили й виходитимуть найталановитіші українці" — це була його мрія і переконання.

(з журналу музичного та мистецького життя "Вісті")

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES
ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

F.I.N.D.S.

*Dress
For Less*

Discount
Designer
Fashions!

UP
TO **50% OFF**

Open 10 to 6; Th-Fr till 8p.m.

A NEW FACE

In THE BLOOR WEST VILLAGE

2186 Bloor Street West
(upstairs) opposite No Frills

763-2722

TORONTO, ONTARIO

"МИ, УКРАЇНЦІ, ЖИВИ І ТВОРЧІ ЛЮДИ..."

(Незабутня виставка в Міттенвальдському "Д.П." таборі)

Це спогади з часів, коли американські окупаційні чиники в Німеччині та урядовці ІРО ще лише туманно починали розуміти, що українці не є "рашен". А ми, українські "переміщені особи", тоді ще тремтіли від небезпеки бути примусово виданими "на родину". В той час американці зовсім не збирались ще приймати нас у США як переселенців і робочу силу.

В таких обставинах непевності дух непоборності української нації найбільше проявляв себе в наших більших згуртуваннях. Вияви єдності, солідарності, організованості і навіть дисципліни переборювали відосередні анархічні прояви.

Одним із таких яскравих епізодів в нашому таборі було організування дуже вдалої великої виставки 7–28 вересня 1947 року.

На підставі своїх записок хочу відновити цей репортаж, щоб зберегти для історії конструктивну цінність нашої еміграції.

**
*

"МИ ХОЧЕМО БУДУВАТИ НАШЕ ЖИТТЯ ВЛАСНОЮ ПРАЦЕЮ!" Такі гасла, виразно вимальшовані українською, англійською й німецькою мовами над входом до виставки в українському таборі "ДП" в Міттенвальді зустрічали відвідувачів.

Мета виставки була: показати опікунам з ІРО та довколишньому німецькому населенню, на що здібні і що змогли зробити скитальці-українці за рік свого перебування в цьому закутку між альпійськими масивами Карвенделю та Ветерштайну, серед лісів при зелено-синій річці Ізару.

Це була вдала, найяскравіша і найсолідніша відповідь на неприхильну думку серед декого, що ми нездібні до самоуправи й самоорганізації, на закид, що "діпіст нічого не робить, а лише багато лежить і їсть". Це було вияснення тенденційно наставленим ворожою пропагандою чужинцям, що українці є ніби те саме, що й росіяни, лише з меншою і то не власною культурою!...

Виставку було влаштовано так, що відвідувач, розглядаючи експонати, мимо волі переконувався в помилковості своєї несипматичної про нас уяви. Художнє українське оформлення й прикраси та експонати виставочних кімнат створювали настрій, при якому кожний гість відчував приємність та розуміння, що українці таки мають свою особливу культуру.

Перша зала відповідала на питання, "хто ми?" Заходимо до неї...

На передній стіні розміщено образи Великого Князя св. Володимира та Великої Княгині св. Ольги в оточенні експонатів цінних і рідкісних рисунків української архітектури. В інших місцях — портрети заслужених українських політичних, громадських та військових діячів з останньої доби наших визвольних змагань.

На столах багато цінних документів: друки чотирьох універсалів Центральної Ради, текст закону про вибори до Українських Установчих Зборів, наказ Спільній Юнацькій Школі, статут Осібної Української Армії, Вісник державних законів України та альбоми із світлинами за часів визвольної боротьби України з усіх наших земель за всіх влад, аж до знімки з засідання Закарпатського уряду включно.

Переходять ці документи перед очима один за одним і цікавлять чужинця завдяки гарно вміщеним написам та прикрасам, і хвилюють українця, навіюючи патріотичне почуття і спогади...

Далі знаходимо унікальні, правдиві раритети! Це оригінальні документи, для яких знайшлося б почесне місце в Українському Державному Музеї, коли б вони його дочекались! Уміщені на килимах та накріті склом лежать такі цінності:

1/ Випис із міських книг Києва 14 березня 1630 року — зізнання возного в справі розмежування земель між Михайлівським золототерним монастирем і Василівською церквою.

2/ Універсал гетьмана Івана Мазепи з 1704 року Більничному Троїцькому монастиреві Києво-Печерської Лаври. На цьому арху з гетьманською печаткою маємо цікавий історичний момент: після упадку гетьмана Мазепи універсал цей підроблено у підписі під ім'я гетьмана Івана Скоропадського.

3/ Універсал гетьмана Івана Мазепи з 1708 р. про надання земель і сіл новооснованому Аксаковському скиту.

Нарешті ще одна неоцінима цінність: на стіні розвішано історичний, пошматований вже прапор з Зимового Походу 1919–1920 рр.

А ось на бархатній подушці всі українські військові відзнаки з Визвольної Війни.

А там наша філятелія: всі серії українських поштових значків з усіх земель Української Держави і значків тих держав, що посідали наші терени перед нашою самостійністю і потім, з відповідними наддруками на них тризуба або з чужою урядовою пометкою. Повний чудовий комплект аж до значка Карпатської України на пам'ять скликання Союму 15 березня 1939 року в Хусті. Є також і значки таборової пошти українських винахідливих філятелістів.

Майже повна серія українських грошей за часів нашої самостійної державності також вражає чужинця і заставляє його задуматись...

Над усім тим мапа України й мапа земної кулі з зазначенням місць оселення українців та картограма й діаграма природних багатств України в порівнянні з сусідськими та світовими запасами.

Чудові українські килими, рушники, різьбарські роботи на дереві, керамічні вироби та ціла стіна образів акварелів з різних українських земель та куточків, де

лише зла доля носила автора-мистця, архітектора й художника Олексу Повстенка.

Відвідувач дивиться на все те й складає правдивий образ про Україну, її державну проблему, якої він не знав або не розумів.

Так таки дехто з чужинців і висловлювався: "До цієї виставки я не знав, що таки в дійсності є Україна та яка була її держава!"

**
*

З черги звертаємо увагу на гарно виконані діяграми, які представляють населення табору.

На перше серпня 1947 року мешкало тут 3,108 осіб, з яких 54% було працездатних, а 46% непрацездатних. В число непрацездатних зараховані: молодь до 17 літ (58%), хворі і матері немовлят (35%) та старші люди понад 65 літ (7%).

З числа працездатних 31% не працюють за браком праці з огляду на відсутність сприятливих умов. З працюючих, в таборі роблять 75,5%, а поза табором 24,5%. Працівники в таборах провадять свою роботу в таких галузях: таборова обслуга 31,8%, адміністрація 13,1%, постачання 14%, культосвітня діяльність 15,6%, поліція 7,5% і здоров'я та санітарія 1,5%.

За рік існування табору народилося 36 хлопців і 26 дівчат, а померло: 6 чоловіків, 5 жінок, 5 хлопців і 1 дівчина, разом 17 осіб.

**
*

Дальші п'ять заль таборової виставки тісно ледве-ледве вміщують частину доказів не на словах і не в діяграмах, а на ділі, предметами виробництва, що і як українці зуміли zorganizувати і зробити за рік.

Церковні речі так виконано, що вони надавались би до Богослужб в катедральних соборних храмах: руками вишивані ризи та напрестольні різьблені кивоти, хрести та інші речі.

Самі церковці нашого табору розбудовані й прикрашені, викликали подив гостей. У ріднім краю церкви переробляють на стайні, а ми на вигнанні із стаєнь розбудовуємо церкви!

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

ІНЖ. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

● Консультативна інженерська фірма міжнародного
засягу. ● Виконує всі фази планування, будови
і перевірки більших індустріальних проєктів.

Прекрасні роботи кооперативи "Жіноча Праця" під керівництвом Гузарівни Іванни та її ближчих співпрацівниць, М. Боднар, Т. Мосора, О. Лопянецька, М. Турко, Г. Крохмалюк та інші милують нас, дивують і захоплюють гостей. Це ж цілий етнографічний музей! Але поряд з вишивками та оригінальними національними костюмами, в окремому відділі бачимо фахово й досконало пошиті модерні вбрання, дамські капелюшки, вибагливі торбинки, хатні пантофлі і т.п.

Шевська (Іван Васараб, Кусий та інші) та кравецька (Веприк, Мудрий та інші) майстерні конкурують своїми бездоганної якості виробами взуття та одягу з металевими виробами посуду й різного вжиткового приладдя механічної майстерні (кер. інж. Струк). Чужинці не вірять, невже "українські діпи" уміють таке робити? Вони бажають бачити не виставку, а саму роботу, варстати. Їх ввічливо туди запрошують і тут же замовляють для себе різні вироби.

Переплетня, майстерня валізок (брати Крижанівські), керамічна робітня (П. Качало) і трикотарська майстерня (Берегулякова) подали цілий асортимент виготовлених продукцій, були б безконкурентними на ринку збуту, коли б українським "ДП" було уможливлено до нього вийти.

На жаль, наші майстерні не мають навіть права легально набувати потрібну їм сировину, а виробництво мають провадити лише з матеріалів замовців. Але коли б наші майстри тої сировини й інших потрібних засобів виробництва не зуміли дістати, то сиділи б примусово без праці!

Скрипки майстра Петеша Зенона, фотознімки професійної вдалості Калинича, Черниша, Ярмолюка та інших, мистецьке виготовлення діяграм під орудою інж. Галькевича заслуговують особливої похвали.

А різьбарня Романа Романишина показала свої мистецькі українські вироби: касети, писемні приладдя, рами, таріли, церковні речі і багато іншого, на що гості дивились, як на якусь майже екзотику. І ця робітня протягом року під вмілим керівництвом виховала вже 10 майстрів, здібних до самостійної праці.

Надзвичайно оригінальну мистецьку різьбу з целюльоїду решток розбитих літаків (касети й т.п.) виставив майстер Ольхівський.

Мистецькі фотознімки Тараса Банаха з різних околиць Західної України, знамениті образи проф. Івана Кейвана та наукові, літературні, музичні й художні твори українських скитальців вказують на глибоку кваліфікацію і високу вартість інтелектуалів цього табору. Пам'ятаємо експонати ще таких авторів: д-р Андрушків, проф. Бабич, д-р Витанович, д-р М. Дольницький, Дядинок-Козакевич, о. М. Кравчук, д-р Лисько, Стефанович, Тржепель-Елліс, Т. Осьмачка, Ярославська.

Річники журналу "Християнський Шлях", "Таборові Будні" та "Шоденні Вісті", які виходять в таборі (ред. Рогатинський і Нагайський) свідчать про те ж саме.

**
*

На чергу приходять експонати, що показують широко розвинену в таборі спортивну, культурно-освітню, а особливо шкільну працю.

Тут бачимо низку нагород і виграних першештв спортивного товариства "ЛЕВ" (мгр Дужий) та виховну працю місцевого Пластового Коша (інж. Пясецький, о. Ганушевський та інші).

Дитячий Садок (упр. Джумига, К. Хомякова, Квасниці та інші) показав навіть ручні роботи наших найменших, а також фотознімки з їхніх "фестивалів" та "імпрез".

Тут же бачимо експонати гарного дитячого лялькового театру, що є цінним виховним для молоді закладом під орудою Анни Станкевич.

Народна школа (директор Сточанський), реальна гімназія (директор д-р О. Балабас і д-р Ів. Велигорський), музична школа (дир. Лиско), торговельна школа з економічним ліцеєм (дир. д-р Л. Король) та учительська семінарія (дир. д-р Бабич) були також добре репрезентовані.

Іконографічна школа (кер. ген. Палій) та 25 різних фахових короткотермінових курсів під загальним керівництвом делегатури Українського Технічно-Господарського Інституту (доц. Гюбнер і Л. Лисенко) показали, що наші таборяни доучуються, перекваліфікуються та готуються до всяких несподіванок, які принесе їм невідома доля в боротьбі за існування.

Українці в Міттенвальді доказали, що вони працюють і серед несприятливих умов безправного існування, серед невиясненої міжнародної ситуації і можуть бути продуктивними людьми.

Було видано в англійській і німецькій мовах брошуру з ілюстраціями про рік праці табору, яку роздавали відвідувачам виставки.

В рамках виставки дармагична студія Й. Гірняка й О. Добровольської спеціально виготовила і кілька разів з великим успіхом поставила в таборовому театрі дарму Лесі Українки "Оргія".

Соліст-скрипаль проф. В. Цісик дав свій концерт. Також професори й учні музичної школи вдало репрезентувались своїми концертами. Пластуни влаштували "фесгін" з базаром й льотерією.

Всі ці імпреди внесли свою частку до загального успіху виставки.

Виставка зробила своє діло. Її ж ініціатори та організатори дістали належне їм признание. На бажання громадянства виставку було продовжено ще на цілий тиждень. Пізніше ж дирекція ІРО та американська військова влада зажадала, щоб виставку, вже з їхніх міркувань, було перенесено ще на тиждень в світове альпійське спортивне місто Гарміш-Партенкірхен, де військоове управління відвело для виставки 23 кімнати. Виставку там відкрили 15 жовтня 1947 року.

Виставку відвідало кілька тисяч осіб. Експонатів було до 3,000. Виставка доказала, що людям, які хочуть і вміють працювати, треба дати права і можливість ту працю провадити, або за тою працею виїхати з Німеччини.

Ця виставка була символічним виявом співпраці й організованості українського табору взагалі, а зокрема керівників поодиноких варстатів праці та шкільних і культурно-освітніх закладів, які постали з ініціативи й самодіяльності самих українців у Міттенвальді. ■

NON

STOP

LOT
пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монреаль - Варшава. Відліт
з Мірабел кожної п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Львова, Києва і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монреалі: (514) 844-2674
в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES

2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

Looking for that authentic Ukrainian gift?

UKRAINSKA KNYHA

A Division of
Demo Trade Limited

Importer and distributor
of fine giftware

**NOW
DUTY FREE!**

No Duty on clothing (except
leatherware), footwear and food
sent in prepaid parcels to Ukraine,
Belarus, Russia, the Baltic States
and other parts of Eastern Europe.

- EMBROIDERED
tablecloths towels bedspreads
aprons blouses shirts
- BEAUTIFULLY PRINTED
wool kerchiefs and shawls
- HAND PAINTED
decorative plates and boxes
- INLAID WOOD
from the Carpathians,
Hutsulshchyna and Bukovyna
- GLASSWARE AND CRYSTAL
from Lviv and Kiev
- BOOKS PERIODICALS and more

Your heritage art store

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6H 1L6
Canada
FAX: (416) 531-4075 Phone: (416) 534-7551 TELEX: 06-22465

РАДЯНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

(Стаття 45 з серії про мистецтво)

Революції завжди приносять багато змін у життя людей аж поки вони забачать, що старі часи були кращі від нових. Це торкається також і російської революції, яка вплинула на розвиток російського мистецтва.

Російська революція, у першу чергу була не тільки проти царя і провідної верстви, але проти кожного, хто працював та заробляв на добрий прожиток. Це була революція пролетаріату проти так званої буржуазії. До буржуазії, зараховувались купці, професійні люди як лікарі, інженери, адвокати, і навіть троха багатші селяни, які працюю вибилися вище своїх менш працевитих співгромадян. Це була класова боротьба у якій пролетаріат виграв. Пролетаріат не був культурним класом у старій Росії, і потреба мистецтва для пролетаріїв була дуже віддалена. Вони не розуміли, що мистець працював. Кожна праця, щоб називалася працею мусила провадитися киркою і лопатою, а мистець в той час рахувався як лінивий непристосований індивід.

З приходом революції, російський мистець раптом загубив купуючий клас інтелігенції і мав до діла з робочим класом, вороже наставленим до нього.

Але новий уряд розумів вагу мистецтва як пропагандивний інструмент у розширенні комунізму. Уряд посадив мистця до праці і він малював малюнки на прославлення нового строю.

Всі експериментування з футуризмом, конструктивізмом, формалізмом і іншими модерними рухами були затримані. Уряд зачав уживати мистецтво для своїх потреб, але так, щоб малюнок був легко зрозумілим без усяких прихованих енігм і символіки. Уряд потребував мистецтва, яке показувало б образи як можна реалістичніше з життя соціалістичної країни, і дали йому назву соц-реалізм. Це були обмеження, які уряд накинув на мистців. Західні мистці ніколи не працювали під такими умовами і часто мають труднощі зрозуміти це. Можна сказати, що це ще не було б зле, якщо мистець міг би жити у певнім спокою. Обмеження з замовленнями ще не погано. Що було погано, це той факт, що мистець раптом міг на здивування для себе і своїх товаришів бути визнаним як "ворог народу" і бути або засланим у далекі сибірські простори на непосильну фізичну працю у таборах "перевиховання", або бути розстріляним в одній з багатьох в'язниць батьківщини. І це є те, що сталося багатьом мистцям тридцятих і сорокових років.

Друга світова війна для радянського мистецтва була як відживлюючий застрик. Радянський мистець до того часу зачав заходити у сліпу вулицю. Малювати малюнки з радянського тогочасного життя не було легко. Скільки малюнків можна намалювати про людину, яка видобула 20 тонн вугілля в день? Або з хлопця, який присягає вірність комсомолові? Початок війни, натовість, приніс нові обставини. Тут потреба зросла піднести радянські народи до боротьби проти ворога, для охорони вітчизни. Малюнки звеличування історичних подій з історії Росії і інших республік Радянського Союзу зачинають з'являтися в майстернях

мистців. Мистецтво зачинає відновлюватися, головню у рамцях впливу на населення. Все знання психології уживалося в малярстві для того, щоб малюнок міг збудити маси до великого подвигу, мистецтво приймає ролю пропагування ідеї. Співвідносини мистецтва, політики, і людства доходять до такого ступня, що уряд зачинає щораз більше брати позитивний підхід у навчанню людей розуміння малюнків. Краще розуміння — більший контроль. На території Росії легко можна помітити, з якою гордістю люди говорять про здобутки свого мистецтва, музеї та мистецькі збірки.

Впровадження силою соц-реалізму на території замешканій неросійським населенням було шкідливим. Багато народів мають старі і добре розвинені свої культури. Форсування соц-реалізму чи й будь-якого іншого напрямку може відіграти нищівний вплив і знищення мистецтва. Мистці не можуть у той самий час дійти до бездоганності у мистецтві без того, щоб не загубити своєї власної оригінальності у малюванні.

Юрій МОШИНСЬКИЙ

УКРАЇНА: ТРИСТА РОДОВИЩ ГАЗУ

Донецьк. (Укрінформ). Україна, яка досі купувала газ у сусідів, цілком може позбутися цієї залежності. На її території розвідано 300 родовищ газу. Звичайно, далеко не всі родовища можуть вже завтра використовуватися в повному обсязі. На думку керівника створеного у Донбасі українсько-російського підприємства "Уралмаш-Лиман" Анатолія Заніна, 110 родовищ вже різною мірою готові до промислового використання. З 110 свердловин за рік можна взяти 120 мільярдів кубічних метрів газу. По суті це потреба всієї країни у природному паливі.

Все, що розвідано, знаходиться на невеликих глибинах. Це істотно спрощує видобування газу.

Отже, здавалося б, умови підходящі, запаси є, спеціалісти — теж. Є попит. Та ось парадокс. Українські спеціалісти працюють де завгодно, тільки не вдома, відмінні кадри, по суті, продаються, ідуть в найми. Та й газодобувне устаткування виготовляється в Росії, Азербайджані, Туркменії. Здобувши самостійність, Україна залишилась без необхідної техніки. ■

(Автобіографічна довідка зі стор. 2.)

З 1970 року і до останнього дня існування КДБ знаходився під "ковпаком" цієї всесвітньо відомої організації. За відмову співробітничати з кадебістами декілька моїх поетичних збірок були зняті з виробництва. Автор колективних поетичних збірок і окремої книги віршів, яку вдалося видати у 1978 році.

В останні роки час від часу друкуюсь в періодиці Донеччини і Харківщини. Виступаю по радіо і телебаченню, як правило безкоштовно. Лавреат донецької обласної літературної премії імені Володимира Сосюри за 1993 рік.

Прекрасно орієнтуюсь в істинних причинах лиха, яке спіткало Україну й усі країни колишнього СРСР, у тому числі і місто Слов'яногорськ.

Живу один, у державній квартирі, дачі і машини не маю. Не мав ні честі, ні безчестя належати ні до однієї з політичних партій чи рухів. Безробітний... ■

ВСТАВАЙ УКРАЇНО

Слова Анни Войнарович
Музика Влаеріана Стратуци

Сліпий кобзар на людному майдані
Співає невмирущий "Заповіт"...
Про сталінські в'язниці, та кайдани
І про чорнобильський пекельний родовід.

Приспів

Старий кобзар хвилину відпочине
І знову чистий голос промовля
Речитативом: "Мила Україно,
Вставай з колін, понищена земля..."

Бандура стогне: "Граю, граю, граю..."
Видзвонюють у шапці мідяки
У виблиску нічного водограю
Пливуть над площею сполохани віки.

Приспів

Без оплесків тихенько підуть люди.
Долоні не схололи з тих часів,
Коли за кожним новим словоблуддям
Захоплено в долоні били всі.

Приспів

265204 Україна
Рівненська область, Рівненський р-н
Квасилів вул. Молодіжна, 34/93
Войнарович Анна Андріївна

198259 Росія
Санкт-Петербург, пр. Ветеранов, д. 152, к. 2, кв. 90
Стратуца Валеріан Григорьевич

ВСТАВАЙ УКРАЇНО

Слова Анни Войнарович музика Влаеріана Стратуца

Сліпий кобзар на людному майдані спі-
ває невмирущий «Заповіт» «Заповіт». Про
сталінські в'язниці, та кайдани і про чор-
нобильський пекельний родовід. Старий коб-
зар хвилю відпочине і знову
чистий голос промовля речитативом:
«Мила Україно, вставай з ко-
лін, понищена земля.»

НОВА КНИГА ІВ БАГРЯНОГО

В Україні вийшла друком нова книжка Івана Багряного у видавництві "Смолоскип" під назвою "Під знаком скорпіона", яку впорядкував та написав до неї цікаву передмову Олександр Шугай — поет і письменник України та представник фундації ім. Ів. Багряного в Україні. Книга в твердій оправі має 240 сторінок і містить багато маловідомих діяспорі й Україні віршів, прози і публицистики. В ній поміщено відому статтю Багряного "Чого я не хочу вертатися до СРСР", довшу доповідь яку Багрянний прочитав в ряді міст в Англії під назвою "Боротьба проти московського імперіялізму й Українська Національна Рада", довгі уривки з твору "Антон Біда — герой труда", різні оповідання, уривки статей про кадри українського народу та багато ін. Книга також містить статтю Василя Ів. Гришка "Живий Багрянний", яка була виголошена як доповідь на вічах в Нью-Йорку та Чикаго й появилася брошурою як окреме видання.

Книга "Під знаком скорпіона" вийшла заходом фундації ім. Ів. Багряного, яку очолює д-р Анатолій Лисий. Ціна її 16.50 амер. дол. плюс 2.00 дол. на пересилку. Замовити її можна в редакції газети "Українські вісті", висилаючи чека на адресу:

Ukrainian News
19411 W. Warren
Detroit, Michigan 48228 USA

ЛЬВІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЦІ — 150 ЛІТ

Визначний ювілей 150-ліття існування обходив цього року найстарший в Україні вищий технічний навчальний заклад — Львівська Політехніка. Своє літочислення веде вона з 1844 року, коли у Львові була створена Технічна академія.

У 1877 році їй присвоєно назву Політехнічна школа (Technische Hochschule), у 1921 перейменовано у Львівську політехніку, а у вересні 1939 — у Львівський Політехнічний інститут.

З червня 1993 року після державної акредитації Інститут отримав статус автономного навчального закладу IV рівня акредитації і назву Державний університет "Львівська політехніка".

За роки існування Політехніка випустила понад 110 тисяч фахівців, дала світові сотні видатних науковців, політиків, державних діячів.

Сьогодні Львівська політехніка — це великий освітньо-науковий центр, в якому навчається понад 12 тисяч студентів з 57 спеціальностей. Тут здійснюється підготовка за багаторівневою системою навчання (бакалавр, інженер, магістер). Навчальний процес забезпечують понад 1700 викладачів, з яких більше тисячі мають вчені ступені і звання. ■

СЛОВО НА ВІДКРИТТІ ВИСТАВКИ ІВАНА ТОПЕЛКА В КУМФ

Сьогодні маю велику приємність привітати від імені "КАНАДІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ФУНДАЦІЇ", — нашого улюбленого і знаного мистця Івана ТОПЕЛКА, із його четвертою виставою у КУМФ.

Наш мистець не тільки орудує пензлем-шпахлею, але також різьбарським долотом — бо він не тільки артист-малює, але також і скульптор. Його шляхетний жест — це дарунок нашої галерії великих розмірів у бронзі скульптури, під назвою "Вільний нескорений дух України". Мистець знаний не тільки в Українському мистецькому світі, але теж у чужинецьких колах.

Його твори розкинені по різних світових колекціях, як — Роял Коммонвелт Сосаєті — Лондон, Англія, — Канада Консіл в Оттаві, також в Оттавському і Торонтському університетах і у приватних колекціях.

Його індивідуальні виставки були і є у різних престижних галереях.

Також здобув нагороди за мистецькі друки і графіку. Іван Топелко — це повна енергії людина, яка зацікавлено мандрує по Європі і інших країнах світу, але понад усе любить свою Канаду.

Провінція Альберта — одна із найбільш кольоритних провінцій Канади.

Край де на заході Скелісті Гори повні величі зі засніженими верхами — в долинах неначе з бетону виліті сосни стримлять у небо і віки.

Середня смуга Альберти покрита золотом пшениці — там народився наш мистець в українській родині, там він виростав, блукав по індіанських оселях і захоплювався полярним саявом півночі. Як молодий хлопець залюблений в образотворчому мистецтві опиняється в "Ontario College of Art" в Торонто, який з відзначенням закінчує. Його зацікавлення мистецькими студіями продовжуються в місті Бенф. Він мистець великої

культури і широкого творчого діапазону. Стає учителем мистецтва у середніх школах, але в скорому часі переходить як професор до Квінсс університету, а згодом до Оттавського. Він педагог, мистецтвознавець і артист-малює. Життя для нього це малюєрство.

З початком своєї творчості він був під впливом канадської "Групи Сімох", але вкортці в його картинах помічається його оригінальний мистецький підхід.

Кожний його твір — це пошуки цільного художнього відтворення багатоманітного життя і пізнання образної сутності мистецтва. Ці, такі важливі для мистця риси творчої індивідуальності, з роками не втратили в Топелка юнацької свіжості і безпосередності. Вони збагачуються досвідом і радістю спілкування із доволішнім світом.

У краєвидах він завжди вірний романтичній красі, яку відворює впродовж усієї своєї творчості.

В мистецтві має значення не жанр — а його наповнення.

Мистецький твір впливає на нас усією сукупністю засобів, які застосовує мистець створюючи свою дійсність — світло і колір — гармонію фарб. Малюнок і композиція криють у собі глибокий зміст. Ми сприймаємо цей світ в усій сукупності.

Аналіз приходить потім, коли ми хочемо зрозуміти чим і як оволодів нами мистець і примушує нас вживатися у створений ним світ, як у свій власний.

Сьогоднішня виставка підкреслює, що численні картини нашого пейзажиста розкривають перед нами своєрідність, красу і велич канадської природи.

Виставка Івана Топелка тривала в КУМФ від 2-го до 14-го жовтня 1994 року. Показано було 59 олійних картин. ■

GEO. H. CREBER (від 1897 року) 208 Kingston Rd. at Woodbine УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ У ТОРОНТІ

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, надгробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри — наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень — 691-5712 і увечорі — 762-3502
РОМАН ДЕМКІВ

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Стасько — власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
 - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

Іван Топелко. Затока Джорджа. Олія.

ОЛЬЖИЧ І НАШ ЧАС

Наша новітня історія багата на історичні постаті. Олег Кандиба—Ольжич один з небагатьох, якому доля судила жити в бурхливий час, якому довелося боротися, коли без боротьби ти скотишся в нікуди; бути політиком, коли наша політика на роздоріжжі; бути революціонером, щоб революцію творити, а не бути лише її учасником.

Наше століття дало нам Грушевського і Петлюру, дало лідерів ОУН. Історики і дослідники вивчатимуть їхнє життя, їхню діяльність, їхню творчість, їхню позицію в складних обставинах життя, в державотворенні, в політиці.

Так, Ольжич був міжнародньо визнаним вченим—археологом і був поетом. Але для багатьох з нас, які в реальності української державності відіграють ту чи іншу роль, які будують цю державу або свідомо чи несвідомо руйнують її; які працюють для об'єднання всіх національних сил, щоб ця держава була, або розбивають ці сили; які творять злагоду в нашому суспільстві або конфліктні ситуації—Ольжич стає зовсім іншою постаттю. Дослідників в першу чергу цікавить Ольжич—археолог, культурних діячів — Ольжич—поет, громадських і політичних лідерів — Ольжич—ідеолог і політик.

І не знаю в нашій модерній історії світлішої за Ольжича постаті, яка могла б стати для кожного з нас і, зокрема, для молоді прикладом, дороговказом, постаттю, гідною наслідування.

Ольжич жив в час, коли формувалася ідеологія українського націоналізму. В час, коли домінантною була донцовська ідеологія, яка з однієї сторони збуджувала, зокрема в молоді західніх земель, так потрібний на той час патріотизм, а з другої — дала нам нищівні наслідки: фанатизм, нетерпимість, партійну виключність. Це та ідеологія, яку у своїх писаннях і прикладом свого життя і діяльності відкидав Ольжич. Ця негативна і руйнівна ідеологія стала свідомо чи підсвідомо панівною для багатьох українських політичних діячів від тридцятих років починаючи і нашими днями закінчуючи. На жаль, ідеологія гуманного націоналізму, я б сказав демократичного, ідеологія Сціборського, Вассіяна, Бойдуника у нас практично лишається не відомою, не досліджуваною.

В демократичних системах є закономірними розколи у політичних структурах, хоч у державницьки сформованих народів цього майже не буває. У даній політичній структурі може бути опозиційна фракція, яка з цієї структури не виходить, а вийшовши з неї, творить нову, відмінну структуру, з іншою програмою, ідеологією, назвою. Це є демократія. Донцовське вчення проповідує макіявелівські методи ідеологічної і політичної боротьби: ідеологічного чи політичного противника немає, колишній друг по спільній праці стає ворогом, якого треба знищити, узурпувати і присвоїти його надбання. Цим дуже виразно відзначалися

всі авторитарні системи, починаючи від нацистської Німеччини і закінчуючи прикладом комуністичного тоталітарного режиму в Советському Союзі.

Ми знаємо, що жодна з ОУН не визнала за свою офіційну — донцовську ідеологію. Але донцовська виключність і нетерпимість призвели до того, що кожна група, яка виходила з ОУН, брала з собою і назву цієї організації. Тому у нас аж чотири ОУН з ідентичними назвами. Ця практика перенеслась і в нашу теперішню незалежну державу, коли творяться окремі політичні структури майже з ідентичними назвами. Подібних аналогів немає в жодній цивілізованій країні світу. В дійсності нашої державності, практичного хаосу в національно—демократичному бльоці політичних структур (пригадаймо вчення Донцова: треба розбити народ, довести до анархії і тоді з полум'я громадянської війни з'явиться вождь, який об'єднає націю!), коли вибори до Верховної Ради практично програні і внутрішня боротьба між демократичними фракціями все більше загострюється, коли в цей критичний для України час вирішується наше бути чи не бути і над нами зависла загроза, що до влади зможуть прийти антиукраїнські проімперські сили, коли треба єдності національно—демократичних групувань і зусиль по підготовці національних кадрів для нашої держави, коли питання національного виховання молоді стоїть поза увагою майже всіх державних структур — в цей час, коли ми переживаємо страшну кризу нашої провідної верстви і коли знецінюються духовні цінності — у цьому році і напевно в наступних роках — на повну величину виростає і виростатиме перед нами постать Олега Кандиби—Ольжича — ідеолога, політика, революціонера.

Не говорити про наші проблеми в Рік Ольжича не можна. Мовчанка про наболіле сприятиме поширенню в наших душах, в способі нашого мислення всього того негативного, що нас руйнує. І якраз в цю трагічну річницю загибелі Ольжича слід говорити про те трагічне, в якому ми опинилися, в якому опинився наш народ у своїй власній державі.

В час життя Ольжича, напередодні колосальних історичних подій, настає розкол в ОУН. Розкол тієї політичної сили, яка, увійшовши в другу світову війну об'єднаною, могла б змінити ще тоді курс нашої історії.

І ще тоді, в 1941 р., О. Ольжич говорив пророчі слова про розкол в ОУН: "Це глибока рана в нашому національному організмі, і поки вона не загоїться — нація не стане здоровою". Понад п'ятдесят років минуло від розколу, який мав негативний вплив на всі ділянки нашого культурного і політичного життя, але й нині ми можемо сказати: "Наша нація не хвора, але й не здорова."

Націоналізм у модерному розумінні, політичному і філософському — це боротьба народу за свою незалежність, за свою державність. Зі здобуттям дер—

жавности місія націоналізму завершується. Націоналізм стає будівничим держави. Боротьбу за державність замінює боротьба за утвердження тієї державности, боротьба за високу мораль і порядність в громадському і політичному житті. Якщо позитивна ідеологія дає негативні результати, тоді та ідеологія приречена на загибель, або вона повинна доосновно реформуватись.

Століттями державність була нашою візією. Поети вимріявали її у своїх віршах, політики — у своїх планах, революціонери — у своїх діях, молодь — у своїх душах.

Порідною силою у боротьбі за державність була спочатку одна ОУН, а згодом її фракції, які вели плянову, але й неузгоджену боротьбу понад 60 років. Ідеологічна недосконалість і невідповідні методи призвели до того, що організаційний націоналізм, ця наша домінуюча сила в новітній історії, не здобула в новообраній Верховній Раді України і десятки депутатських місць. Виринає питання: з ким і за ким іде народ? О. Ольжич казав: "Краще вам мати одного справжнього націоналіста — ніж десять крикунів, через яких народ відвернеться від вас..."

У цьому реченні — весь Ольжич. Це його заповіт для кожного націоналіста, для кожного політичного лідера, для кожної людини, яка боліє болями нашого народу.

"Державу будується нині" — ніхто сильніше і ніхто краще не викладав всієї сутності державобудування, як О. Ольжич. Держава є. Але держава не збудована, вона не утверджена в душах і в серцях великої частини нашого народу. Є політичні сили, які її не руйнують і які її не будують.

Руйнувати сьогодні нема чого. Імперія зруйнована. Руйнувати треба в самому собі те, що нас руйнує, старі навики і стереотипи, перебороти те, що заважає увійти з чистою душею і з чистими намірами у храм нашої державности.

Перед українськими націоналістичними формаціями Ольжич ставить основне завдання: бути будівничими державности. Над долею цієї державности нависла страшна загроза. І якщо ті, які з таким запалом боролися за ту державність і які сьогодні з не меншим запалом поборюють самі себе, не усвідомлюють своєї історичної місії перед народом і перед державою — вони не здадуть екзамену своєї державницької і національної зрілості. Вони підуть в нікуди. Чи готові сьогодні ми, за словами Ольжича, творити "культуру героїчної доби — культуру націоналістичну, що значить, — наголошує він, — культуру українську"? Націоналістична культура — це українська, а не партійна культура. Це держава понад партіями й ідеологіями. Це державницький, а не ідеологічно-партійний підхід у державобудуванні. Українство, за Ольжичем, має творити "безприкладно гармонійну цілість" з "етичною підставою".

Невелика публіцистична спадщина Ольжича, є серед неї дві чи не найосновніші його статті. Статті про дух руїни. Про цей дух, який століттями і до сьогодні тяжіє над нами, як кара Бога. І цьому "духові руїни"

Ольжич протиставляє не донцовсько-макіявельські методи боротьби, а "моральну силу", "солідарну моральну поставу", "творчу та позитивну працю". І Ольжич стверджує, як у давні часи, так у сорокові, так і сьогодні, коли він знову з нами: "Дух руїни" приходить немовби "на замовлення в найкритичніший для народу момент, обертаючи в нінащо всі його надбання, створюючи для ворога вимріяну нагоду поглибити внутрішній його розлад".

"Моральна сила" і "поставу", моя і ваша позиція в сьогоднішній Українській Державі залишаться в історії і скажуть нащадкам, ким ти був: будовав цю державу чи доводив її до руїни, був позитивним чинником в громадській і політичній діяльності чи вів її в нікуди.

О. Ольжич сказав такі слова: "Вся історія України — це боротьба двох сил: конструктивної, що скучує українську потугу... і руїної, що розпорошує її... і несе розбиття та розлад... У цій вічній боротьбі творчого будуючого духа зі стихією степу й руїни вірно твердо, що творчий дух перемаже хаос і розклад... Бо інакше не було б смислу в нашому житті і змаганні".

Запам'ятаймо ці слова Олега Кандиби-Ольжича в цей день, в цей рік і назавжди. Подумаймо про смисл нашого життя, нашої діяльності і будучности нашої держави.

Осун ЗІНКЕВИЧ

DR. NATALIA STAWOWCZYK ACUPRESSURE

Лікування методом натуральної медицини
включаючи різного роду сеанси масажу
— лікувальні та профілактично-оздоровні.

Лікування таких недуг як:

Системи травлення; Дихальної системи; Нирок і мочових проводів; Крові — кровоносної системи; Нервів — невралгії, невротенії, неврози; м'язів, суглобів, костей; Жіночі недуги; Шкірні недуги тощо.

19 Lillibet Road

(near Royal York Rd. south of Norsmen)

ETOBICOKE, ONT.

Tel.: 237-1380

години прийому від 10:00 до 6:00 за попереднім домовленням.

ДОПОМАГАЙТЕ — ЖЕРТВУЙТЕ

НА ФУНДАЦІЮ ім. І. БАГРЯНОГО

Фундація ім. Багряного присвячена публікації та поширенню творів письменників доби Багряного та сучасних українських письменників і видає часопис "Українські вісті".

Фундація ім. І. П. Багряного звільнена від податків, тому ваші пожертви можна списувати з федеральних і стейтових податків. Наш tax exempt No. - 25-1316048.

Bahriany Foundation Inc.
811 S. Roosevelt Avenue
Arlington Heights, IL 60005 USA

ВАСИЛЬ СТУС

(Доповідь на літературних вечорах у Детройті та Торонті)

Три покоління гривав геноцид на Україні в безпросвітній, абсолютній неволі. Вбивали різними шляхами селян, робітників, інтелігенцію. Вбивали три покоління найбільших умів і талантів — постійно, планоно, жорстоко, немилосердно з метою раз на завжди вбити дух України й поволі знищити її націю. Здригалася з болю й гніву душа, мста на вічність кам'яніла в жилах народніх.

З мордовського кацету-катівні нісся голос Василя Стуса — пророчий голос України:

*Державо напівсонця, напівтьми,
ти крутишся у гадину, відколи
тобою неспокутний трусить гріх
і докори сумління душ потворять.
Казися над проваллям, балансує,
усі стежки до себе захаращуй,
а добре знаєш — грішник усесвітній
світ за очі од себе не втече...*

(*"Палімпсести"*, стор 450,

"Трени М.Г. Чернишевського")

Я не знаю нічого сильнішого від "Кобзаря" Т. Шевченка, як слова гніву Василя Стуса — пророчий голос замучених, закатованих, гноблених.

Україна в цей найтяжчий, найстрашніший час у "державі напівсонця, напівтьми" виказала сильний духовий національний спротив. Якщо М. Гоголь і В. Короленко без ніякої загрози й терору писали російською мовою, то Винниченко, Хвильовий, Яновський, Рильський, Тичина, Бажан, Малишко, Остап Вишня і т.д., а потім хвиля талановитих нових письменників як Симоненко, Вінграновський, Дзюба, Сверстюк, Стельмах, Загребельний, Драч, Ліна Костенко, Павличко, Світличний, Мовчан, І. Калинець, Ірина Калинець, Стус... і понад пів тисячі письменників не відходили в російську мову, на легший шлях до слави й збереження життя, хоч доводилося і кривити душею. Не зважаючи на завзяту русифікаційну атаку на Україну, на кайдани соцреалізму, вони встояли національно й мовно зі своїм народом і тепер стали в перші лави великого змагу за права нашої Батьківщини, за її волю.

Не віджалувати й не відболіти, що у цю важливу, може й вирішальну, хвилину нема Василя Стуса — великого поета, прозаїка, публіциста, літературознавця, перекладача, філософа... Лише час та дослідження його особистості, творчості, знання, мислення й таланту, що межує з геніяльністю, зможуть оцінити величину нашої передчасної втрати.

Як це сталося, що Василь Стус загинув у пермському кацеті (таборі суворого режиму) повинно навчити нас назавжди: при всьому, що робимо закордоном, враховуючи безпеку чільних людей в Україні. Михайло Гейфец — автор книжки "Українські силуети" особисто знав Василя Стуса, перебуваючи з ним у тому самому кацеті. Йому сам Стус оповідав про трагічну подію, яку спричинив висланий еміграційною організацією кур'єр

....., з дорученням побачитися з "найвідомішими націонал-демократами". Оповідання звучить так:

"Виконав він своє завдання халтурно й недбало. У Києві взагалі ні з ким не зустрівся, я до арешту й прізвища його не чув, у Львові бачив, здається, Івана Світличного. Ані Дзюба, ні Славко Чорновіл, ні Сверстюк, ні Ірина Калинець, — ніхто його не бачив з авторитетних представників руху.

Вже в зоні Чорновіл провів наше "внутрішнє" слідство — що сталося насправді... Його затримали з рукописом "Словника українських рим" Святослава Караванського... Вони б за всіх умов його випустили — в його діях не було складу злочину — навіть за правилами ГБ. Але він перелякався, опинившись у камері, і почав говорити все, що їм потрібно, а головне назвав прізвища людей, з якими йому порадили зустрітися. ...Назвав їх усіх — Дзюбу, Чорновола, Калинців, Сверстюка, мене. Спочатку він просто був відвертим у ГБ, розповідаючи все відоме, а на останніх допитах, коли, очевидно, відчув, що вже пахне звільненням, віддався слідчому цілком. Майже за Леніном: від активного заперечення до щирого свідчення, а від нього до відвертої брехні.

...Після того, як кур'єр назвав слідству імена й прізвища людей, з якими йому доручили зустрітися і налагодити контакти, були виписані ордери на обшук та арешт... за списком слідчого кур'єра."

"Вони зняли вершки нашого руху" — через рік розповідав у карцері Вячеслав Чорновіл ("Українські силуети" М. Гайфец, стор. 27–30).

Ми ніколи не будемо мати повної спадщини писань Василя Стуса, бо її так само дико катували, як і самого автора: нищили, конфіскували, чимало не повертали, чимало губилось на густозаписаних тендітних папірцях при різних спробах передати вірші на волю... Те, що могли зібрати, видано закордоном трьома збірками поезій: "Свіча у свічаді", "Зимові дерева", "Палімпсести". Видано також книжку "Василь Стус — в житті, творчості, спогадах та оцінках сучасників", яка є початком опрацювання цієї великої теми. Книжка охоплює цінні документальні матеріали, включно з процесами й вироками, Стусовими листами, писаннями, цікавими літературними статтями Леоніда Плюща, Богдана Рубчака, Остапа Тарнавського, Леоніда Рудницького та працею Юрія Шевельова "Трунок і трутизна (Про "Палімпсести" Василя Стуса)" — наріжний камінь для вивчення його поетичної спадщини.

Біографічні дані маємо дуже скромні й подекуди неясні: народився Василь Стус 8 січня 1938 р. в с. Рахнівці, Гайсинського р-ну, Вінницької області, в родині селянина. Закінчив Донецький педагогічний інститут — невідомо який факультет, але по тому, що згодом був аспірантом Інституту літератури А. Н. УРСР, припускаємо, що був це літературно-мовний. Працював вчителем, робітником, старшим науковим співробітником Держав-

ного історичного архіву в Києві. Читаючи "Вирок у справі Василя Стуса" за 1972 р., знаходимо, що він у той час "працював старшим інженером відділу технічної інформації республіканського об'єднання Укроргтехбуд матеріали" (що, правдоподібно, готує технічні матеріали). М. Гейфес мав враження, що він має інженерно-технічну освіту. Це створює певну неясність щодо освіти. Василь Стус був одружений з ровесницею Валентиною Попелюх, в них народився син Дмитро 1966 р.

Перший раз був засуджений на підставі ст. 62 ч. 1 КК УРСР, тобто "за антирадянські наклепницькі документи й усну пропаганду" на 5 років таборів суворого режиму та три роки заслання. Ув'язнення відбув в концтаборі в Мордовії, а заслання в Магаданській області.

У коментарі на вирок цього суду В. Стус каже:

"...якщо на твоїй рідній землі тебе розпинають за любов до неї, за бажання в поті чола працювати для свого народу, тоді приходиться змиритися з тим, що в тебе є рідна земля, але немає рідної країни. Вона ж бо стала країною твоєї неволі, вона обернула тебе на раба, силоміць вирвавши з твоєї землі. За сотнями загород і колючих дротів лежить моя земля, Україна, заходячи у зболені сни. Вона світить, як далека зірка у вечірньому мордовському небі. А невольницький твій шлях стелиться далі й далі од неї — за сиві уральські хребти, за крайсвітні сибіри. Бо кати іспитують тебе: а чи витримає твоє серце, чи не пірветься од натуги" ("Василь Стус", стор. 143).

Повністю відбувши присуд, В. Стус повернувся до Києва, щоб у 1980 р. знову бути засудженим по тій самій статті на 15 років: 10 років табору суворого режиму та 5 років заслання. На суді "Стусові інкримінували його листи до Сахарова, Лук'яненка, Григоренка та київських друзів, заяву до прокуратури з приводу Горбачова, вірші, усну агітацію" (стор. 156).

Михайлина Коцюбинська, яка була викликана на суд як свідок, відзначила Стусову "...глибоку гуманність і демократизм його поглядів; для нього був абсолютно чужий поверховий націоналізм, якщо ж розуміти націоналізм з перспективи "не можна любити людства, якщо насамперед не любити рідну матір", то він властивий

Стусові. Стус з боєм сприймав усі потворності національного життя і прямо та гостро виступав проти них" (стор. 156).

Дружину на суд не допустили. Після прочитання вироку, Стус вигукнув:

"Кати! ви й останнього слова не дали сказати".

Словами Лермонтова додав: "І ви не смієте всієї вашої чорної кров'ю поета праведною кров'ю." Дружині ж сказав, що такого терміну не витримає.

У таборі суворого режиму ч. 36-1 у Пермській області, він тяжко хворував, а знущання над ним були несамопиті. На кацетному шляху, де кожен день був вічність, В. Стус ніколи не скорився — до тюремних доглядачів ставився з погордою й призириством.

4 вересня 1985 р. у таборі ч. 36-1 Василь Стус помер, 19 листопада 1989 р. його тіло разом з тілами закатованих друзів по духу Олексі Тихого та Юрія Литвина із пермської землі вернулись у рідну. Море людей, з усіх кутків України, та кияни залили вулиці нашої преславної столиці, проводжаючи своїх синів-героїв на вічний спочинок. По дорозі на Байкове кладовище три рази обнесли їхні домовини, накриті червоними китайками, з терновими вінками та чорною, як застигла кров, калиною, довкола пам'ятника Т. Шевченка. Був це не похорон, а торжество духу замучених — перед ним відступило все: КДБ, партійна влада, уряд. Була це й перемога нашого національного пориву — вихід на новий етап боротьби "у добу не кулаків, а розуму", як висловився Горбаль.

ВАСИЛЬ СТУС, немов скульптура "Піста" вирізьблена Мікель-Андржелью — символом залишиться, як наша національна піста: мати Україна тримає на колінах свого замученого сина.

"Такі люди трапляються рідко"... — сказала М. Коцюбинська і назвала його людиною з відкритим сумлінням, неспроможною пройти повз найменшу несправедливість.

Так, немов душа Т. Шевченка знов прийшла на світ у цій людині, що навіть виглядом і виразом домінувала над оточенням: "А був він напрочуд гарний, ставний і мужній, навіть у роботі, кирзі і камілавці — я милувався ним" — згадує М. Гейфес, пишучи спогади на підставі своїх безпосередніх вражень та близького знайомства. З його спогадів постає особистість поета, яка викликає захоплення, пошану й навіть поклоніння. Ось ще кілька думок з цієї книжки:

"...Стус не міг, точніше не вмів, а ще точніше, не хотів моти й уміти хитрувати з ворогом, він протиставляв ГБ лише шалену до зухвальства сміливість і буквально нищівне призириство. ...Василь Стус створений так, що він не може говорити неправди, навіть якщо це йому може бути вигідно й може врятувати" (стор. 17).

"Василь завжди говорив з начальством і ментівнею тоном переможця й прокурора на майбутньому Нюрнберському процесі, а "краснопогонники" були для нього злочинцями, про яких він збирає відомості, щоб потім передати судові..." (стор. 19).

"...рідко, я людина, що все свідоме життя крутилася в елітних колах наукової та літературної інтелігенції "північної столиці", зустрічав когось, хто дорівнював за витонченою освіченістю, ерудицією й бездоганним сма-

УКРАЇНЬКА КНИГАРНЯ
WEST ARKA
BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими зображеннями в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"
2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

ком моєму товаришеві з зони... — українському поетові Василю Стусу" (стор. 20).

"Його поезії захопили мене з першої сторінки: ...мене полонила музика поетових ритмів" (стор. 53). "Стус — джерело божественних гармоній..."

"...сьогоднішнє покоління українців залишиться в історії прикрашене Стусом. І нащадки заздритимуть тим, хто жив поруч нього в сімдесяті роки. Стус величезне явище в українській літературі" (стор. 50).

Іван Драч у вступі до збірки "Дорогою болю" В. Стуса, яка охоплює 250 поезій з вищезгаданих збірок, підкреслює "потужність" віршів В. Стуса та великий їхній вплив на сучасну добу в Україні.

Як Гейфец так і Драч вичули, що В. Стус накладає "свою печать" на поезію й національний вислів свого народу.

За останні десятиліття, поезія гостро переходить шукання нових форм, нового звучання... З цього процесу шукання в нашу поезію, з одного боку, прийшло ціле покоління цікавих, оригінальних, сильних, блискучих поетів в Україні та за її межами, а з другого боку постало чимало поетів, що якось загубилися в ламанні форми до абсурду, зведенні поезії до шарад з претенсіями, що "мене не розуміють, бо я переніс своє покоління" і т.д. Надуманість, порожнеча, штучність загублена в баласті високоумних слів. Василь Стус всією творчістю вказав шлях до мистецької правди: шукати цю правду в душі свого народу і в своїй власній — людинолюбній, справедливій, вольній. А збагачення художнього вислову й оновлення його він знайшов у скарбах нашої мови всіх частин та закутків нашої батьківщини за її древніх часів, у процесах історичних діб, як і в новітній добі. При тому його поетичний вислів відійшов від народно-сільського, повсякденного міського, штучно поетичного, а ввійшов у русло сьогодишньої нашої людини й суспільства, а що правдивіше його національної верхівки: освіченої, інтелектуальної, глибокомислячої, патріотичної. Він розширив обрії поезії у безмежжя, а в формі майстерно, якщо не геніяльно, поєднав елементи традиційної канонічної поетики з чимсь новим, якимсь особливим для нього стилем вислову й будови вірша.

У післяслові до збірки В. Стуса "Дорогою болю", визначний літературознавець Михайлина Коцюбинська висловлює думку, що найголовніші риси його поезії — це її філософічність базована на "вистражданні осмисленні основних засад буття людини, на роздумі над місцем людини у природі й суспільстві" (стор. 210).

Між літературознавцями часто чуємо голоси: Стус найкращий сучасний поет так воно і либонь і є. Він дуже сильний емоційно й артистично — так сильний, що проникає в душу, в розум, викликаючи реакції чуттєві індивідуальні й широко національні та загальнолюдські. Він потрясає, він захоплює, він зупиняє кою себе всю увагу, змушуючи замислитись. Він так глибоко втягає в тему й особисті переживання, що вони стають немов твоїми власними, бо вони близькі кожному з нас і говорить він за всіх нас.

Василь Стус не визнає поезії без змісту, а змісту без "самопізнання", без проникнення в глибини людської душі, її психологічного й філософського світосприй-

мання, як також без проникнення в доволішній суспільний лад, а головне в саму суть стану нашого народу як цілості та окремої його одиниці в обставинах неволі. Ю. Шевельов каже: "Україна — це зміст його поетичних творів". Любов'ю абсолютною і нероздільною до неї пронизана вся його поезія, яка є, либонь, найсильнішим поетичним висловом поневоленої, катованої, заграваної, сплюндрованої України ХХ століття. Свідомість її трагічного стану нестерпним стражданням виповнює поетову душу. Біль такий великий, що не сила нести його в собі:

*О болю, болю, болю, болю мій!
Куди мені податися, щоб тільки
не трудити розятреної рани,
не дерти горла криком навісним?
("Палімпсести", стор. 451)*

Великим болем і жорстокою бідою писані його твори:

*"Біда так тяжко пише мною,
Так тяжко пише мною біль".*

Микола Жулинський сказав про це так: "Саме біда пише поетом, а не закута в систему світоглядних засад ненависть чи злоба. Мистець боїться надміру ожорсточитися, свідомо намагається умиротворити свої почуття, опанувати цільність світосприйняття, відчувати поетичну гармонію буття, наповненого високим смыслом" ("ЛУ", 25 січня 1990 р. М. Жулинський "Василь Стус").

У творах В. Стуса, як і в пореволюційному житті нашого народу, насильна смерть невідступна. Вона була в думках, в реальності, на кожному кроці — вона паралізувала життя. У хвилини відчаю, коли слабнуть сили, поет прагне наблизитись до Бога розтерзаною, змученою душею, щоб через нього знайти рятунок у собі самому, а не здатись розслаблено на "ласку Божу":

*"В мені уже народжується Бог
.....
Я з ним удвох живу. Удвох існую
коли нікого. І гримить біда,
мов канонада. Він опорятунок
для мене. Тож і мовляв: порятуй,
Мій Господи. О, порятуй на мить,
а далі я, оговтаний, врятую
самого себе. Самого сам.
("Палімпсести", стор. 400)*

Така поезія-сповідь — це щось нове, глибше й правдивіше розуміння теми: Бог і людина.

Тематика Стусової поезії широка: інтимна особиста лірика — любов до дружини, до сина, до матері, жахлива вбивча туга за всім рідним, а особливо за своєю землею, бунт проти неволі, розлуки, як вічно незагоєні рани... самопізнання, вглиблення в суть життя й людини, уболівання над "нашим, спільним, світовим безголів'ям", ствердження вічності України, а в ній і своєї власної і у всьому вітчизна в найінтимнішому, найтоншому вислові любови до неї. Майстерно і якось особливо вміє висловити такі нюанси почуттів, таку хвилюючу їхню щирість, яка, здавалось би, не під силу словам, а його філософські роздуми, твердий біль, священний гнів, непохитність віри, незламність духу — монументальні, всенародні.

Стусова любов перемагає все: ненависть, сквернь і навіть смерть — життя перемагає смерть, бо його призначення — вічність.

*Як добре те, що смерті не боюся я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест,
що перед вами, судді, не клонюся
в передчутті недовідомих верст,
що жив, любив і не набрався скверни,
ненависти, прокльону, каяття.*

(*"Палімпсести"*, стор. 236)

Духовість В. Стуса — це духовість Тараса Шевченка. Він його любив тією самою любов'ю, що й Україну.

В житті ішов шляхом Т. Шевченка: з його гнівом і болем, його вірою й любов'ю, стражданням за Україну й

візією на її майбутнє. Доля їхня теж однакова: — за Україну обидва "карались і мучились" у неволі, втратили там здоров'я, що спричинило їм, замученим, смерть. Хоч В. Стус помер у кацеті, а Т. Шевченко вже на відносній волі, але прожили вони однаковий вік — всього 47 років.

В. Стус — поет наскрізь оригінальний, ні до кого не побідний, незалежний навіть від Шевченка. Про це дуже влучно говорить Ю. Шевельов у своїй праці "Трунок і трутизна".

"Шевченків був не вплив, — було ототожнення. ...тотожність вдачі, віри, стійкості, світобачення, але не тотожність поетичної структури. Від ритмів до образів, від композиції поетичного твору до звукової інструментації — у всьому Стус од Шевченка не залежний, ...ні від кого не залежний. Шевченко для нього, — як українська мова. Він нею пише, він нею дихає, він кує й перековує її, як йому велить творчий дух. Не можна собі уявити Стуса поза українською мовою, не можна його уявити поза Шевченковою стихією. Разом з тим і може саме тому він — тільки він, і його вірш — тільки його" (В. Стус *"Палімпсести"*, стор. 55).

Ідеї В. Стуса черпав із всенародного прагнення до волі. Він відчував як потужно нарастає гнів України. Більше як два десятки років до "перебудови", він мав візію краху існуючого поневолення, бачив, що Україна випростовується й піднімається:

*Ти ще виболюєшся болем,
ти ще роздерта на шматки,
та вже, крута і непокірна,
ти випростувалася до волі,*

*ти гнівом виросла. Тепер
не матимеш од нього спокою,
йому ж рости й рости, допоки
не упадуть тюремні двері.*

(В. Стус *"Зимові дерева"*, стор. 95)

Стусова особистість винятково сильна як індивідуальність і разом з тим вона є сукупність прикмет українського народу, які протягом історії зробили його славним і героїчним.

Ніхто ще не здолав правди й не закатавав духу. І Василь Стус переміг. Його твори вже друкують в Україні, посмертно прийнято в Спілку Письменників України та нагороджено премією ім. Тараса Шевченка на 1991 рік.

Василь Стус був свідомий того, що ні тортури, ні навіть смерть його не відірвуть від свого народу, що він повернеться на його лоно і разом з ним буде жити "на всевіки і віки".

*Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своїм стражденим і незлим обличчям.
Як син, тобі доземню уклонюся,
і чесно гляну в чесні твої вічі
і з рідною землею поріднюся.*

(В. Стус *"Палімпсести"*, стор. 137)

Редакція для Торонта зроблена 9 квітня 1991 р.
(16 рядків у першому вірші скорочено — Ред.)

BABY POINT LOUNGE 343 Jane St., Toronto tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗИ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залях.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ TRYPILLIA ARTS

Великий вибір рамок для картин
і дипломів

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

і доброякісні фото для паспортів
та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113
Toronto, Ontario M6S 1P1

ВІДОМА ДЕНТИСТИЧНА КЛІНІКА д-ра ЯРОСЛАВА ШУДРАКА

Дає якісну професійну

**DR. J. SHUDRAK
AND ASSOCIATES**

1555 Bloor St. W.
(на захід від вул. Dundas)
TORONTO, ONTARIO
M6P 1A5

*Приймає за
телефонним
домовленням і в нагалих*
Тел. 532-3002

ЗА ТЕБЕ ДУШУ ПОГУБЛЮ!...

(Роздум до дня смерти Григора Тютюнника)

Покликання...

Хто спроможний дати цьому дивовижному явищу вичерпне визначення?!...

Хто здатний передбачити, в кому, в чому і коли воно виявить себе?!...

Хто визначить оптимальні умови для виявлення покликання?!...

Григор Тютюнник народився в грудні 1931 року в селі Шилівці на Полтавщині в селянській родині. Закінчив п'ять класів сільської школи і ремісниче училище. Працював у колгоспі, на заводі, шахті, в депо. Пізніше служив в армії, слюсарував, шоферував, навчався в середній школі. І тільки на 32 році закінчив філологічний факультет університету. Вчителював. Працював у газеті "Література на Україна", видавництві "Молодь".

Обставини його життя склалися так несприятливо, що він дитиною попадає у вир воєнного і післявоєнного лихоліття, пізнає виворіт життя і людської природи.

Імперія зла дуже рано відбирає у нього батька, а далі й маму. Імперія зла, зумівши перетворити українських мужчин в слухняне, лояльне і патріотичне "гарматне м'ясо", в той же час робить дітей і жінок (найнезахищеніших істот на світі!) затичками і тяглом в тилу, — в сільському господарстві і воєнній промисловості. Все це пропагувалось як патріотизм, добровільність і самовідданість "партії і товаришеві Сталіну" — кому завгодно, навіть "вождю українського народу товаришеві Кагановичу", але тільки не Україні.

На жінок, дітей, дідів-інвалідів партія обрушила гнів і помсту окупантів. А після "звільнення від окупантів" трактувала їх як "изменников и предателей", які не евакуювались бо "хотіли служити Гітлеру".

Усі засоби були добрі для розколу, приниження, закабалення і нищення великої нації-конкурента, родоначальника чи не всіх сучасних європейських народів і цивілізацій!

Отруєна стріла війни, насильства, людської зажерливості-жорстокості ("Полмира — мало, подай мне целый мир!") застягла у Григора під серцем. Підлога-визиск — з одного боку, воляча тупість-покірливість земляків — з другого, неначе гамівна сорочка, все життя душила Тютюнника, не дозволяла ні на хвилину забутись...

Рідний брат, відомий письменник Григорій Тютюнник (автор "Виру"), працюючи над цим романом, джерела "прагнення" українських селян до колективної праці і колгоспів вишукував у багаторічних підшивках газети "Правда", і партійних рішеннях з цього приводу. Григорій же настановами "Правди" і партії не керувався, мав "власну провідну зірку", інші орієнтири.

Бунтар, справжній дисидент (як і його батько), Григорій такий же противник більшовизму, як Левко Лук'яненко, В. Симоненко і Сгус.

"Правила гри", які пропаганді вдалось прищепити Тютюнникові-старшому, не "правила гри" для Тютюн-

ника-молодшого, він не грається з замаскованим недругом "у піддавки".

Рідні брати були людьми різних поколінь і різних доль.

Григорій Тютюнник ніколи не був — і не міг бути! — веселим, безтурботним хлопцем, яким його зображають у спогадах ровесники. У 41 йому тільки десять років, а він уже пережив арешт батька, смерть мами і бабусі, поневіряння по світі, покиненість і старцювання.

Після війни життя України й українців не тільки не покращилося, для порядних і думаючих воно зробилося ще тяжчим і гіршим.

Ще до війни комуністична імперія зла підняла сина на батька, брата на брата, жінку на чоловіка.

"Радянець-плебей" бачив свою ущербність, неповноцінність, але не признавався собі в тому. Його навчили у всіх бідах і нещастях знаходити "винуватого", "викрикувати винуватого", на зборах і мітингах вимагати для "ворога народу" — кращих людей нації — "высшей меры революционной защиты" (тобто розстрілу).

Син "ворога народу" усамітнюється, відгороджується від легковажних і "щасливих" ровесників. Роздумує над призначенням і покликанням людини. А ще більше — над немилосердною долею України і українців, не бачачи для них виходу із імперії зла, з обіймів-лабет "старшого брата".

Григорій відчуває, що може бути — і буде! — тільки письменником — захисником пригнічених, — або — ніким!

Щоденна важка праця над чужими і своїми творами, редагування, аналіз і (тоді обов'язкове!) рецензування, спілкування з молодими і маститими письменниками і критиками — все це робить свою добру справу. Майстерність молодого письменника зростає, оповідань стає щораз більше, вони вражають читача глибиною, драматизмом, а нерідко і трагізмом. В них — і біль, і сльози, і невисловлені прокляття гнобителям-розпиначам України і українців.

Ні в одному творі Григора Тютюнника — ані партгора, ані секретаря райкому-обкому, ані кумуніста!...

Герої оповідань і повістей Григора Тютюнника — наші сучасники — брати, сестри і матері тих, хто воював і гинув на фронтах, — хлопчики, інваліди, дідусі-бабусі. Вони заїжджені, неначе колгоспні шкапи. І все-таки.. і все-таки — як це не дивно — вони працюють не за страх, а за совість. Живуть надією на перемогу і краще життя — краще життя для дітей і онуків, якщо не для них самих.

Повоєнні труднощі і крайня нужда дещо втрачають гостроту, гіркоту і образливо-принизливу дошкульність. Але життя невблаганно трудне і суворе для чесного трудівника, українця, котрий "має претензії" бути господарем на своїй-несвоїй землі. Свідомих українців-дисидентів звинувачують у "буржуазному націоналізмі", засуджують і розстрілюють як "ворогів народу", ти-

сячами вивозять у Сибір, на Крайню Північ. А звідти переселяють в Україну злюмпенізованих доценту росіян цілими родинами і селами...

Оповідання Григора Тютюнника не з простих, як непросте його життя. Вони не всім і не одразу відкривають "свою душу", не одразу полоняють читача. Письменник-Тютюнник терпеливо, тактовно й ненав'язливо "привчає" читача до свого стилю, образної системи, елегантної неквапливої оповіді-показу.

Шматок житнього хліба, печена картопля і інша подібна "проза" в мистецькій подачі письменника перетворюється в поетичну вартість, не втрачаючи при тому і свого матеріального значення. Це — дуже не проста річ, і засвідчує талановитість і зрілість художника.

Гострий зір Тютюнника вихоплює з навколишнього колоритні, характерні постаті і подає їх "в контексті з життям", — в роботі, в розмові; і тут, і там персонаж характеризує сам себе. А письменник, ніби ненароком, "підкидає" типові обставини, пейзажі, на тлі яких відбувається дія. Одне-два слова — і портрет готовий. Два-три речення — і характер окреслено. Настрій, який впливає з пейзажу, посилює дію персонажів і їх самохарактеристики.

Чи не найкраще оповідання Тютюнника "У кравчин обідають"...

Посадивши Кравчин обідати, письменник створив настрої теплоти і дружності і на тому тлі показав характер членів сім'ї, решту "домалює" уява читача: сім'я здорова фізично і морально. Здорові і людяні стосунки "батьків" і "дітей". "Вилетівши із сімейного гнізда", члени цієї сім'ї знайдуть своє місце і в житті, і в праці...

Що поганого можна сказати про таку сім'ю?!

Що негативного можна побачити в цьому оповіданні?...

Виявляється, при бажанні, "всю можна... тільки обережно!..."

По-перше, село — особливо, українське — це "куркульський розплідник", "середовище, в якому виховуються... індивідуалісти, а не "колективні господарі"!... А раз так — "село повинно злитися з містом", а "селянин повинен перетворитися у робітника, сільського пролетаря"!...

А ось оповідання "Оддавали Катрю" (не сама виходила заміж, — її оддавали!). Катерина — це обкрадена, занапащена "визволителями"—чужинцями Україна, добра, мила, чесна дівчина, поступлива, миролюбна; саме тому, що вона добра, чесна і мила, вона триста років віддається не по-людськи, віддається — в кращому разі як у визваному оповіданні — за нелюбого, недалекого й пихатого дурня з Вінниці, якому "всю равно", говорити українською мовою, чи "другою рідною мовою"; російська місюкова здається "панською" мовою і він хоче триматися перед Катериною, селянкою, мужичкою, і її близькими як "пан", як це він розуміє...

Будь рада і щаслива, бо сотні, тисячі гарних, молодесеньких і нецілованих дівчат не мають за кого вийти заміж, змушені робитись покритками, б'ються за найпохішого парубка, тягнуть у суд — як батька своєї нагуляної дитини — і старого, і малого, і каліку.

Григор Тютюнник услід за Шевченком, Франком, Уляною Кравченко й Іриною Вільде виводить на сторінках оповідань і повістей любов і її протилежність — силувану, накинену "любов", підкинену "местным жителям" зайдами-негідниками й окупантами.

Кожний новий надрукований Тютюнником твір "пробляється" і "пропісочується" "комісарями від літератури" в СПУ на спільчанських зібраннях-збіговиськах.

Кожне оповідання Тютюнника так чи інакше осміюється, ошельмується, в кожному знаходять таку або іншу "неув'язку", "недоречність", "образу старшому братові", "крамолу" "недорізаного націоналіста". Чимало гумористів (зубоскалів) з нетерпінням чекають на новий тютюнниковий "вихід", щоб вислужитись його коштом, щоб — таким чином — попасти в поле зору партійного, радянського і спілчанського начальства, щоб захопити місце в газеті чи журналі, щоб отримати путівку на курорт, щоб "проїхатись по Європам", а то й побувати гостем на "острові свободи" Куба, щоб "видерти м'ясо з зубів вовка".

Кожний з цих критиків не так аналізує нове оповідання чи повість, як "констатує" — а точніше — на щось натякає, — за хитрою недомовкою ховає "щось побачене тільки ним, критиком".

Сільська тематика — це не тільки "відсталість", не тільки "консерватизм", але — головним чином — "реакційність", це — "махровий буржуазний націоналізм!..."

А оскільки нічого "буржуазного" і "націоналістичного" в творах Тютюнника не було (навіть за тодішніми мірками!), його методу писання з чиєїсь легкої руки називали... "махровим... реалізмом"!... А Григор Тютюнник — "махровий... реаліст!..."

Чим більше успіхів добивається Тютюнник як прекрасний стиліст і знавець українського "колгоспного" села, тим більша лють розпирає представників "міської літератури", "малолітературних" і "кололітературних" працівників СП, "ЛУ", "Молоді", "Веселки", спеціалістів "з питань літератури" ЦК, обкому...

Ніжний лірик, Тичина в прозі — "махровий... реаліст!..."

Найбагатша країна в Європі, колись "годувальниця" Росії й Європи — найбідніша!... Чим більше Україна виробляє пшениці, м'яса, цукру й молока — тим меншу закупівельну ціну установлює "рідна Москва" через "вождів українського народу" Кагановича, Хрущова, Щербицького і знамениту зрадливу Валентину Шевченко-Дортманн чи щось в тому дусі — і повоєнна Україна ніяк не може вибитися із злиднів. Прекрасні українські дівчата і молодиці все ще місять грязюку у своїх селах у кирзаках-шкарбуниськах, у саморобних подертих чоботиськах, котрі чи не всі 339 років "просять каші". А начальство від самого верху і до самого низу — росіяни, комуністи, пияки, хабарники, злодії і бабії — Давидови. Вони пропивають один колгосп — їх тут же переводять у другий: пий! гуляй — всю наше!...

Українська історія — це запльований російський передбанник. Народна пісня — "Ширака стана мая радная!" й "Катюша!"

Сталінська конституція — прекрасна! Брежневська — ще краща!

*Життя стало краще,
Життя стало веселіше!...*

Тепер тільки письменник-комуніст, письменник-показушник увінчаний лаврами, орденами і медалями, а також почесними преміями!

Небрехувні — закидають болотом: Хочеш жити — умій крутитися!...

Одні — їздять на Кубу, в Болгарію, інші "країни народної демократії", навіть — у "капкраїни". А "махровий... реаліст" Григор Тютюнник ледве-ледве зводить кінці з кінцями, не завжди знає, за що завтра купити дитині молока чи чим заплатити за електрику, щоб її не обрізали?!...

Григор Тютюнник, не шкодуючи себе, працює на знос. Кожний твір — великий шматок життя, здоров'я...

Українці крадуть добро самі у себе... Українець шукає щастя і радості на дні чарки... Українка "гуляє", розлучається з одним, другим, третім чоловіком, добровільно відмовляється від материнства, власними материнськими руками убиває дитину, виношену під серцем... Шукаючи щастя на землі, українці вербуються на Сибір і Країну Північ... А росіяни — коштом бюджету України — цілими зграями-родами-селями переселяються, переселяються, переселяються в Україну і тіснять, тіснять автохтонів, відбирають у них навіть родовід і батьківщину... Українські школи закриваються в українській столиці, містах, містечках і селах... Українці стидуються рідної мови...

Григор Тютюнник геть у всьому розчарований, безмежно стомлений...

Не може заснути...

Не клеїться нова повість...

До п'ятидесяти ще далеко, а йому вже не хочеться жити...

За НЕЇ душу погублю!

За НЕЇ Бога проклену!...

Шість років Григор Тютюнник не дожив до "перебудови" — "відлиги". Дванадцять — до проголошення України незалежною державою!...

Львів

ДОБРОТВОРНЕ СВІТЛО ВЧЕНОГО

*Розповідь про провідного шевченкознавця
Інституту літератури імені Т. Шевченка
АН України Василя ШУБРАВСЬКОГО*

Цей вчений із світовим іменем ніколи не поривав зв'язки з селом, де народився, з районом, де пройшли його юнацькі роки. Час від часу приїздив на Поділля, відвідав могили своїх батька-мама, поговорив з родичами, знайомими, "подихав рідним повітрям", огляне знайомі з дитинства місця, набереться сил і бадьорости на цілий рік. І так впродовж

багатьох років.

Ми листувалися з Василем Єфремовичем років з десять. Написані акуратним почерком його листи зберігаються у мене й тут, в еміграції. Останнього листа я написав Василеві Єфремовичу з Едмонтону влітку 1992 року і отримав на нього, як завжди, теплу відповідь. Довго очікував відповіді на листа, посланого мною старшому другу і порадникові іншим вченим і поетом Яром Славутичем. Але зворотнього листа він не привіз — Василь Єфремович важко хворів. Останню сумну звістку принесла "Літературна Україна" в номері за 10 грудня 1992 року.

У некролозі, підписаному групою письменників та науковців України, сказано: "Добра пам'ять про Василя Єфремовича Шубравського, чесного і працьовитого українського вченого, людини, неповторної у своїй простоті, мудрості, душевній щедрості, назавжди залишиться в серцях тих, хто його знав, хто працював з ним і відчував на собі його добротворне світло".

Так, саме "добротворне світло" відчував я, коли спілкувався з цією людиною на Батьківщині вченого у Придністров'ї в селі Слободі-Яришівській і в столиці України — Києві.

Людина високої ерудиції і глибоких енциклопедичних знань, при знайомстві мені показався швидше сільським учителем, ніж доктором української філології, видатним шевченкознавцем. Це сталося, мабуть, тому, що був він одягнений дуже просто: в білій сорочці з короткими рукавами, без традиційних краватки і окулярів, без отого, чого гріха таїти, піжонства і зарозумілості, які, на жаль, ще притаманні багатьом професорам, докторам і навіть кандидатам у колишньому Радянському Союзі і в його значній частині — Україні. І не було в нього, як це часто бувало в Україні, супроводжуючих осіб. До міськкому партії він не завітав ніколи, не представлявся, сам всюди ходив. Жив з дружиною у звичайному номері готелю, правда, з видом на Дністер.

Зайшов у місцевий краєзнавчий музей, де я працював ст. науковим співробітником, представився, поклав на стіл останні дві свої роботи, а всього він надіслав на прохання музею 16 повновагих книжок із своєї Шев-

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ та інші печива випікає Українська пекарня

THE **future** BAKERY
& CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських

— можна набути також різні українські страви
у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont.	Tel. 368-4235
St. Lawrence Mkt.	366-7259
483 Bloor St. W.	922-5875
2199 Bloor St. W.	769-5020
M-C Dairy, 212 Mavety	766-6711

ченкіяни. Після огляду експозиції музею ми присіли. Розговорилися.

...Буває в житті людини випадковий збіг овставин, але дуже знаменний. Народився Ваиль Єфремович Шубравський того ж березневого дня, що й Тарас Шевченко. Правда, це сталося на сто шість років пізніше.

Батько Шубравського Єфрем був на той час освіченою людиною, закінчив чотирикласну церковно-приходську школу, читав газети, книжки. Дізнавшись про народження сина-первенця, він усміхнувся і мовив:

— Ти диви, так само, як Тарас Григорович!...

Сільський тесля, вічно зайнятий у своєму господарстві та майстерні, не міг навіть припустити, що життя і робота сина упродовж багатьох десятиліть переплітатиметься з творчістю Великого Кобзаря.

Не треба бути шевченкознавцем чи науковцем, щоб переконатися в цьому. Для цього досить лише прочитати назви книг з дарчим написом, які Василь Шубравський надіслав своїм землякам і Могилів-Подільському музеєві протягом останніх років свого життя: "Т.Г. Шевченко. Біографія", "Від Котляревського до Шевченка", "Шевченко і література народів СРСР", "Творчий метод і поезика Т.Г. Шевченка", "Кобзар Тараса Шевченка 1860 року", "Тарас Шевченко. Поеми", "Спогади про Тараса Шевченка" та багато інших.

Важко сказати, коли Василь Шубравський "освідчився" Тарасові Шевченкові. Навіть сам вчений про це згадував з усмішкою: "Можливо, тоді, коли навчався у Слободо-Яришівській семирічній школі і вчителька доручила мені прочитати "Заповіт" на шевченківському вечорі, а, може, тоді, коли щодня відміряв кілька кілометрів до сусіднього села Яришева до середньої школи і по дорозі читав вірші улюбленого поета... Але любов до великого сина України зародилася в мене у дитинстві".

Країна готувалася до війни. І переважна більшість юнаків та й дівчат мріяли стати льотчиками, танкістами, моряками. До цього закликали "вождь і вчитель всіх часів і народів" та партія, очолювана ним. І молодь вступала до військових шкіл, щоб добре підготуватися до двобою з фашизмом. Як підготувалися, знаємо; довелось відступати з великими людськими втратами аж до Волги, а потім з нечуваними жертвами відвойовувати те, що залишили. Але навіть та сталінська пропаганда не подіяла на Шубравського. Людина з діда-прадіда мирної хліборобської професії, Василь Шубравський подав документи на мовно-літературний факультет Одеського педагогічного Інституту ім. К.Д. Ушинського.

Вже тут, в Інституті, у Василевій душі зародилася жаринка дослідника і науковця, у стінах цього навчального закладу він відчув радість першого, хай невеличкого, але відкриття. З часом виник потяг до подальших літературнознавчих пошуків і знахідок.

Як вважав вчений, першою його науковою роботою була лекція про французького письменника Франсуа Рабле. Студенти слухали її з великою увагою, що, як ми знаємо, не часто буває у цій молодіжній аудиторії, а по закінченні навіть нагородили аплодисментами. Що ще рідше буває.

Рішенням дирекції та вченої Ради Інституту йому було присуджено Державну стипендію, яку В. Шубравський отримував впродовж усього навчання у цьому навчальному закладі.

Потяг до літературознавства, до дослідження переростав у звичку. І як би не був Василь зайнятий, він в собі виробив правило продовжувати систематично наукову діяльність і бодай кілька сторінок перечитував з додаткової літератури, занотовував до свого записника. Систематично студент брав участь в обговоренні рефератів своїх друзів, а також у літературознавчих конкурсах. А ось і перша винагорода за труди: навесні 1940 року його твір "Драматургія Т.Г. Шевченка" здобув першу премію на конкурсі студентських робіт вищих навчальних закладів України. Все це стало передумовою для продовження наукової роботи після закінчення педінституту.

Чимало цікавих розробок і задумів було у Василя Шубравського на останніх курсах Інституту. І без сумніву, більшість з них вдалось б здійснити, якби не Друга світова війна. Державні екзамени він разом з іншими випускниками складав під гуркіт зенітної стрільянини, завивання і вибухи авіабомб. Хлопці одягли військову форму і замість ручки взяли в руки гвинтівки та автомати.

За 1418 днів війни йому довелося воювати на Північно-Західному, Першому Прибалтійському, Ленінградському фронтах після закінчення Горьківського училища зенітної артилерії. Як і переважна більшість радянських людей, Василь Шубравський не вірив у непогіршимість партії, яка вела від "перемоги до перемоги" (ті перемоги були особливо відчутні у перший період війни, коли не лише невисладало боєприпасів, але й рушниць).

Разом з іншими воїнами повернувся Василь Єфремович до домівки, нагороджений багатьма орденами і медалями. В районі така людина не могла бути непоміченою. Шубравського призначили спочатку директором середньої школи села Яришева, яку він кінчав перед війною, потім перевели директором Козятинської середньої школи імені Т.Г. Шевченка. Та все те було не те, про що мріяв він, до чого готувався. І Василь Єфремович вступає до аспірантури Інституту літератури Академії наук України ім. Т.Г. Шевченка.

На той час свої блискучі лекції тут читали академіки М. Гудзій та О. Білецький, П. Попов і С. Кирилюк. Ці та інші вчені збагатили його світогляд, поглибили любов до української літератури взагалі і до шевченківської теми зокрема. По закінченню аспірантури Шубравського було залишено на роботі в тому ж Інституті.

Наукові інтереси вченого головним чином зосереджені на творчості Т. Шевченка. Василь Шубравський завжди тяжів до широкої обсервації фактів літературного процесу, відкидав спрощене і догматичне їх тлумачення. Своє вагоме слово сказав вчений і в дослідженні Шевченкової поезики, зокрема проблеми народності.

У численних статтях, і особливо монографії "Від Котляревського до Шевченка" науковець аргумен-

товано заперечував спрощене розуміння Шевченкової народності як фольклоризму. На думку В.С. Шубравського, в творчості Шевченка народне начало, органічно зливаючись із європейською культурою традицією, творило нову художньо-естетичну якість.

Чимало книг створено В.С. Шубравським у спів-авторстві з іншими вченими. Це зокрема колективні праці "Т.Г. Шевченко. Біографія" (1964), "Шевченкознавство. Підсумки і проблеми" (1975), "Шевченківський словник" у двох томах (1978), "Творчий метод і поетика Т.Г. Шевченка" (1980), "Т.Г. Шевченко. Біографія" (1984), які стали, незважаючи на тиск догматичної радянської методології, новим етапом у вивченні Шевченкової біографії і творчості.

Значна частка праці і великого досвіду вченого і у підготовці та виданні творів поета, зокрема "Повного зібрання творів у 6-ти томах" (К. 1963–1964), "Повне зібрання творів у дванадцяти томах", кілька томів вже вийшло, інші готуються до друку, або друкуються. Таке видання побачило світ вперше.

Разом з тим коло інтересів, наукових пошуків Василя Шубравського досить широке. Він упорядковував збірник "Українська драматургія першої половини XIX століття. Маловідомі п'єси". У другому томі "Історії української літератури" опубліковано написаний ним розділ про українську радянську драматургію 30-х років та періоду Другої світової війни. Чимало статей, наукових розробок та досліджень написано Василем Шубравським про творчість Гоголя, Лермонтова, Котляревського, Куліша, Коцюбинського та інших письменників.

В останніх своїх листах Василь Єфремович писав мені, що працює над дослідженням художнього новаторства Шевченка. Цій темі, точніше, проблемі вчений присвятив монографію "Творчість Шевченка в літературному контексті його часу". На жаль, ця робота, як і інші, ще до цього часу не опублікована. Незважаючи на дві важливі причини: старість і хвороби, — писав вчений, — я систематично не покидаю свій робочий стіл. Тим більше, що я далеко не байдужий до всього того, що відбувається в нашій молодій державі, усім серцем підтримую і стараюся пером впливати на ідеї національного відродження України". Цікаві у цьому відношенні статті "Шевченко в оцінці Белінського: припущення і дійсність", "Уроки Шевченкового милосердя", "Як вийде все наяв" — творчість Шевченка в Інтерпретації П. Куліша, які були опубліковані останніми роками в різних українських журналах. Вони засвідчили великий потенціал творчих сил вченого, його велику патріотичну наснагу, прагнення бути у центрі творення нової культурної атмосфери.

Закінчити цю розповідь про вченого-шевченкознавця хочеться його ж словами: "Коли тепер навіть мимохідь оглядаєш пройдене, у пам'яті зринають не тільки радісні перемоги, щасливі миті, а й невдачі, прораханки. Та про них говорити тут не місце. Важливішим є урок, який вони дають: в житті завжди треба ставити перед собою мету. І щодня до неї йти, досягати її. А це дається працею і тільки працею".

Так, чимало праці доклав Василь Єфремович для розвитку і становлення української літератури і культури, щедро передавав свій багатий досвід своїм численним учням, молодшим за віком співробітникам. І отож хочеться вірити, і так воно буде: не пропадуть багаторічні труди доктора філології, а дадуть нові, щедри плоди на терені нової Української держави, не розгубиться, не зів'яне те надбання, що його створювали десятиліттями вчені. І в їх числі Василь Єфремович Шубравський. Відійшов від нас на 73-му році життя, 1 грудня 1992 р.

Юхим КРАСНОШТАН

ARCA LTD. УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюро-ве приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блюзки, кераміка, платівки та касет-ки, друкарські машинки, обручки й заручинові перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ont.
Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Поряда і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

ШЛЯХ КРІЗЬ ТЕРНИ ДО ЗІРОК

Що ж нині являє собою Україна як космічна держава?

Чи може вона, котра в недалекому минулому була лише однією з учасниць здійснення глобальної космічної програми, мати і свою і бути космічно самостійною?

На першу частину питання в Національному космічному агентстві України відповіли ствердно: така програма, що розроблена на 1993–1997 роки, існує.

Національна космічна програма України покликана забезпечити вирішення власними силами господарчих проблем, які не можуть бути вирішені без використання космосу, зменшити втрати від конверсії ракетно-космічного потенціалу держави, зберегти існуючий інтелектуальний та виробничий потенціал. А щодо "космічної незалежності", то ще доведеться почекати. Бо космічна промисловість і наука, які успадкувала Україна від колишнього СРСР, не є самодостатніми. Україна дуже тісно пов'язана з Росією і Казахстаном. Але плянується з часом перетворити комплекс заводів ракетно-космічної галузі України на галузь промисловості із замкнутим циклом виробництва ракетно-космічної техніки з опорою в основному на власні сили, що не виключає взаємовигідного співробітництва з іншими країнами...

Науково-виробничий потенціал ракетобудування України дозволяє не тільки покращувати характеристики вже зроблених ракет-носіїв "Циклон", "Зеніт", а вже ведуться роботи по збільшенню енергетичних можливостей ракетноносія "Зеніт", який дозволить виводити супутники на геостационарну орбіту.

Україна може виробляти високоефективні елементи транспортних космічних систем, що не мають аналогів у світі. Відсутність власного космодрому може бути значною мірою компенсована шляхом створення Авіаційно-космічного ракетного комплексу (АКРК), який зможе виводити на навколосезну орбіту до 8–9 тонн корисного вантажу. Використання літака Ан-225 "Мрія" та ракет космічного призначення надасть можливість запускати власні супутники, та космічні апарати. За прогнозом така розробка досконаліша і в екологічному пляні: не потребує значних зон відчуження, що неминує виникають при будівництві і космодрому. І це пляни не наступного тисячоліття, а близького майбутнього.

АКРК "Світязь", наприклад, плянується розробити до 1998–2000 року. Створення власної бази для запусків супутників та власних апаратів вигідне для держави. Бо попит на комерційній використанні стартових комплексів при обмеженій кількості космодромів на світовому ринку постійно зростає. Це вигідно не тільки в пляні отримання коштів а й тому, що це сприяє встановленню наукових та виробничих контактів з іншими країнами.

Україна прагне увійти до Співдружності Європейських держав як розвинена держава... Приєднання в минулому році України до міжнародних консорціумів "Інтелсат", "Інмарсат" та пляни щодо приєднання до системи КОСПАС—САРСАТ дадуть можливість використовувати комерційні супутникові системи зв'язку, а також для організації сповіщення та пошуку з допомогою штучних супутників землі, літаків і кораблів, що потрапили в біду, для забезпечення торгових пароплавів держави супутниковим зв'язком.

В 1995 році Україна плянує запустити перший національний штучний супутник Землі системи природокористування та екологічного контролю "Січ", який дасть можливість прогнозувати врожаї, стан сільськогосподарських угідь, лісових масивів, вивчати рівень ґрунтових вод тощо. Цю систему інформації можна буде використовувати і для потреб інших країн, котрі в цьому зацікавлені.

Одночасно ведуться роботи для створення наземного комплексу управління українськими космічними апаратами, в тому числі — національного центру управління польотами в місті Житомирі. Це — символічно, бо С.П. Корольов родом з Житомира.

В Україні є близько п'ятидесяти інститутів, підприємств, конструкторських бюро, які працювали на космічну промисловість...

В Інституті електрозварювання ім. Є.О. Патона розроблено комплект інструментів для ремонту орбітальних комплексів. Цей комплект пройшов 3 етапи випробування, залишився останній — на орбіті.

Інститут працює і в напрямку отримання нових матеріалів в космосі для електронної промисловості. Тут знайдено свій шлях, відмінний від відомих: вирощувати кристали потрібних матеріалів методом електронно — променевої технології. Цей апарат названо "Зона" і в 1997 році плянується розпочати роботи в космосі по вирощуванню кристалів. Україна має з чим увійти в світове космічне співтовариство. Проектами, розробками, прикладами, що проектується і виготовляються в Україні, зацікавились іноземні держави. Наприклад, Європейське космічне агентство веде переговори щодо придбання інструментів для ремонту орбітальних станцій. Ці ж інструменти, взяті в оренду НАСА, там же проходять і випробування. Французи хочуть працювати з "Південмашем" над створенням ракетноносіїв на основі ракет, знятих з бойового чергування...

В світі існує Угода про неросповсюдження ракетних технологій (РКРТ), яку підписали 23 країни світу. США запропонували укласти двосторонню угоду з Україною, але наша держава відмовилась, бо така угода ставила б Україну в залежне становище, а вона прагне стати повноцінним членом Угоди. Це викликало звинувачення в тому, що Україна хоче продавати технології для виготовлення ракетноносіїв іншим країнам.

І не варто звинувачувати Україну в тому, що вона витає в хмарах, коли, ще економічно не піднявшись з колін, дивиться на зорі. Це не просто мрії, а, як бачимо, реальні справи, що дадуть добрі результати. Космічний зв'язок, інформаційні та транспортні системи, дистанційне зондування Землі і космосу, космічні технології, нові обладнання унікальної наземної бази та інфраструктури, космічні комплекси та системи оборонного призначення, міжнародна космічна діяльність — все це може мати Україна як космічна держава.

Україна і космос — це перспективний і вигідний для держави шлях. А будь-яку дорогу, як відомо, подуває той, хто йде.

*Капітан Сергій СЕГЕДА
("У.Д." скорочено)*

Лев ЯШКЕВИЧ

ЗА ШИРМОЮ РОЗПОДІЛУ НОБЕЛІВСЬКИХ НАГОРОД

Альфред Бернгард Нобель (1833–1896), шведський хемік, винахідник та засновник модерного виробництва вибухових речовин (динаміту, нітрогліцерину, бездимного пороху та експлозійної желатини) доробився великого майна, 9 мільйонів дол. (в сьогодішній валюті — приблизно 180 мільйонів дол.).

Але ні велике багатство, ні слава не принесли йому особистого щастя. Наприкінці свого життя він жив самотньо в Парижі, старим парубком, роздумуючи часто над тим, що його винаходи, замість принести щастя людству, спричинилися до поглиблення жорстокости воєн. З тих причин він вирішив залишити все своє майно для відзначення грошовими нагородами тих, що в даному році спричинилися найбільше до збагачення людської культури та забезпечення миру в світі. Маючи те на увазі, він написав 27 листопада 1895 р. в Шведськім клубі в Парижі в присутності 4 свідків заповіт, в якому встановив з відсотків з його майна розподіляти щорічно 5 нагород за найкращі досягнення в ділянках: літератури, фізики, хемії, медицини та світового миру. Два тижні по написанні цього заповіту, Нобель помер.

Адміністрацією залишеного Нобелем майна та грошовим розподілом нагород займається окрема Нобелівська Фундація, зложена з 6 членів та предсідника, якого номінує шведський уряд. Кожного року, 10 грудня, цебто в річницю смерті Альфреда Нобеля, нагороджені кандидати одержують з рук шведського короля золоті медалі, дипломи та грошові нагороди, що в продовж останніх 78 років виносили від 30,000 дол. до 153,000 дол. Нагороду з ділянки миру одержують кандидати в столиці Норвегії.

Розподілом нагород в ділянках хемії та фізики займається Королівська Академія Знання, в ділянці медицини Королівський Медичний Інститут (передова шведська медична фундація та шпиталь), в ділянці літератури — Шведська Академія, що складається з 18 письменників, вибраних на все життя, а в ділянці миру,

5-членний Норвезький Комітет, призначений урядом Норвегії на шість літ.

В 1969 р., заходом Центрального Банку Швеції, створено ще 6-ту нагороду, з ділянки економії, яку призначає найкращому кандидатові Королівська Академія Наук в Швеції.

Альфред Нобель, роблячи свій заповіт, не міг передбачити бурхливого росту природничих наук та розвитку технології, тому його 5 нагород не покриває багато нових ділянок знання, з яких деякі зробили справжню революцію в нашому житті, згадати б тільки простірні політи, археологію, астрономію, які важко зачислити до фізики чи хемії. Також, чіткість розподілу між хемією та фізикою важко сьогодні задержати, наприклад, в щораз більше складних пов'язаннях атомної енергії.

Як доказ, можна навести дві нагороди, які одержала Марія Кюрі-Склодовська з ділянки радіоактивности, з яких одну зачислено до фізики (в 1903 р.), а другу до хемії (в 1911 р.).

Те саме можна сказати про літературу, яка становить тільки одну галузь мистецтва. І тому, коли щорічно, признається нобелівські нагороди з ділянки літератури за густо-часто контroversійні чи мистецько неповноцінні твори, високо-мистецькі та авангардні твори скульпторів, малярів та композиторів залишаються поза широкою увагою.

Але, зате, Нобель у своїм заповіті, в відрізненні від цілого ряду американських, англійських, німецьких, чи французьких меценатів, зумів піднятися понад національні упередження, зробивши Швецію першою країною, що в признаванні нагород кермується не національним чи расовим походженням кандидатів, але їх осягами. Правда, Нобелівський Комітет не завжди придержувався волі свого великого іменника, даючи часто перевагу політичним впливам та уподобанням, особистій opinіi своїх членів чи членів родини Нобеля.

Наприклад, першу літературну нагороду в 1901 р. одержав підрядний, французький поет Суллі Прудгом (1839–1907) за збірку поезій "Строфи та вірші". Признання тієї літературної нагороди стало джерелом неприхильних коментарів та з'їдливої критики в широких літературних кругах світу. Йшлося про те, що крім Прудгома, кандидатами на літературну нагороду були ще такі два видатні письменники, як Еміль Золя та Лев Толстой, що, на жаль, перепали при голосуванні. Впливовий член Шведської Академії д-р Карло Вірзон сам поет і літературний критик, закинув Толстому пропаганду анархізму, релігійний ексцентризм та "вузько-лобу" ненависть всіх форм нашої цивілізації. Якщо йдеться про Е. Золю, то він не здобув потрібної більшості голосів через свій суперреалізм та через те, що його, мовляв, "не долюблював" Нобель.

Про "правильність" голосування членів Шведської Академії в перспективі часу свідчить те, що коли твори Толстого та Золя залишилися клясичними в світовій літературі, твори Прудгома — це лиш малопомітний епізод його доби.

В 1903 р. признано літературну нагороду норвезькому письменникові Б. Бернзонові за твори: "Со-

няшний пагорбок" та "Поза людською силою", тому, що його любив і подивляв Альфред Нобель. Але відкинуто більшістю голосів, талановитішого письменника Генріха Ібсена, із-за відсутності в його творах ідеалізму.

В 1905 р. літературну нагороду одержав Генрик Сенкевіч за свою повість "Кво вадіс?". Хоч, між літературними суддями йшла довга дискусія про те, щоб цю нагороду розділити між Сенкевічем та його землячкою, Елізою Ожешковою.

В 1906 р. нагороду одержав італійський поет Кардуччі (1835–1907) за твір "Варварські оди". Андерс Ос-терлінг, б. секретар Шведської Академії, заявив з тієї нагоди, що Кардуччі — один з нечисленних нобелівських лавреатів одержав нагороду одноголосно. Але, щоб вибрати його одноголосно, члени Академії мусіли одноголосно відкинути таких, видатних письменників, як Марк Твейн, Райнер Марія Рільке, Джордж Мередит та Генрі Джеймс. Тоді, коли, вони всі залишилися на вершинах світової літератури, Кардуччі, антиромантичний поет та політик, ніколи не дійшов до літературних вершин.

В 1907 р. нагороду здобув молодий англійський письменник Редьярд Кіплінг за свої твори: "Книга джунглів" та "Сміливі капітани". Крім Кіплінга, кандидатами на літературну нагороду були ще Альджер-нон Свінберн та Джордж Брандес.

В 1909 р. нагороду призначено шведській письменниці Зельмі Лягерлеф за повість "Геста Берлінг", проти завзятого спротиву одного з найвпливовіших членів Академії, д-ра Вірзена, що вважав її літературну творчість шгучною. Пізніше, коли Зельма Лягерлеф стала сама членом Шведської Академії, Гьяльмар Гаммарс-кельд, прем'єр міністрів шведського уряду та член Академії, мав сказати, що Зельма Лягерлеф "пише ідіотично, але голосує інтелігентно".

Про наставлення членів Шведської Академії і шведської мистецької еліти свідчить те, що Август Стріндберг, один з найбільших, шведських драматургів, не був ніколи номінований на літературну нагороду. Причина: Свен Гедін, впливовий член Шведської Академії ненавидів його за те, що він висміяв його в творі "Нове царство"; другий член Академії, Давид Вірзен вважав, що він "старомодний", а ще інші члени були згіршені його зачастим "загляданням до чарки", його 3-ма розводами та вірою в чорну магію.

Найбільший шанс одержати нагороду мав Стріндберг в 1911 р., коли Натан Содербльом, будучий шведський архієпископ, переслав його номінацію на літ. нагороду до Шведської Академії. На жаль, його номінація прийшла по реченці зголошення і була відіслана Содербльомові назад, на його власне бажання.

У висліді, в 1911 р. нагороду одержав, замість Стріндберга, бельгійський письменник Моріс Метерлінк за книжку "Синій птах". Не обійшлося, проте, без закидів в сторону лавреата за те, що він, мовляв, жив без вінчання з французькою актрисою Джорджетою Леблянк.

В 1913 р. члени Академії проламали врешті расові мури, признавши нагороду маловідомому в той час ін-

дійському поетові Рабіндранатові Тагор (Такур) (1861–1941). Цю нагороду завдячує він ентузіазмові члена Академії Вернера фон Гайдестама, поета та орієнталіста, який по прочитанні його збірки поезій "Джітанялі" (Пісні жертвоприношення), переконав інших членів Академії, що це найкраща збірка ліричних поезій за останніх 10 років.

В 1920 р. здобув літературну нагороду норверзький письменник Кнут Гамсун (1858–1952) за свої повісті: "Голод" та "Ріст землі", проти сильного спротиву члена Академії Гальстрорма, який закидав Гамсунові, що його твори пронизані анархізмом та відсутністю ідеалізму.

Життєва кар'єра Гамсуна — дуже барвиста. Він працював робітником в молочарні в Дакоті, трамвайним кондуктором в Чикаго та рибалкою в Новій Фавндляндії. Кнут Гамсун мав прони́мецьке наставлення та боронив в своїх статтях Квіслінга. У висліді, по упадку Німеччини, 86-літній нобелівський лавреат був запрошений норверзьким урядом до в'язниці, а його все майно було skonфісковане державою.

Не менш контroversійним був французький письменник Анатоль Франс (1844–1924), що в 1921 р. одержав нагороду Нобеля, за твори "Злочин Сильвестра Боннарда" та "Острів пінгвінів". Деякі члени Академії виступали проти його кандидатури, закидаючи йому брак ідеалізму та надмірний цинізм. 77-літній Франс, що приїхавши до Штокгольму відібрати нагороду, переспав цілу церемонію презентації нагород в теплих плюшових фотелі, на велике невдоволення членів Шведської Академії.

Бували випадки, коли шведський король Густав, що трохи не добачав, передав двічі нобелівську нагороду — своєму власному секретареві.

Ми часто заздримо полякам, що не маючи так, як і ми, власної держави, здобули, все ж таки, аж п'ять нагород Нобеля, три з ділянки літератури, а дві з хемії та фізики. Що слов'янинові, ще й до того бездержавному, не так то легко пролізти крізь "ігольне вухо" нобелівських селекційних та критичних барикад, свідчить літературна нагорода, яку призначено в 1924 р. польському письменникові Владиславові Реймонтові за повість "Мужики", що своїм квідоматом нагадує повість "Волинь" Уласа Самчука. Крім Реймонта, дуже поважним кандидатом до нагороди був ще другий польський письменник, Стефан Жеромські, якого, до речі, сильно підтримували впливові кола поляків. Але призначення нагороди вирішила опінія президента Нобелівського комітету, архієпископа Содербльома, який заявив, що Жеромський — це тип письменника, з яким він не хотів би знайомити польських читачів. В той спосіб Реймонт вийшов переможцем.

Якщо реакція поляків на його вибір була стримано холодна, то реакція опінії світу була неприхильна. Найбільш нечемно за всіх повелася споконвічна союзниця Польщі — Франція, наложивши високе мито на золоту медаль, яку Нобелівський Комітет переслав недужому Реймонтові до Ніцеї. Щойно на інтервенцію польського амбасадора в Парижі зліквідовано цю неприємну аферу.

(Закінчення буде.)

ІРОНІЗМИ-АФЕРИЗМИ

— Набравши в рот води — слідкуйте, щоб не зіпсу-
валась.
— Скільки не загорай — негром не станеш.
— Треба мати здоров'я — писати заповіді.
— З циклу "Кам'яні баби": лежить баба, як хлоп.
— Поет сказав: нащо і співать, як не сумна. Гра-
фоман думає: нащо і писать, як не друкують.
— Дохлі хохли..
— Щаслива доля — сад Божий. Зрадлива доля —
суд Божий.
— В манкурта голова працює на півставки.
— Хруні над вишнями гудуть.
— "Я став глухий", — сказав Бетговен. "Щоб вира-
зити себе", — додали критики.
— Не слід перебільшувати ролі жінки в оглупленні
суспільства.
— Немає дурних або мудрих жінок. Жінки є жінки.
— Жінка завжди хвилюється. Це — хвиля.
— Гранично красиве — у гранично вульгарному.
— Картина кретина.
— ФУО — фест українська організація.

В два рядки

- ♦ Цивілізоване кошунство:
самокритичне самолюбство!
- ♦ Багато дав би вам Данило,
якби його ви... розкусили.
- ♦ Він засміявся в повний зріст
і повним ходом знов... поліз.
- ♦ Ти написав би значно менше — найголовнішу,
мабуть, вість —
але престопроклятий цензор великодушно крапку
ість...

ПСЕВДОРУБАЇ

Життя — це сон...

Живу любов'ю (рабства не терплю)
Живу ненавистю (неначе й не живу).
Життя і нежить — дві великі сили.
Життя — це сон. Але, чому не сплю?

Се ля ві...

В знайомого завівся свіжий друг.
Що ж: се ля ві! Життя — це рух...
Їх познайомив вчора витверезник —
усмішку зафіксує від вух до вух.

Моральне вбивство

Хоча лежачого не б'ють,
але й дихнути не дають...
Аж ось убили — сміх та й годі! —
убити сраму не імуть!

ЕПІТАФІ

Моднику

— Сповідував прогресуючі думки, вважаючи їх про-
гресивними.

Підлабузнику

— Задихнувся ідеєю творити прекрасне.

Наклепнику

— Скільки жив, а не розкусив себе — все інших
кусав.

Егоїсту

— Яка глибина: є загроза провалитись у самого себе!

П'яниці

— Людина вищої алкогольної освіти. ■

ЦІКАВІ БУВАЛЬЩИНИ

Марк Твєйн говорив про лікарів:

— Хоч я хворий, хоч здоровий, кожні три місяці
відвідую лікаря, адже він теж хоче жити. Виписані ліки
обов'язково замовляю в аптекаря, адже він теж хоче
жити. Потім ті ліки викидаю.

— Чому? — спитали його.

Марк Твєйн відповів:

— Бо я теж хочу жити.

Один французький лікар сказав Пабло Пікассо:

— Як знавець анатомії, запевняю, що з медичної
точки зору люди, намальовані вами, викликають великі
сумніви.

— Можливо, — відказав Пікассо, — але хочу за-
певнити пана, що вони житимуть значно довше, ніж
ваші клієнти.

Якось в останні роки життя Бернарда Шоу до нього
викликали лікаря.

— На жаль, я не чудотворець, — мовив лікар, — і не
можу омолодити вас...

— Я й не прошу, аби ви мене омолоджували, —
відповів письменник, — я тільки хочу мати можливість
старіти далі.

Коли дев'яносторічного Шоу запитали, як він себе
почуває, він відповів:

— Людина в мої літа або почуває себе добре, або
вмирає. ■

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Бл. п. ТЕОДОРО ХОХІТВА

Ділимося з читачами сумною вісткою, що ще 1-го травня 1994 року несподівано упокоївся на 88-му році життя наш давній прихильник і дописувач бл. п. Теодор Михайлович Хохітва. Його остання стаття "Збережіть це слово" (цебто "Нові Дні") була надрукована в березневному числі журналу, стор. 48.

Теодор Хохітва народився на хуторі Нова Воздви́жка, Гуляйпільського району, Запорізької області. Під час революції його родина зазнала жорстоких переслідувань від більшовицьких і махнівських банд. Його батька замучили в тюрмі після розкоркулення. Все ж таки, здібному Теодорові пощастило закінчити Запорізький Педагогічний інститут і влаштуватись учителем фізики і математики. Здавна глибоко цікавився філософією і навіть богослов'ям. На ці теми переважно писав не лише у "Нових Днях", але й у інших часописах. Від початку 50-их років бл. п. Теодор Хохітва був активним членом Української Православної Громади й Братства св. Володимира в Торонто. Похоронений на українському цвинтарі в Оквіллі біля Торонто.

І так не стало в наших проріджених лавах ще одного справжнього патріота та відданого громадсько-церковного працівника. Засмученій дружині пані Марії, дочці Ліні, всім внукам і правнукам складаємо глибоке співчуття з приводу болючої втрати. Хай пам'ять про нього буде завжди живою.

Бл. п. д-р МИКОЛА КУШПЕТА

Після довгої недуги упокоївся 12-го жовтня 1994 р. в Торонто на 79 році життя відомий у Канаді громадсько-політичний і церковний діяч, голова або член управ багатьох комітетів і організацій, в тому числі БУК, КУК і СКУ, бл. п. д-р Микола Кушпета. Покійний вклав особливо багато праці і зусиль в організацію фінансових та інших всеукраїнських заходів і вже цим заслужив на вдячність всієї української спільноти в Канаді. Ця вдячність виявилась уже хоча б у тому, що панахиду відправив владика Ізидор при участі 9-ох священників і великої кількості народу.

Дружині покійного Іванні, дочкам і дальшій родині висловлюємо наше глибоке співчуття з приводу болючої втрати. Вічна йому пам'ять!

Бл. п. ЄВГЕН БОРИС

Редакція "Нових Днів" з глибоким сумом повідомляє читачів, що 16-го жовтня 1994 року відійшов у вічність на 91-му році життя, відомий підприємець, довголітній приятель і добродій "Нових Днів", щедрий меценат і організатор коштів на "Енциклопедію Українознавства" та на потреби Канадського інституту українських студій при Альбертському університеті бл. п. Євген Борис.

Родині і численним приятелям Покійного висловлюємо наше глибоке співчуття. Хай вдячна пам'ять про нього збережеться в нас назавжди.

В ПАМ'ЯТЬ ІНЖ. ОЛЕКСАНДРА МАЯРОВСЬКОГО

В десяту річницю упокоєння найдорожчого мужа, батька, дідуся і прадідуся засилаємо \$100.00 на пресовий фонд журналу "Нові Дні".

*Дружина Анна Маяровська
і донька Наталка Духній,
Едмонтон*

В ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ГАЄВСЬКОГО

При цьому пересилаю чек на суму вісімдесят доларів, з яких передплата на журнал за 1995 рік — \$30.00 та на пресовий фонд журналу \$50.00 в пам'ять мого покійного мужа Івана Гаєвського.

Бажаю успіху — тримайтеся!

Олександра Гаєвська

В ПАМ'ЯТЬ ПРОФ. ДМИТРА КИСЛИЦІ

Висилаю чек на передплату журналу "Нові Дні" і \$120.00 на фонд журналу в пам'ять покійного с. п. Дмитра Кислиці — дорогого мужа і тата Ольги й Лідії в першу річницю його смерті. Нехай пам'ять про нього буде вічною!

З пошаною до Вас і з найкращими побажаннями Вам і Аді

*Зіна Кислиця,
Оттава*

В ПАМ'ЯТЬ ГАЛІ КОЗАК

Пересилаю банківий чек на суму \$100.00, з яких \$60.00 на передплату журналу "Нові Дні" на 1995–1996 рік, а \$40.00 на пресовий фонд журналу, в пам'ять покійної дорогої дружини Галі, яка упокоїлась 12.05.1991 р.

БАЖАЮ ВАМ І ВАШИМ СПІВРОБІТНИКАМ ДОБРОГО ЗДОРОВ'Я, УСПІХІВ ТА ВСІХ ГАРАЗДІВ У ВАШІЙ ТЯЖКІЙ ПРАЦІ...

Остаюсь з пошаною до Вас

*Михайло Козак,
Бурлінгтон, Онтаріо*

ЗГИНУВ ВЛАДИКА ІОАН

Українська Православна Церква Київського Патріархату з глибоким сумом повідомляє, що вранці 9-го листопада ц.р. в автомобільній катастрофі трагічно загинув Владика Іоан (Боднарчук), Митрополит Луцький і Волинський, один із перших ієрархів, що причинилися до справи відродження Української Автокефальної Православної Церкви в Україні.

Бл. п. д-р МИКОЛА БАРАБОЛЯК

З глибоким смутком ділимося з читачами вісткою, що 4-го листопада 1994 р. в Чикаго відійшов у вічність, на 87-му році життя, один з найближчих наших співробітників бл. п. проф. д-р МИКОЛА БАРАБОЛЯК. Його остання стаття буде надрукована в наступному числі "Нових Днів".

Родині покійного висловлюємо наше глибоке співчуття.

Вічна йому Пам'ять! ■

ПОДЯКА З ДОНЕЦЬКА

...Щиро вдячна вам за те, що ви надрукували на сторінках "Нових Днів" (листопад 1993 р.) статтю-інтерв'ю пана Юрія Пригорницького "Острівцеві, або чи зробимо революцію в Донбасі!", у якій йшла мова про розвиток українського шкільництва в Донбасі.

Не одного українця схвилювала ця стаття, і багато українських патріотів, які проживають за межами України, відгукнулися на неї. Коли я давала інтерв'ю панові Юрію Пригорницькому про єдину в Донецьку українську школу, я не думала, що доля нашої школи стане близькою українцям за океаном. Але я зрозуміла, що це саме так. На мою адресу та на адресу школи прийшло безліч листів, у яких звучала тривога про те, що єдина в Донецьку українська школа знаходиться під загрозою закриття і приречена на повільне вмирання. Саме так, тому що те приміщення, яке виділила нам місцева влада, не придатне для занять; взимку багато класних кімнат не опалюється і діти змушені сидіти одягненими або часто йти додому, тому, що неможливо в таких умовах проводити заняття.

В цьому році знову на ремонт приміщення виділено такі мізерні кошти, що їх вистачило лише на те, щоб пофарбувати підлогу в коридорах та на ремонт санвузлів. Всі класні кімнати ремонтували самі батьки та учні. Потрібно було повністю замінити систему опалення. Проте, це лише мрії, а попереду знову холодна зима, коли вчителі та учні марно розшукуватимуть місце в школі, де було б можливо зігрітися...

Але не зважаючи на це все, школа все-таки живе, життя вирує в ній і годі пропонувати комусь перейти в іншу, більш комфортну школу. Вона стала для всіх нас рідною домівкою, де ми знаходимо радість у спілкуванні, у своїх звичаях, традиціях, святах, які ми відроджуємо тут. І хоч вона "не багата, не пишна", але вона для нас наче мати, у якій кожна кроквочка, кожна лата не жаліла для нас тепла.

Ми віримо, що ці труднощі тимчасові, Україна встане на ноги, розправити свої плечі, які так довго несли тягар імперії, і українці в Донбасі не будуть відчувати себе "другосортними", нижчими від "старшого брата", бо наш народ споконвіку був гордим, волелюбним, шляхетним і доброзичливим. А ще таким, який завжди відгукнеться на чужу біду, про що й свідчать ті листи сповненні душевного болю за сплюндровану Україну...

Я хочу низько поклонитися панові Володимирові Маричу з Едмонтону (Канада) за щирі слова, пані Олені Лисик і громаді православної церкви в Ошаві (Канада) за їх подарунки для наших учнів, пані Марії Шевченко з Сіатлу (США) за книги для нашої бібліотеки, Миколі Заболотному та Оксані Заболотній з Оттави (Канада) за ту духовну і матеріальну підтримку, яку вони надали школі і мені особисто, панові А. Кобасі з США за його шляхетний почин.

Ми щиро вдячні Братстві кол. вояків дивізії "Галичина" з Монреалю (Канада), особисто п. Богданові Маціву та Баб'якові і їх родинам, які надіслали нам декілька посилок з шкільними приладдями та літературою. Братство кол. вояків Дивізії передало нам для школи кошти, на які ми придбали фотоапарати, магнітофон, диктофон, а також оформили українську світлицю в школі.

Ми вдячні всім, кому не байдужа доля України, доля українців у Донбасі і впевнені, що завдяки вашій підтримці, наші дорогі брати і сестри, ми "розіб'ємо скалу, роздробимо граніт, що кров'ю власною і власними кістками твердий

змурюємо гостинець і за нами прийде нове життя, добро нове у світ", як писав наш великий поет Іван Франко.

Низький уклін всім українцям, які працюють для України за її межами і тим, які приїхали в Україну, щоб допомогти їй побудувати свою державність. ...Тільки завдяки нашим спільним зусиллям, завдяки нашій спільній праці, ми збережемо свою незалежність і збудуємо нову вільну Україну.

З глибокою пошаною

Лідія Вудвуд

340054 Україна, м. Донецьк

пр. Київський, 7

Донецька спеціалізована СШ № 65

АЖ ЖАХНУЛИСЬ!

Шановний Пане Редакторе!

Приємно мені було побачити в числі журналу за вересень-жовтень 1994 року мою статтю "Самі струмки..." (стор. 40-42). Але я аж жахнувся коли перечитав її! Під час набирання статті зайшли деякі "чортики", такі як "степеРнування" замість степенування, чи "зрозуле" замість зоруМіле. Та хто, прошу Вас рішив поправити мою статтю і порвідміняти прізвище Віри Вовк? В українській мові жіноче прізвище, що кінчається приголосною, **не відмінюється**. На стор. 41 всі ті "ВовКА" і "ВовКОМ" — це непростимі помилки, які мусів внести в статтю той, хто її набирав. Прошу погляньте на оригінал статті, яку я післав Вам!

Прошу перепросити Віру Вовк за знущання над її прізвищем.

З пошаною

*Д.Г. Струк,
Торонто*

Шановний Пане Професоре Д.Г. Струк!

Я також жахнувся, коли Ви звернули мою увагу на "ВовКА" та налякали "ВовКОМ". Наш складач, на щастя, знає українську мову добре і поправляє багатьох авторів та замріяного коректора здебільш доречно.

У даному випадку "знущання" над прізвищем шановної Віри Ворк сталося більше з вини моєї і Вашої. Щоб бути стислим, Ви у своїй статті не подали імен, а тільки прізвища наших "позатрадиційних" поеток (Віри) Вовк, (Ліди) Палій, (Ірини) Макарик, (Люби) Гавур, (Марії) Ревакович та інших. Правда, при читанні манускрипту я додав ім'я Ліді Палій, мабуть, з уваги на її головство в "Слові". А то мали б ще й "ПаліЯ", не тільки "ВовКА".

Звичайно, перепошую шановну Віру Вовк за прикрий недогляд і вірю, що вона, як добра християнка, простить нам і цю "непростиму" помилку.

А друкарські "чортики" тепер втискаються у всі українські друкарні, не виключаючи й церковних. І читачі до тих "чортиків" вже звикли, бо "такий світ настав" — як каже п. Костка-Понятовський.

Мар'ян Дальний

У НАС НЕБАГАТО ТАКИХ ЗНАВЦІВ..

Вельмишановний пане Редакторе!

...Журнал за квітень-травень вийшов цікавим надзвичайно... Це число особливе хоча б тим, що відкривається великою добіркою поезій видатної нашої сучасниці Наталі Лівницької-Холодної.

Радий побачити у числі за червень публікацію Григорія Порфировича Кочура. Дуже добре було б, якби його ім'я з'являлося на сторінках "Нових Днів" частіше. У нас небагато таких знавців нашої літератури, як він. А рівних йому

знавців зарубіжних літератур у нас немає взагалі — і не скоро, мабуть, з'являться.

...А все ж це дуже добре, що Леонід Большаков за межами України — в Оренбурзі — зміг створити цілий Інститут Тараса Шевченка, який об'єднав тамтешніх дослідників—шевченкознавців, провести у тих краях багато заходів, присвячених Поетові, і, нарешті написати багато книжок про Шевченка... Але справді прикро, що йому, як і багато кому з нас, важко звільнитися від спадщини совєтської доби. (А нерідко ми звільняємося якраз від того кращого, що мали у ті часи, а гірше залишається — це добре видно і в царині економіки, і в царині культури.) Тож Юрій Шерех, звичайно, правий. А у виборі лавреатів Шевченківської премії слід керуватися насамперед не кількістю, а якістю. Але Ваше повідомлення про премії ("НД", ч. 531, с. 9) таки потребує уточнень. Справді, цього року присуджено 10 премій. Справді — 15-ом (не 14-ом!) кандидатам. (Указ Президента від 2 березня, надуркований у "Літ. Україні" 10 березня 1994 р.) Бо арифметика (або ж як у нас прийнято писати не без впливу політики "зближення мов", — "арифметика") тут особлива. І в минулі десятиліття Комітет ділив одну премію на кількох кандидатів, якщо вони були співавторами одного твору. В останні ж роки він уже став ділити премії на двох навіть у тих випадках, коли автори не мають між собою нічого спільного. Так, цього року одну на двох премію мають Роберт Конквест та Роман Рахманний, Андрій Антонюк та Юрій Герц, Олена Апанович та Олесь Лупій та ін. У пресі вже давно почали лунаєти голоси проти такого "масовізму" — адже далеко не все відзначене преміями належить до найвищих здобутків культури...

*Веніамин Еппель,
Київ*

КОРОТКО ПРО "НОВІ ДНІ"

...Висилаю передплату за журнал "Нові Дні" для трьох осіб... Кладу чек на суму 150 дол. і дякую вам за вашу (і вашу дружину) неоцінену працю для України і українців розкиданих по всьому світі. Я особисто не знаю українського журналу ліпшого за "Нові Дні".

*О. Лисик,
Ошава*

...Разом з цією "писулькою" надсилаю чек у сумі 60.00 дол., котрі прошу розділити порівну на передплату журналу і на пресовий фонд. Цілком розуміємо Ваші потреби і хотілося б допомогти значно і значно більше, але зараз не можемо цього зробити...

*В. Андре,
Бетел Парк*

...Прошу розділити суму в 100.00 дол. так: на передплату журналу на 1995 рік, а решту — "сплата боргу" за позначення пожертви в час "На барикадах до волі". Гарно впорядковує журнал з написом "Нові Дні". Дякую.

*В. Шевченко,
Форт Вейн*

ПРЕДСТАВНИКИ ЖУРНАЛУ "БОРИСТЕН":

Представником журналу "Бористен" у США є пан Маріян Коць. Адреса:

Mr. M. Kots
P.O. Box 33
Lexington, N.Y. 12452

Річна передплата 30.00 ам. дол.
В Австралії:

Mr. V. Sokil
611/200 Pitt Street
Waterloo, N.S.W. 2017

"СВІТ ОЧИМА ПІКАССО..."

Вельмишановний Пане Редакторе!

Приєднуюсь до тих читачів, які хвалять "Нові Дні". Дійсно, журнал цікавий, поміщує матеріал добре підібраний. В останньому числі інтерв'ю з редактором журналу "Бористен" прекрасне. Шкода, що не подаєте адреси де можна замовити. (Подаємо вдруге в цьому числі. — Ред.)

Від самих початків "Н.Д." (я є передплатником з 50-их років), перші сторінки відводяться для поезій. Це добре, бо поетам, зокрема молодим дається нагоду друкуватися, а читачам, любителям поезії, з ними заізнатися.

Однак, в останньому числі (532-533), може через Ваш недолугий появилася "поезія" Романа Колісника "Світ очима Пікассо". Він уболює, що не є Пікассо і не може, як він (Пікассо) побачити світ через утробу жінки, або хоча б одним оком, бо друге сховане в матиці. Очевидно, Колісник може писати що хоче, але який сенс це містити в культурному журналі, яка з такої "поезії" духовна насолода і користь, де тут естетика. Невже він хоче наслідувати вірші Емми Андіївської. Свого часу на її "Каварню", на сторінках "Н.Д." Петро Косенко дав знамениту критику.

На мою думку, для того рода віршів шкода цінних сторінок "Н.Д.", бо серед гарної поезії, "Світ очима Пікассо" Р. Колісника — це таке неестетичне маячення, яке годі, як він сам признає, дочитати до кінця.

Бажаю Вам доброго здоров'я та успіхів в праці.

*Роман Ричок,
Мейплвуд*

Вельмишановний Пане Ричок!

Роман Колісник (він же Ро-Ко, Волтер Кап, Волтер Цап, Денис Депутат і т.д.) належить нині до кращих наших "діяспорних" гумористів і сатириків. З Вашого та інших листів бачу, що я справді зробив "бубу", подавши його сатиру "Світ очима Пікассо" в рубриці поезії, а не в рубриці гумору, де цю сатиру сприйняли б так, як автор цього бажав. З привітом і пошаною —

Редактор

"ЛИСТИ ДО ПРИЯТЕЛІВ" ІДУТЬ В УКРАЇНУ

"Листи до Приятелів", які появлялися в роках 1953-1967 у видавництві "Ключі", Нью-Йорк - Торонто, й душею та редактором яких був св. п. д-р Микола Шлемкевич (27.01.1894 - 14.02.1966) пощастило укомплектувати та приготувати для твердої справи. В розшуках найбільш допомогли мгр. Карпо Микитчук, Наталія Закидальська та Павло Гижка. Оправляв Ярослав Заставний. Кошти покривало В-во "Вісті Комбатанта" та поодинокі спонсори комплектів (6 томів, 4670 сторінок кожний) для передачі бібліотекам університетів та інших наукових закладів України. Спонсорів, які бажали б частково оплатити кошти пересилки в Україну, просимо зголошуватися до п. Мирослава БІГУСА, адміністратора журналу "Вісті Комбатанта". ■

ПОЖЕРТВИ-КОЛЯДА НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

КАНАДА:

Д-р Пастернак Євгенія, Міссісага, Онтаріо	\$200.00
Кислиця Зіна, Оттава (в пам'ять дорогого мужа Дмитра)	120.00
Перепадченко Іван, Торонто, Онтаріо	140.00
Дяконов Петро і Марія, Пентіктон, Бр. Колумбія	100.00
Маяровська Анна і Духній Наталка, Едмонтон, Альберта (в пам'ять мужа і батька Олександра Маяровського)	100.00
Лисик Олена, Ошава, Онтаріо	60.00
Басараб Роман, Вестон, Онтаріо (в пам'ять дружини бл. п. Ольги Волощук-Басараб)	50.00
Жук Люба, Отремонг, Квебек	40.00
Валер Микола, Ст. Кетеринс, Онтаріо	40.00
Козак Михайло, Бурлінгтон, Онтаріо (в пам'ять дружини Галі)	40.00
Михальчук Нестор і Оля, Вест Гілл, Онтаріо	40.00
Мойсюк В., Етобіко, Онтаріо	30.00
Доброліж Валентина, Едмонтон, Альберта	20.00
Завгородній Іван, Стоні Крік, Онтаріо	20.00
Нацюк Софія, Кіченер, Онтаріо	20.00
Пилипенко В., Вінніпег, Манітоба	20.00
Станченко Дмитро, Пікерінг, Онтаріо	20.00
"Бесіда" — Клуб для Старших, Торонто, Онтаріо	10.00
Гамула Петро, Міссісага, Онтаріо	10.00
Данилюк Іван, Торонто, Онтаріо	10.00
От. Легенюк Федір, Вест Гілл, Онтаріо	10.00
Олексюк Іван, Торонто, Онтаріо	10.00
Притула Степан, Стоні Крік, Онтаріо	10.00

С.Ш.А.:

Шевченко Василь, Форт Веїн, Індіана	\$70.00
Гаєвська Олександра, Елмгуст, Нью-Йорк (в пам'ять свого чоловіка Івана Гаєвського)	50.00
Кот Аліна, Воррен, Мічиген	40.00
Лімоченко Валентина, Арлінгтон, Вірджинія	40.00
Андре Віктор, Бетел Парк, Пенсільванія	30.00
Гарашченко Федір, Норд Брунсвік, Нью Джерсі	30.00
Ричок Роман, Мейплвуд, Нью Джерсі	25.00
Шевченко Ігор, Сіетл, Вашингтон	25.00
Белендюк Михайло, Ворм Мін. Спрінг, Флорид	20.00
Коновал Олексій, Арлінгтон Гайтс, Ілліной	20.00
Худяк Марія, Стерлінг Гайтс, Мічиген	20.00
Діак Володимир, Стутон, Массачусетс	15.00
Шкребець Гр., Чикаго, Ілліной	15.00
Андріянів М., Саратога, Каліфорнія	10.00
Воскобійник Галина, Бока Ратон, Флорид	10.00
Гарас Іван, В. Локс, Конн.	10.00
Котенко Василь, Чикаго, Ілліной	10.00
Красовський Микола, Порт Шарлот, Флорид	10.00
Менжега Люба, Міннеаполіс, Міннесота	10.00
Терешко С., Галіфакс, Массачусетс	10.00
Шийка Василь, Клівленд, Огайо	10.00
Ліщина Касіян, Бломінгдейл, Індіана	5.00

ІНШІ КРАЇНИ:

Бондарчук Петро, Ширлі, Англія	15.00
Діхтяр Петро, Скенторп, Англія	10.00

ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛІ ДЛЯ ІНШИХ:

Валер Микола, Ст. Кетеринс	1
----------------------------	---

Дяконов Марія, Пентіктон	1
Лисик Олена, Ошава	2
Мигаль Борис, Оттава	5

Сердечно дякуємо всім нашим добродіям,
які протягом цього нелегкого для нас року рятували
і врятували "Нові Дні". Особлива подяка від усіх
читачів належить нашим тисячникам,
панові Степанові Глушкові з Торонто
і пані Зої Золотух з Оттави.

Хоч коло наших довголітніх передплатників
постійно зменшується, хочеться вірити, що в Новому
Році воно розшириться коштом новоприбулих
земляків, які вже тут влаштувалися і відчують
потребу передплатити собі "Нові Дні".

Видавництво, Редакція і Адміністрація

АНЕКДОТИ...

Їдуть в поїзді двох грузинів. Серед ночі — щось
гримнуло.

- Гіві, що це впало?
- Вай, це мої штани!
- А чому так голосно?
- Я не встиг вискочити з них.

Професор:
— Що ви можете сказати про великих хіміків XVII
століття?

- Студент:
- Вони всі помирали.
 - Гм, а про сучасних?
 - Всі там будемо, пане професоре.

Обоє шкодують

Подружжя проводить дочку до автобусної зу-
пинки. Коли автобус рушив з місця, дружина хвалиться
чоловікові:

- За кермом автобуса той водій, котрий дуже хотів
зі мною одружитися. Я ж, дурна, йому відмовила, а
тепер шкодую...
- Хіба тільки ти? Я теж! — відповів чоловік.

Заміна

- Уявіть собі, учора в кав'ярні мені замінили
пальто.
- Що? Хто ж міг забрати твоє старе пальто?
- Не знаю, я вийшов перший.

Велика пані

- Прошу пані, купіль готова, — каже покоївка.
- Ох, я така змучена. Катрусю, скупайся за мене.
Але щоби вода не була загярача — ти знаєш, яку я
люблю. ■

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

Гарантуємо найкращу і найшвидшу обслугову

ПОНАД 200 РІЗНИХ ВИДІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

пропонує фірма

МІСТ MEEST

Головне бюро:
Tel.: (416) 236-2032
Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road
Toronto, Ontario
Canada, M8Z 2X3

**ПРОДУКТОВІ
ПАЧКИ**

з каталогу
понад 100 видів
продуктів

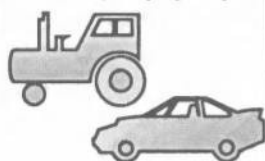
**ПЕРЕСИЛКА
ДОЛЯРІВ**

до рук за
24 години

**ТРАКТОРИ
АВТОМОБІЛІ**

техніка для фермерів

Доставляємо:

AIR PARCELS

1 - 4

тижнів/weeks

в Україну

Білорусь

Росію*

Молдову

Прибалтику

SEA PARCELS

4 - 8

тижнів/weeks

**ТОВАРИ
ДЛЯ ДОМУ**

холодильники,
пральні
машини,
електроніка...

За каталогом і точнішою
інформацією дзвоніть:

1-800-361-7345

або до найближчого
представника

**MIST
TRAVEL**

КВИТКИ НА ВСІ АВІАЛІНІЇ

Tel.: (416) 236-7881 Fax: (416) 236-2110

97 Six Point Road, Toronto, Ontario, M8Z 2X3

**ПОДОРОЖЕВІ
ПОСЛУГИ
в Україні**

квитки
на поїзди

групові поїздки
тури

зустрічаємо на летовиші
і відвозимо до міста чи села

екскурсії по
екзотичних місцях

А також полагоджуємо готелі, приватні квартири, забезпечуємо візою в Україну і багато іншого.